

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Šventaragio g. 2, LT-01510 Vilnius,
tel.: (8 5) 271 7154 / 271 7178, faks. (8 5) 271 8551, el. p. bendrasisd@vrm.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188601464

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai

2021-01- Nr. 1D-

MOTYVUOTA IŠVADA DĖL VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS IR VIDAUS REIKALŲ MINISTRUI PAVESTOSE VALDYMO SRITYSE VEIKIANČIŲ ĮSTAIGŲ VEIKLOS SRIČIŲ, KURIOSE YRA KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ, NUSTATYMO REZULTATŲ

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) ir vidaus reikalų ministro valdymo srityse veikiančių įstaigų (toliau – įstaigos) veiklos sričių, kuriose yra korupcijos pasireiškimo tikimybė, analizė ir vertinimas atliktas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – KPI) 6 straipsnio 4 dalimi, Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601, Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijomis, patvirtintomis Specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170.

I. ANALIZĖS IR VERTINIMO TIKSLAS, METODAI IR VEIKSMAI

Veiklos sričių analizės ir vertinimo tikslas – nustatyti veiklos sritis veikiančius išorinius, vidinius ar individualius rizikos veiksnius (sąlygas, įvykius ar aplinkybes), galinčius sudaryti prielaidas atsirasti korupcijai, taip pat parengti ir įgyvendinti prevencijos priemones analizės ir vertinimo metu nustatytiems korupcijos rizikos veiksniams valdyti ar šalinti.

Šioje motyvuotoje išvadoje pateikiama informacija apie antikorupcinio požiūriu analizuotas ir vertintas veiklos sritis, atitinkančias vieną ar kelis KPI 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus kriterijus, todėl priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą atliko Asmens dokumentų išrašymo centro (toliau – ADIC), Informatikos ir ryšių departamento prie VRM (toliau – IRD), Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybos prie VRM (toliau – FNTT), Migracijos departamento prie VRM (toliau – MD), Policijos departamento prie VRM (toliau – PD), Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM (toliau – PAGD), Regioninės plėtros departamento prie VRM (toliau – RPD), Turto valdymo ir ūkio departamento prie VRM (toliau – TVŪD), Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM (toliau – VSAT), Viešojo saugumo tarnybos prie VRM (toliau – VST), Valstybės tarnybos departamento prie VRM (toliau – VTD), valstybės įmonės „Regitra“ (toliau – VĮ „Regitra“), viešosios įstaigos Valstybės ir savivaldybių tarnautojų mokymo centro „Dainava“ (toliau – Centras „Dainava“), koncertinės įstaigos VRM Režisierių pučiamųjų orkestro (toliau – Režisierių pučiamųjų orkestras), viešosios įstaigos Vilniaus kultūros, pramogų ir sporto rūmų (toliau – Vilniaus kultūros, pramogų ir sporto rūmai), VRM Medicinos centro (toliau – Medicinos centras), viešosios įstaigos Poilsio ir reabilitacijos centro „Pušynas“ (toliau – Centras „Pušynas“), viešosios įstaigos Jungtinio techninio sekretoriato (toliau – JTS) ir VRM už korupcijos prevenciją ir kontrolę atsakingi struktūriniai padaliniai arba įgalioti asmenys.

Informacija apie FNTT, PD, PAGD, RPD, TVŪD, VSAT, VST, VTD, VĮ „Regitra“, Centro „Dainava“, Medicinos centro ir VRM veiklos sričių analizę ir vertinimą pateikta minėtų įstaigų veiklos sričių vertinimo aprašymų pagrindu ir apibendrinta šioje motyvuotoje išvadoje. Atsižvelgiant į tai, kad ADIC, IRD, MD, Reprezentacinio pučiamųjų orkestro, Vilniaus kultūros, pramogų ir sporto rūmų, Centro „Pušynas“, JTS išanalizuotose ir įvertintose veiklos srityse korupcijos rizikos veiksniai nenustatyti, informacija apie šių įstaigų atliktus vertinimus šioje motyvuotoje išvadoje nepateikiama. Išsamūs visų įstaigų atlikti korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo vertinimo aprašymai pateikiami įstaigų interneto svetainių skiltyje „Korupcijos prevencija“.

II. ANALIZUOTOS IR VERTINTOS VEIKLOS SRITYS

Vadovaujantis Korupcijos prevencijos tvarkos aprašo, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2019 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. 1V-120, nuostatomis, buvo patvirtintos veiklos sritys, kuriose 2020 metais VRM ir įstaigos atliko korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą:

Eil. Nr.	Įstaiga	Veiklos sritis
1.	ADIC	Asmens atpažinimo elektroninėje erdvėje sertifikatų ir kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų sudarymas.
2.	IRD	Kompiuterinių darbo vietų priežiūros kaip paslaugos teikimas.
3.	FNTT	FNTT darbuotojų kompiuterinės darbo vietos administravimas ir perkeliama informacijos apsaugos užtikrinimas.
4.	MD	Asmenų prašymų išduoti vizas priėmimas.
5.	PD	Policijos įstaigų atliekamos ekspertizės ir objektų tyrimai (mokamos paslaugos).
6.	PAGD	Objektų atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams patikrinimų atlikimas (reglamentavimas, procedūrų atlikimas).
7.	RPD	Klausimo dėl regionų socialinės, ekonominės plėtros ir (arba) infrastruktūros projektų pripažinimo regioninės svarbos projektais teikimas svarstyti regiono plėtros tarybai.
8.	TVŪD	Turto pripažinimas nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, nurašymas, likvidavimas ir pardavimas viešuose prekių aukcionuose
9.	VSAT	VSAT darbuotojų duomenų bazių peržiūrų teisėtumo kontrolė.
10.	VST	Tarnybinių transporto priemonių naudojimas, degalų sunaudojimo normų apskaita ir kontrolė.
11.	VTD	Centralizuota valstybės tarnautojų atranka.
12.	VĮ „Regitra“	Transporto priemonių registravimas.
13.	Centras „Dainava“	Vidaus reikalų sistemos pareigūnų sveikatos priežiūra (registracija, paslaugų suteikimas).
14.	Reprezentacinis pučiamųjų orkestras	Priėmimo į darbą procesas.
15.	Vilniaus kultūros, pramogų ir sporto rūmai	Piniginių lėšų ir materialinių vertybių apskaita ir kontrolė.
16.	Medicinos centras	Prekių ir (ar) paslaugų viešųjų pirkimų organizavimas.
17.	Centras „Pušynas“	Asmenų, kuriems teikiamos paslaugos, registracija, apskaita, atsiskaitymo už paslaugas organizavimas.
18.	JTS	<ul style="list-style-type: none"> Projektų vykdytojų prašymų dėl pakeitimų nagrinėjimas, sprendimų priėmimas.

		<ul style="list-style-type: none"> • Projektų ataskaitų tikrinimas ir tvirtinimas.
19.	VRM	<ul style="list-style-type: none"> • Asmenų priėmimas į VRM darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigas. • VRM dovanų, gautų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų perdavimas, vertinimas.

III. ESAMOS SITUACIJOS VERTINIMAS, KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI, KORUPCIJOS RIZIKOS VERTINIMAS IR KORUPCIJOS RIZIKOS MAŽINIMO PRIEMONĖS

Remiantis įstaigų pateikta informacija, darytinos išvados, kad tam tikros veiklos sritys priskirtinos prie sričių, kuriose egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, nes atitinka vieną ar kelis KPI 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus kriterijus – analizės ir vertinimo metu nustatytus korupcijos rizikos veiksniai.

Korupcijos pasireiškimo tikimybė egzistuoja toliau nurodytose veiklos srityse.

FNTT. DARBUOTOJŲ KOMPIUTERINĖS DARBO VIETOS ADMINISTRAVIMAS IR PERKELIAMOS INFORMACIJOS APSAUGOS UŽTIKRINIMAS

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas buvo atliktas remiantis 2019 metų FNTT direktoriaus pavedimu atliktu patikrinimu. Atliekant minėtą patikrinimą, nustatyta, kad kompiuteryje, naudojamame FNTT darbuotojo, buvo rasta FNTT priklausanti slapta ir neviešo pobūdžio informacija, kuria pagal vykdomas pareigas darbuotojas negalėjo disponuoti. 2020 m. kovo 4 d. pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 296 ir 297 straipsnius dėl padaryto korupcinio pobūdžio nusikaltimo.

Įvertinus kompiuterinės darbo vietos apskaitos ir jos priskyrimo FNTT darbuotojui teisinį reglamentavimą ir FNTT naudojamą praktiką, konstatuotina, kad:

1. Kompiuterinės darbo vietos apskaitos reglamentavimas patenka į FNTT esančio ilgalaikio turto apskaitos turinį ir, vadovaujantis Inventorizacijos taisyklių¹ reikalavimais, jai kaip *ilgalaikio materialiojo turto vienetai suteikiamas inventorizacijos numeris, kuris neturi būti keičiamas per visą to turto naudojimo laiką.*

2. Kompiuterinė darbo vieta yra inventorizuojama, suteikiant jai inventorinį numerį ir nurodant ilgalaikio turto buvimo vietą – FNTT administracijos padalinį, tačiau jokių duomenų į apskaitą, kad ši kompiuterinė darbo vieta yra priskirta konkrečiam darbuotojui ir nuo kada iki kada ji buvo priskirta, neįtraukiama.

3. Atliekant FNTT ilgalaikio materialiojo turto inventorizavimą, yra sutikrinama kompiuterinė darbo vieta, t. y. ar ji yra FNTT administracijos padalinyje, tačiau pagal jos naudotojo identifikavimo ir jo atsakomybei priskirtos kompiuterinės darbo vietos sutikrinimo su ankstesnio laikotarpio inventorizacijos aprašu procedūros (apskaitos) nevykdomos.

Atlikus korupcijos pasireiškimo tikimybės, apskaitant FNTT kompiuterines darbo vietas ir jų priskyrimą darbuotojui, analizę, teigtina, kad:

1. Priskirtos kompiuterinės darbo vietos konkrečiam naudotojui ir atitinkamai sutikrinimo procedūros (apskaitos) reglamentavimo nebuvimas sudaro sąlygas FNTT darbuotojams, keičiant darbo vietą FNTT, kartu keisti ir kompiuterinę darbo vietą arba, pasikeičiant darbuotojams, t. y. atvykus naujam darbuotojui, perduoti kompiuterinę darbo vietą, kuria prieš tai naudojosi kitas darbuotojas be jokios apskaitos. Tai sunkina galimybę atsekti (kai kuriais atvejais tampa ir neįmanoma) kompiuterinės darbo vietos naudojimo istoriją, nustatyti laikotarpį, nuo kada FNTT darbuotojas naudojosi kompiuterine darbo vieta ir buvo už ją atsakingas, ir kartu, darbuotojams keičiant kompiuterinę darbo vietą, užtikrinti kompiuteryje esančios informacijos saugumą.

2. FNTT darbuotojai, vykdydami savo funkcijas, kuria neviešo pobūdžio dokumentus, susipažįsta su jais ir gauna juos tik tarnybiniam naudojimui, taip pat ikiteisminio tyrimo pareigūnai naudojami Integruota baudžiamojo proceso informacinė sistema ir dažnu atveju sukuria dokumentus

¹ Inventorizacijos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. 719 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. spalio 3 d. nutarimo Nr. 1070 redakcija).

ne sistemoje, o pačioje kompiuterinėje darbo vietoje, todėl kompiuteryje lieka sukurti dokumentai (jų ruošiniai), informacija, susijusi su ikiteisminiu tyrimu ir (ar) kitomis FNTT vykdomomis funkcijomis. Tokia situacija sunkina kompiuterinės darbo vietos vartotojo identifikavimo proceso nustatymą, nes nėra fiksuojama: a) kas naudojosi kompiuterine darbo vieta konkrečiu laikotarpiu; b) ar, pasikeitus kompiuterinei darbo vietai, naujai priskirtas darbuotojas turėjo galimybę susipažinti su kito darbuotojo aplinkoje sukurtais dokumentais ir informacija ir jais naudotis.

3. Nesant griežtos kompiuterinės darbo vietos apskaitos reglamentavimo, t. y. nustatytos tvarkos dėl vietos priskyrimo konkrečiam darbuotojui, sudaromos sąlygos, keičiant kompiuterinę darbo vietą, gauti dokumentus (jų ruošinius) bei informaciją (disponuoti jais), nepriskirtą FNTT darbuotojui ir nesusijusią su jo atliekamomis funkcijomis, ir ją panaudoti prieš FNTT arba perduoti tretiesiems asmenims.

Išvada: būtina sukurti kompiuterinės darbo vietos apskaitos ir jos priskyrimo darbuotojui apskaitos sistemą, ją reglamentuoti ir jos įgyvendinimą pavesti FNTT Turto valdymo ir informacinių technologijų skyriui (toliau – TVITS).

Vertinant korupcijos tikimybę, išanalizuotas ir įvertintas kompiuteriuose esančios informacijos apsaugos užtikrinimo teisinis reglamentavimas. Įvertinus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo, Vidaus reikalų telekomunikacinio tinklo nuostatų ir Vidaus reikalų telekomunikacinio tinklo administravimo ir plėtros taisyklių, patvirtintų vidaus reikalų ministro 2006 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 1V-388, nuostatas, konstatuotina, kad jų paskirtis daugiau susijusi su saugiu informacijos perteikimu nei su kompiuteriuose esančios informacijos apsauga. Atsižvelgiant į tai, atliekant korupcijos tikimybės vertinimą, buvo išanalizuoti FNTT vidiniai teisės aktai.

Telekomunikacinio tinklo naudojimo ir darbuotojų kontrolės darbo vietoje tvarkos apraše, patvirtintame FNTT direktoriaus 2018 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-250, (toliau – Aprašas) nustatyta, kad FNTT, atsižvelgdama į darbuotojui pavestas funkcijas, darbuotojui suteikia darbo priemones – Telekomunikaciniame tinkle esančią kompiuterinę darbo vietą su programine įranga ir Tinklo naudotojo teises. Šios techninės ir programinės priemonės priklauso FNTT ir yra skirtos darbuotojams pavestoms funkcijoms vykdyti. Įvertinus Aprašo nuostatas atliekamos procedūros aspektu, konstatuotina, kad FNTT darbuotojui draudžiama skelbti FNTT informaciją viešojoje erdvėje, ją atskleidžiant tretiesiems asmenims; palikti be priežiūros Tinklo naudotojui skirtą kompiuterinę darbo vietą, neužtikrinus joje esančių duomenų saugumo ar kitaip nepasirūpinus informacijos saugumu, ir leisti naudotis Tinklo naudotojams priskirta technine ir programine įranga, ją perduoti ar atskleisti jos prieigos teises tretiesiems asmenims. Pažymėtina, kad Apraše tik rekomenduojama naudoti FNTT išduotas duomenų laikmenas bei savąsias, prieš tai jas patikrinus.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo procedūros metu buvo siekta išsiaiškinti, kas vykdo FNTT darbuotojams taikomų draudimų kontrolę ir kokio masto šie įgaliojimai. Įvertinus Aprašo nuostatas atliekamos procedūros aspektu, konstatuotina, kad Apraše įpareigojamas FNTT darbuotojas imtis asmeninės atsakomybės ir užtikrinti informacijos saugumą; atitinkamai Apraše nustatytos ir tinklo administratoriaus teisės ir pareigos, kuriomis pastarasis galėtų naudotis, siekdamas užtikrinti techninės ir programinės įrangos bei Telekomunikaciniu tinklu perduodamos informacijos apsaugą nuo atsitiktinio ar neteisėto sunaikinimo, pakeitimo, atskleidimo, praradimo, kito neteisėto jos tvarkymo. Tačiau jų nepakanka, nes Apraše ar kitame FNTT vidiniame teisės akte nėra aptarta ir reglamentuota:

1) kaip informacija turi būti apsaugota (išsaugant, sunaikinant ir perkeliant ją), skiriant kitam darbuotojui kompiuterinę darbo vietą – kompiuterį (įskaitant ir kompiuterines laikmenas), kuriuo prieš tai jau buvo naudotasi, arba pereinant darbuotojui į kitas pareigas ar administracinį padalinį, pasiliekant jam anksčiau priskirtą kompiuterį;

2.) kaip turi būti užtikrinama informacijos apsauga kompiuteryje ir kompiuterinėse laikmenose, kai darbuotojas palieka FNTT arba kai kompiuteris tampa nenaudojamas ir nurašomas, įskaitant ir kompiuterines laikmenas;

3) kas turi užtikrinti kompiuteriuose esančios informacijos apsaugą, kai ji perkeliama į kitą kompiuterį arba kai ji kartu su kompiuteriu atitenka kitam darbuotojui.

Šias išvadas patvirtino ir TVITS, nurodęs, kad kompiuterinės darbo vietos identifikavimas pagal FNTT darbuotoją programiškai užtikrinamas pagal vartotojo unikalų profilį – fn0000 ir kartu fiziškai – pagal kompiuterio inventorinį numerį. Atskiros procedūros, kaip tinklo administratorius vykdo Telekomunikacinio tinklo bei tinklo naudotojų veiklos techninį auditą, nėra, taip pat nėra nustatytos procedūros, kaip perkelti informaciją iš vieno kompiuterio į kitą, tačiau atliekant šį veiksmą yra naudojama techninė įranga – atminties laikmenos, tinklinės saugyklos. Minėta įranga yra legali, sertifikuota, saugi ir valdoma teisiniais pagrindais. Prieš perduodant kompiuterinę įrangą remonto darbams ar naudojant kitam poreikiui, saugiai šalinama joje buvusi informacija. Tačiau nėra reglamentuota tvarka, kaip turi būti naikinama informacija, esanti nereikalinguose, nurašytuose kompiuteriuose, laikmenose ar kitose sistemose. Tinklo administratoriaus funkcijos nustatytos Aprašo 11 punkte: techninės ir programinės bei telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos apsaugos nuo atsitiktinio ar neteisėto sunaikinimo, pakeitimo, atskleidimo, praradimo, kito jo neteisėto tvarkymo užtikrinimas. Tačiau tvarka, kaip yra atliekama ši procedūra, nenustatyta. Kompiuterinės darbo vietos turi antivirusinę programinę įrangą ir tarnybos mastu yra naudojama tinklo apsaugos užkarda (angl. *firewall*), internetinį įvadą apsaugo biudžetinė įstaiga Kertinis valstybės telekomunikacijų centras. Pastebėjus veiksmus, galinčius daryti įtaką Telekomunikacinio tinklo ar jame esančių duomenų saugumui, tinklo naudotojas blokuojamas centralizuotai. Atveju, kai buvo nustatyti incidentai, dėl kurių buvo sustabdyti techninės programinės įrangos veiksmai Telekomunikaciniame tinkle, bei atveju, kai buvo nustatytos nelegalios (kenkėjiškos) programinės įrangos, FNTT fiksuota nebuvo. Taip pat nebuvo nustatytų atvejų, kai tinklo naudotojai darė veiksmus, galinčius daryti įtaką Telekomunikacinio tinklo ar jame esančių duomenų saugumui, ir tokiu būdu buvo ribojamos teisės tinklo naudotojui dirbti su jam skirta technine ir programine įranga ar kompiuterine vieta.

Atlikus korupcijos pasireiškimo tikimybės, užtikrinant FNTT kompiuteriuose esančios informacijos apsaugą, nustatymo analizę, teigtina, kad:

1. FNTT darbuotojui keičiant kompiuterį, būtina perkelti informaciją iš ankstesnio kompiuterio. Tam yra naudojamos atminties laikmenos, tinklinės saugyklos, kurios, pasak TVITS, yra legalios, sertifikuotos, saugios ir valdomos teisiniais pagrindais. Tačiau atliekant šį veiksmą neaišku, kaip yra sunaikinama ir ar privaloma sunaikinti informaciją, kuri pasilieka atminties laikmenose ir tinklinėse saugyklose. Nėra kontrolės mechanizmo, kas stebi, ar buvo sunaikinta nereikalinga informacija ją perkeliant. Taip pat nėra apibrėžta, kas įvertina ir apibrėžia ribas dėl šios informacijos tolesnio saugojimo ir reikalingumo ją saugoti.

2. Keičiant FNTT darbuotojui pareigas tame pačiame administracijos padalinyje ir (ar) pereinant į kitą administracinį padalinį, tinklo sistemos administratorius, gavęs įsakymą dėl perkėlimo, peržiūri prieigos teises, tačiau paties proceso – kompiuteryje esančios informacijos apsaugos užtikrinimo, kai darbuotojas pereina į kitas pareigas su jam anksčiau priskirtu kompiuteriu ir su jame esančia informacija, nevykdo. Taigi darbuotojas pereina su kompiuteriu, kuriame yra anksčiau sukurti dokumentai ir juose esanti informacija, kuri kitoms pareigoms ir funkcijoms vykdyti nėra būtina, ir šiuo konkrečiu atveju yra pažeidžiamas principas „Būtina darbui“. Aptariamoju atveju būtina ne tik atlikti techninę funkciją – sunaikinti informaciją, nepriskirtiną naujoms pareigoms vykdyti, bet ir įvertinti ją. Todėl šiame etape turi įsitraukti ir administracinio padalinio vadovas, kuris ir turi apibrėžti leistinos informacijos ribas, perduodant kompiuterį kitam administraciniam padaliniui ar pereinant darbuotojui į kitas pareigas.

3. Galimi atvejai, kai FNTT darbuotojui skiriama jau prieš tai naudota kompiuterinė darbo vieta su ankstesnio darbuotojo aplinkoje sukurtais dokumentais ir turima informacija. Teoriškai kitas darbuotojas, naudodamasis tik jam sukurtu vartotojo unikaliu profiliu – fn0000, dokumentus kuria tik savo aplinkoje ir neturi galimybės susipažinti su ankstesnėje aplinkoje sukurtais dokumentais ir joje esančia informacija. Tačiau FNTT buvo fiksuotas atvejis, kai kartu su kompiuteriu buvo perduoti dokumentai ir jame esanti informacija, kuri buvo sukurta ankstesnio darbuotojo aplinkoje.

4. Šios nustatytos faktinės aplinkybės gali sukelti neigiamų pasekmių – neviešo pobūdžio informacija, kuri yra nepriskirtina FNTT darbuotojo funkcijoms vykdyti ir nebuvo sunaikinta, gali būti perduota tretiesiems asmenims, siekiant panaudoti ją prieš FNTT.

Pažymėtina, kad FNTT direktoriaus 2018 m. gruodžio 21d. įsakymu Nr. V-250 nuo 2019 m. sausio 1 d. buvo paskirtas FNTT Telekomunikacinio tinklo administratorius, kuris nuo 2020 m. birželio 2 d. yra perkeltas į kitas pareigas, todėl šiuo metu nėra paskirto ir direktoriaus įsakymu patvirtinto Telekomunikacinio tinklo administratoriaus. 2020 m. rugpjūčio 11 d. FNTT direktoriaus įsakymu Nr. TE-198 paskirtas TVITS informacinių technologijų ir ryšių saugumo specialistas (toliau – specialistas), kuris pagal pareigybės aprašymą užtikrina FNTT informacinių technologijų kūrimą, diegimą, tvarkymą ir saugą. Iš to matyti, kad TVITS informacinių technologijų ir ryšių saugumo specialisto funkcijų mastas turėtų būti peržiūrėtas, koreliuojant Aprašą jame nustatytų teisės spragų aspektu.

Pasiūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo:

1. Sukuriant naują kompiuterinę darbo vietą, būtina ne tik jai suteikti inventorinį numerį, bet ir prie jo įrašyti, kad už ją yra atsakingas konkretus FNTT darbuotojas, nurodant jo pareigas bei nuo kada jam suteikta kompiuterinė darbo vieta.

2. Keičiant kompiuterinę darbo vietą ir ją priskiriant kitam FNTT darbuotojui, prie kompiuterinės darbo vietos inventorinio numerio nurodyti darbuotojo, kuriam priskirta kompiuterinė darbo vieta, vardą ir pareigas.

3. Pereinant FNTT darbuotojui į kitas pareigas ir į kitą administracinį padalinį, kai kompiuterinė darbo vieta iš naujo nekuriama, o pasilieka ankstesnioji, pakeisti įrašus prie inventorinio numerio ir įrašyti naujas pareigas.

4. Spręsti klausimą dėl kompiuterinės darbo vietos perdavimo kitam darbuotojui, o kartu dėl kompiuteryje esančios informacijos perkėlimo, ištrynimo ar saugojimo, kai FNTT darbuotojas yra atleidžiamas iš pareigų FNTT ir, atlikdamas Vidaus tarnybos statute ar Darbo kodekse nustatytą pareigą, atsiskaito su FNTT, t. y. grąžina išduotus FNTT daiktus, perduoda turtą ir dokumentus. Kompiuterinės darbo vietos apskaitą turėtų vesti materialiai atsakingas asmuo, kuris yra atsakingas už materialaus turto inventorizaciją.

6. Turi būti įtvirtinta imperatyvi norma, kad FNTT darbuotojui suteikiama teisė naudotis kompiuteriu tik pasirašytinai ir įsipareigojant kompiuteriu naudotis tik pagal principą „Būtina darbui“.

7. Nustatyti tvarką, kaip turi būti apsaugota informacija, kai ji yra perkeliama saugoti į kompiuterines laikmenas, ją naikinant ar perkeliant į kitą kompiuterį, arba kai pasilieka atminties laikmenose ir tinklinėse saugyklose, kompiuterį keičiant arba perduodant kitam darbuotojui. Kartu aptarti, kada kompiuteris turi būti privalomai iš naujo formatuojamas (ištrinama joje esanti informacija)

8. Nustatyti tvarką, kaip turi būti apsaugota informacija (sunaikinta), kai FNTT darbuotojas pereina į kitas pareigas arba į kitą administracijos padalinį, pasiimdamas kompiuterį. Šis procesas turi būti vykdomas vadovaujantis principu „Būtina žinoti“ ir į jį turi būti įtrauktas ir administracijos padalinio vadovas, kuris turi apibrėžti leistinos informacijos ribas, kurios bus reikalingos vykdyti naujoms pareigoms.

9. Nustatyti tvarką, kaip turi būti naikinama informacija, esanti kompiuteriuose, kurie yra nenaudojami, įskaitant ir kompiuterines laikmenas.

10. Paskirti FNTT direktoriaus įsakymu TVITS darbuotoją Telekomunikacinio tinklo administratoriumi, kuris būtų atsakingas už Telekomunikaciniu tinklu perduodamos informacijos apsaugą, ir TVITS darbuotoją, kuris būtų atsakingas už kompiuteryje esančios informacijos apsaugą ją perkeliant, naikinant ir saugant atminties laikmenose ir tinklinėse saugyklose.

PD. POLICIJOS ĮSTAIGU ATLIEKAMOS EKSPERTIZĖS IR OBJEKTU TYRIMAI
(MOKAMOS PASLAUGOS)

Objektų tyrimų, ekspertizų atlikimo ir paaiškinimų teikimo Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre bei teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose nuostatuose (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 5-V-398) (toliau – Nuostatai) įvardyta, kad objektų tyrimus atlieka Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro (toliau – LPKTC) bei teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių darbuotojai, turintys

objektų tyrimo specialisto ar eksperto kvalifikaciją ir atitinkamai įtraukti į Lietuvos policijos objektų tyrimų specialistų sąrašą. Specialistų, turinčių teisę atlikti atitinkamus objektų tyrimus, sąrašas skelbiamas LPKTC interneto svetainėje. Nuostatuose reglamentuota mokamų objektų tyrimų fizinio ar juridinio asmens prašymu tvarka. Tyrimo fizinio ar juridinio asmens prašymu paslaugos kaina nustatoma pagal Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre ir kitose policijos įstaigose atliekamų ekspertizių ir objektų tyrimų kainų apskaičiavimo metodiką (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2017 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 5-V-685). Objektų tyrimams taikomas valandinis įkainis, o vienos valandos kaina turi būti nustatoma kiekvienais metais ir patvirtinama LPKTC ir apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų (toliau – apskr. VPK) vadovų įsakymais iki einamųjų metų kovo 1 dienos. Ši metodika netaikoma apskaičiuojant ginklų išbandymo kainą. Ginklo išbandymo įkainis patvirtintas atskiru Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 5-V-1156.

Transporto priemonių tyrimas. 2019 metais iš viso buvo atlikti 33 mokami transporto priemonių tyrimai, iš jų: LPKTC – 19, Kauno apskr. VPK – 9, Panevėžio apskr. VPK – 5. Pagal patvirtintus įkainius nustatoma tyrimo kaina ir informuojamas užsakovas. Atlikus tyrimą ir gavus visus tyrimui užbaigti reikalingus dokumentus, surašoma specialisto išvada, kurioje pateikiami tyrimo rezultatai. Atlikus tyrimą, transporto priemonė užsakovui gražinama tik tada, kai jis pateikia apmokėjimo faktą patvirtinantį dokumentą.

Tėvystės nustatymas. 2019 metais tik LPKTC Biologinių tyrimų skyriuje buvo atlikti 3 tėvystės nustatymo tyrimai. LPKTC dirba 8 kvalifikuoti šios srities specialistai. Vadovaujantis LPKTC viršininko 2019 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. 140-V-45, nuo 2019 m. gegužės 1 d. tyrimo valandos įkainis – 30,19 euro be PVM.

Rankų daktiloskopavimas. Rankų daktiloskopavimo paslaugų Vilniaus apskr. VPK tvarkos apraše (Vilniaus apskr. VPK viršininko 2008 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. 10-V-141) nenurodytas pagrindas, kuriuo Vilniaus apskr. VPK suteikta teisė vykdyti rankų daktiloskopavimo paslaugą. 2019 metais tik Vilniaus apskr. VPK buvo suteiktos 38 rankų daktiloskopavimo paslaugos. Vilniaus apskr. VPK viršininko 2019 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. 10-V-111 numatytas valandinis paslaugos įkainis – 14,98 euro be PVM. Vilniaus apskr. VPK dirba 2 kvalifikuoti šios srities specialistai, kitų mokamų objektų tyrimų Vilniaus apskr. VPK neatlieka.

Balisticinis tyrimas. Balisticinius tyrimus 2019 metais atliko tik Šiaulių (1) ir Klaipėdos (2) apskr. VPK. Šios įstaigos turi po vieną specialistą tokiems tyrimams atlikti. Šiaulių apskr. VPK numatytas paslaugos valandinis įkainis – 12,36 euro be PVM (Šiaulių apskr. VPK viršininko 2019 m. vasario 26 d. įsakymas Nr. 40-V2-16); Klaipėdos apskr. VPK numatytas paslaugos valandinis įkainis – 13,68 euro be PVM (Klaipėdos apskr. VPK viršininko 2019 m. vasario 27 d. įsakymas Nr. 30-V-93).

Ginklo išbandymas. A, B kategorijų graižtvinių trumpųjų šaunamųjų ginklų išbandymo, tūtelių ir kulku kolekcijų sudarymo, tvarkymo ir naudojimo tvarkos apraše (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2019 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 5-V-641) (toliau – Aprašas) įtvirtintas reikalavimas civilinėje apyvartoje esančius ginklus išbandyti prieš juos įregistruojant (perregistruojant) ir vieną kartą per 5 metus. Ginklo išbandymą turi atlikti ginklų išbandymo specialistai. Ginklų išbandymo specialisto kvalifikacija suteikiama vadovaujantis Ekspertų ir specialistų kvalifikavimo LPKTC nuostatais (LPKTC viršininko 2009 m. birželio 11 d. įsakymas Nr. 140-V-45). Informacija apie ginklų išbandymo ir apmokėjimo tvarką turi būti skelbiama įstaigų interneto svetainėse, kaip numatyta Aprašo 27 punkte. Ginklo išbandymo kaina nustatoma pagal Lietuvos policijos generalinio komisaro 2011 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 5-V-1156 nustatytą įkainį. 2019 metais ginklo išbandymo įkainis buvo 11,58 euro be PVM. Nuo 2020 m. birželio 1 d. ginklo išbandymo įkainis – 17,36 euro be PVM. 2019 metais ginklo išbandymas buvo atliktas visose policijos įstaigose. Šiaulių ir Panevėžio apskr. VPK nėra kvalifikuotų šios srities specialistų.

Nustatyta, kad šioje veiklos srityje 2019 metais korupcinio pobūdžio atvejų nebuvo, pranešimų dėl galimų korupcijos apraiškų, atliekant mokamus objektų tyrimus, negauta, tarnybinių patikrinimų nepradėta, viešųjų ir privačių interesų kontrolė atliekama bendra tvarka, pažeidimų nenustatyta. Kriminalistinių tyrimų centro, teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių ir policijos komisariatų kriminalinės policijos skyrių (poskyrių) kriminalistinių tyrimų

specialistų veiklos instrukcijoje (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. 5-V-300) nustatyta, kad LPKTC, vykdydamas jam pavestus uždavinius, atlieka kriminalistinių tyrimų padalinių veiklos auditus. Policijos įstaigų vidaus kontrolės apraše (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016 m. lapkričio 7 d. įsakymas Nr. 5-V-903) nustatyta, kad LKPTC vykdo rizikos nustatymą, jos vertinimo organizavimą ir stebėseną įstaigos struktūriniuose padaliniuose ir apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų kriminalistinių tyrimų srityje, o apskričių VPK vykdo rizikos nustatymą, jos vertinimo organizavimą ir stebėseną įstaigos struktūriniuose padaliniuose.

Vertinimo metu korupcijos rizikos veiksniai nustatyti, atsižvelgiant į KPI 6 straipsnio 4 dalyje numatytus atitinkamus kriterijus:

2.1. Pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas:

2.1.1. Mokamų objektų tyrimų sritį reglamentuojančiuose vidaus teisės aktuose, pareigybių aprašymuose nėra aiškiai atskirtos sprendimų priėmimo, kontrolės ir priežiūros funkcijos. Apskr. VPK kriminalistinių tyrimų padalinių vadovų pareigybių aprašymuose nurodyti įgaliojimai vykdyti priežiūros funkcijas yra bendro pobūdžio, neišskiriama mokamų objektų tyrimų kontrolė. Atkreiptinas dėmesys, kad kai kuriuose padaliniuose objektų tyrimus atlieka patys vadovai, pvz.: Vilniaus apskr. VPK – Kriminalistinių tyrimų skyriaus viršininkas, Alytaus apskr. VPK – Kriminalistinių tyrimų skyriaus viršininkas, Šiaulių apskr. VPK – Kriminalistinių tyrimų tarnybos viršininkas. Tokiu atveju neužtikrinamas objektų tyrimų kontrolės vykdymo mechanizmas.

2.1.2. Neužtikrinama nuosekli ir kokybiška policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių kontrolė ir priežiūra. LPKTC 2019 metais atliko Utenos apskr. VPK ir Klaipėdos apskr. VPK tikslinius patikrinimus (kriminalistinių tyrimų padalinių specialistams, atliekantiems ekonominius tyrimus, buvo pasiūlyta pasinaudoti keturių akių principu). Vidaus auditų, tikrinimų 2019 metais neatlikta. Atkreiptinas dėmesys, kad vidaus auditai buvo atlikti 2020 metais Panevėžio apskr. VPK ir Klaipėdos apskr. VPK, rizikos veiksnių nenustatyta. LPKTC 2020 m. birželio 29 d. atliko Panevėžio apskr. VPK Kriminalistinių tyrimų tarnybos veiklos patikrinimą, rizikos veiksnių nenustatyta.

2.2. Atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti:

2.2.1. Pažymėtini netinkami darbo organizavimo atvejai, teikiant transporto priemonės identifikavimo ir kitas mokamas paslaugas. Objekto tyrimo užsakovams (taip pat ir nuolatiniam paslaugos gavėjams – asmenims, užsiimantiems naudotų automobilių prekyba) sudaroma galimybė tiesiogiai kreiptis į objekto tyrimo specialistą (skambinti į jo asmeninį telefoną, nuvežti specialistą į transporto buvimo vietą ir kita). Tai sudaro prielaidas specialisto priimamiems vienašališkiems sprendimams, neteisėtiems konsultavimams ir kt. Policijos įstaigos nurodo, kad dėl objekto tyrimo pirmiausia tariamasi telefonu, vėliau įregistruojamas atitinkamas prašymas tyrimą atlikti. Aiškios ir tinkamai reglamentuotos asmenų aptarnavimo tvarkos, detalizuotos tolesnės procedūros aprašo ar proceso policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose nėra.

2.2.2. Nustatyta, kad Tauragės, Telšių, Utenos, Vilniaus, Kauno apskr. VPK nenumatyta objektų priėmimo, saugojimo ir grąžinimo tvarka, kaip nurodoma Nuostatų 71 punkte.

2.2.3. Objektų, pateikiamų atitinkamam apskr. VPK, taisyklėse² nustatyta, kad, atlikus užsakančio asmens objektų tyrimą, objektai su pirmuoju tyrimo rezultatų pateikimo dokumento (specialisto išvados) egzemplioriumi grąžinami užsakovui tik tada, kai jis pateikia apmokėjimo faktą patvirtinantį dokumentą. Atkreiptinas dėmesys į reglamentavimą, kad objektų tyrimai atliekami tiek fizinių ir juridinių asmenų prašymu (mokamos paslaugos), tiek atliekant ikiteisminius tyrimus. Pastaruoju atveju užsakovai yra ikiteisminio tyrimo pareigūnai, prokurorai, kitų įgaliotų institucijų vadovai ir tokiu atveju už objekto tyrimo paslaugą nemokama.

2.2.4. Objektų tyrimo tvarką reglamentuojančiuose teisės aktuose nenustatyti sprendimų priėmimo terminai, sprendimų apskundimo tvarka. Daugelis teisės aktų senos redakcijos,

² Alytaus apskr. VPK viršininko 2018 m. lapkričio 21 d. įsakymas Nr. 52-V-286 „Dėl Objektų, pateikiamų Alytaus vyriausiojo policijos komisariato Kriminalistinių tyrimų skyriui, apyvartos taisyklių patvirtinimo“, Šiaulių apskr. VPK viršininko 2018 m. gruodžio 7 d. įsakymas Nr. 40-V-271 „Dėl Objektų, pateikiamų Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato kriminalistinių tyrimų tarnybai, apyvartos taisyklių patvirtinimo“, Marijampolės apskr. VPK viršininko 2018 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr. 64-V-358 „Dėl Objektų, pateikiamų Marijampolės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kriminalistinių tyrimų skyriui, apyvartos taisyklių patvirtinimo“.

vadovaujamosi jau nebegaliojančiais aukštesnę teisinę galią turinčiais teisės aktais. Pavyzdžiui, Rankų daktiloskopavimo paslaugų Vilniaus apskr. VPK tvarkos apraše (Vilniaus apskr. VPK viršininko 2008 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. 10-V-141) nenurodytas pagrindas, kuriuo Vilniaus apskr. VPK suteikta teisė vykdyti rankų daktiloskopavimo paslaugą. Įkainių nustatymą reglamentuojantis Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas, kuriuo vadovaujamosi minėtame apraše, netekęs galios. Aptariamo aprašo 6 punkte nustatyta, kad „Vilniaus apskr. VPK KTS viršininkas, susipažinęs su darbo apimtimi, žodžiu informuoja Užsakovą apie rankų daktiloskopavimo sąlygas bei kainą“. Tokia nuostata prieštarauja LPKTC ir kitose policijos įstaigose atliekamų ekspertizių ir objektų tyrimų kainų apskaičiavimo metodikoje (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2017 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 5-V-685) įtvirtintam reikalavimui, kad tyrimo kaina įforminama tyrimo kainos nustatymo aktu.

2.3. Veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu:

2.3.1. Nustatyta, kad Šiaulių ir Panevėžio apskr. VPK Kriminalistinių tyrimų tarnybose nėra ginklo išbandymo paslaugą atlikti galinčių (turinčių kvalifikacijos pažymėjimus) specialistų, nors tokia paslauga šiuose kriminalistinių tyrimų padaliniuose teikiama. Atkreiptinas dėmesys, kad ginklų išbandymą pagal Aprašą turi atlikti 2 specialistai. Tai kriminalistinių tyrimų padaliniuose nėra užtikrinama. Policijos įstaigose stebimas neproporcingas atliekamiems tyrimams skirtingų sričių specialistų skaičius. Atsižvelgiant į nedidelį kai kurių tyrimų mastą atskiruose padaliniuose, esamas kompetencijas ir kvalifikaciją, siūlytina svarstyti tyrimų optimizavimą ir paslaugų teikimą viename padalinyje.

2.3.2. Vadovaujantis Aprašo 27 punkte išdėstytais reikalavimais, informacija apie ginklų išbandymo ir apmokėjimo tvarką turi būti skelbiama policijos įstaigų interneto svetainėse. Vilniaus, Tauragės, Šiaulių, Klaipėdos, Telšių, Šiaulių apskr. VPK neskelbia objektų tyrimų (mokamų paslaugų) atlikimo tvarkos ir įkainių įstaigų interneto svetainėse.

2.3.3. Nors aptariamą veiklos sritį reglamentuojančiuose vidaus teisės aktuose nustatomos tam tikros sąlygos ir taisyklės, reguliuojami visuomeniniai santykiai ir tai atitinka norminio pobūdžio teisės aktų kriterijus, nenustatyta, kad buvo atliktas nagrinėtų teisės aktų projektų antikorupcinis vertinimas.

2.4. Daugiausiai priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo:

2.4.1. Visiems Nuostatuose numatytiems objektų tyrimams įvairiais laikotarpiais numatomas valandinis ir visose įstaigose skirtingas įkainis. Manytina, kad, nesant konkretaus objekto tyrimo atlikimo įkainio, tyrimo trukmė gali būti vertinama neobjektyviai, didėti arba mažėti tokio tyrimo kaina ir atsirasti terpė korupcijos apraiškoms. Pvz., Vilniaus apskr. VPK reglamentuota, kad rankų daktiloskopavimo paslauga trunka 40 minučių, bet užsakovas sumoka nustatytą vienos valandos įkainį. Atsiranda, kad ir pagrįsto specialisto patirtimi, bet subjektyvaus tyrimo trukmės numanymo bei numatymo galimybė, iš anksto nustatant kainą. Išlieka rizika, kad specialistas greičiau baigs tyrimą arba užtruks ilgiau, nei buvo informuotas užsakovas. LPKTC rekomendacijos dėl tyrimo kainos nustatymo buvo pateiktos tik 2011 m. lapkričio 12 d. raštu Nr. 140-S-1319 (atkreiptas dėmesys, kad, apskaičiuojant kainą, rekomenduojama atimti laiką, sugaištą ne tyrimui atlikti ar kitoms darbinėms funkcijoms atlikti, specialisto išvados kaina neturi priklausyti nuo specialisto darbo tempo ir dirbtinai padidinta ir kt.), tačiau aiškių ir pagrįstų kriterijų nėra nustatyta. Pažymėtina, kad įkainiai ne visuomet perskaičiuojami vadovaujantis vidiniuose teisės aktuose nustatytu laiku.

2.5. Naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija:

2.5.1. Nepakankama objektų tyrimus (mokamas paslaugas) atliekančių specialistų informaciniuose registruose ir duomenų bazėse esančios informacijos ir duomenų naudojimo tinkamumo ir teisėtumo kontrolė. Vadovaujantis Kovos su korupcija policijoje 2018–2020 metų programos įgyvendinimo priemonių planu (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2018 m. balandžio 17 d. įsakymas Nr. 5-V-378), turi būti patikrinta 20 procentų kiekvieno padalinio darbuotojų. Patikrinamas labai mažas objektų tyrimus atliekančių specialistų atliekamų duomenų peržiūrų skaičius. Atkreiptinas dėmesys, kad tuose kriminalistinių tyrimų padaliniuose, kur objektų

tyrimus atlieka patys vadovai (pvz., Vilniaus apskr. VPK Kriminalistinių tyrimų skyriuje), jų paieškų informaciniuose registruose ir duomenų bazėse teisėtumas iš viso nėra tikrinamas.

Pasiūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar mažinimo:

1. Policijos įstaigose nustatyti transporto priemonių tyrimo tvarką.
2. Tikslinti kriminalistinių tyrimų atlikimo tvarką, naudojant vidinio užsakovo sąvoką (ikiteisminio tyrimo atveju) ir išorinio užsakovo sąvoką (kai mokama paslauga suteikiama fizinio ar juridinio asmens prašymu).
3. Keisti mokamų objektų tyrimų kainos nustatymo reglamentavimą.
4. Policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padalinių nuostatuose ir pareigybių aprašymuose atskirti sprendimų priėmimo, kontrolės ir priežiūros bei vykdymo funkcijas atliekamų ekspertizių ir objektų tyrimų (mokamų paslaugų) srityje ir užtikrinti jų įgyvendinimą.

PAGD. OBJEKTŲ ATITIKTIES PRIEŠGAISRINĖ SAUGA
REGLAMENTUOJANTIEMS TEISĖS AKTAMS PATIKRINIMŲ ATLIKIMAS
(REGLAMENTAVIMAS, PROCEDŪRŲ ATLIKIMAS)

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo pasirinktoje srityje aktualumą lėmė 2019 m. spalio 16 d. Alytaus miesto savivaldybės teritorijoje esančios įmonės „Ekologistika“ patalpose kilęs gaisras, kuriam įtakos galėjo turėti netinkamas objektų atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams patikrinimų atlikimo reglamentavimas. Šio veiklos srities vertinimo aprašymo rengimo metu taip pat atskleistas Valstybinės priešgaisrinės priežiūros (toliau – VPP) pareigūno galimai korupcinio pobūdžio nusižengimas, atliekant objektų patikrinimus.

Objektų atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams patikrinimų atlikimo veiklos sritis analizuota STT (atliktas teisės aktų, kuriuose reglamentuojamos objektų atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktų reikalavimams patikrinimų procedūros, antikorpucinis vertinimas, 2020 m. vasario 18 d. išvada Nr. 4-01-1352) ir PAGD Vidaus audito skyriaus (analizuota PAGD Valstybinės priešgaisrinės priežiūros valdybos (toliau – VPPV) veikla – visuomeninės paskirties pastatų (ypač masinio žmonių susibūrimo vietų, pramoninių objektų) patikrinimų planavimas, atlikimas ir atskaitomybė, 2020 m. balandžio 14 d. ataskaita Nr. 60- 2).

Atliekant korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą, analizuoti šie objektų priešgaisrinių techninių patikrinimo atlikimo tvarką reglamentuojantys ir su ja susiję teisės aktai:

1. Viešojo administravimo įstatymas;
2. Priešgaisrinės saugos įstatymas;
3. Valstybinės priešgaisrinės priežiūros nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 739 (toliau – VPP nuostatai);
4. Objekto atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams patikrinimų atlikimo tvarkos aprašas, patvirtintas PAGD direktoriaus 2010 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. 1- 63 (toliau – Patikrinimų aprašas);
5. Objekto atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams deklaravimo tvarkos aprašas, patvirtintas PAGD direktoriaus 2010 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. 1-62 (toliau – Deklaravimo aprašas);
6. Objektų priešgaisrinių techninių patikrinimų kontrolinių klausimynų rengimo ir atnaujinimo tvarkos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamente aprašas, patvirtintas PAGD direktoriaus 2020 m. gegužės 21 d. įsakymu Nr. 1-249;
7. Gaisrinės saugos reikalavimų nedideliems prekybos, maitinimo ir paslaugų paskirties statiniams (patalpoms) klausimynas, patvirtintas PAGD direktoriaus 2011 m. lapkričio 23 d. įsakymu Nr. 1-327;
8. PAGD direktoriaus 2016 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr. 1-445 „Dėl kriterijų, pagal kuriuos priešgaisrinę saugą ir civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimai laikomi mažai pavojingais, nustatymo“;
9. PAGD struktūrinių ir teritorinių-struktūrinių padalinių – VPPV, priešgaisrinių gelbėjimo valdybų (toliau – PGV), PGV Valstybinės priešgaisrinės priežiūros skyrių (toliau – VPPS), PGV Priešgaisrinių gelbėjimo tarnybų (toliau – PGT) – nuostatai;

10. VPPV, VPPS, PGV, PGT viršininkų ir valstybinę priešgaisrinę priežiūrą atliekančių pareigūnų (vyriausiųjų specialistų, vyresniųjų inspektorių ir inspektorių) pareigybių aprašymai.

Analizuoti šių šaltinių duomenys:

1. VPPV, PGV, VPPS ir PGT vadovams bei valstybinę priešgaisrinę priežiūrą atliekantiems pareigūnams pateiktų klausimynų atsakymai;
2. Registrų centro Nekilnojamojo turto registro duomenys;
3. Nacionalinio visuomenės sveikatos centro Leidimų-higienos pasų sąrašas (vieša prieiga internete: <https://vs.nvsc.lt/lhp/index.php>);
4. Mokesčių mokėtojų registro duomenys;
5. STT analitinės antikorupcinės žvalgybos duomenys apie juridinių asmenų, susijusių su PAGD pareigūnais, gautą paramą 2015–2018 metais.

Priešgaisrinės saugos įstatyme įtvirtinta, kad VPP – „valstybinės priešgaisrinės priežiūros pareigūnų vykdoma speciali priešgaisrinė priežiūra, kurios tikslas – kontroliuoti, kaip Lietuvos Respublikos teritorijoje laikomasi teisės aktų reikalavimų, užtikrinančių gaisrų prevenciją, bei siekiama užkirsti kelią šių reikalavimų pažeidimams“ (2 straipsnio 14 dalis). Pagal Viešojo administravimo įstatymo 31 straipsnį, viešojo administravimo subjektas, atlikdamas ūkio subjektų veiklos priežiūrą, „turi <...> siekti užkirsti kelią žalai teisės normų saugomoms vertybėms atsirasti (teisės aktų pažeidimų prevencijai). Laikoma, kad viešojo administravimo subjektas vykdo ūkio subjekto veiklos priežiūrą, jeigu atlieka ūkio subjekto veiklos patikrinimus“ (31 straipsnio 2 dalis). PAGD yra įtrauktas į Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511 (2017 m. rugpjūčio 23 d. nutarimo Nr. 691 redakcija).

VPP nuostatuose reglamentuota (be kitų klausimų) ir objektų priešgaisrinės būklės kontrolė. Pagal VPP nuostatų 5.1 punktą, funkcija organizuoti VPP Lietuvos Respublikos teritorijoje paskirta PAGD struktūriniam padaliniui – VPPV. VPP nuostatuose nustatyta, kad objektų priešgaisrinė būklė kontroliuojama, atliekant objektų atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams patikrinimus PAGD direktoriaus nustatyta tvarka (19 punktas). PAGD VPP pareigūnai, vadovaudamiesi Patikrinimų aprašu, sudaro metinius objektų planinių priešgaisrinių techninių patikrinimų planus, nustatyta tvarka atlieka periodinius objektų priešgaisrinius techninius patikrinimus.

Pareigybių aprašymai. Objektų atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams kontrolės funkcijos numatytos PAGD direktoriaus įsakymais patvirtintuose PGV VPP skyrių nuostatuose (kontroliuoja eksploatuojamų objektų atitiktį gaisrinę saugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams) ir PGV PGT nuostatuose (atlieka Priešgaisrinės saugos įstatyme nustatytas funkcijas). Šių padalinių pareigūnų pareigybių aprašymuose numatyta funkcija – teisės aktų nustatyta tvarka kontroliuoti objektų priešgaisrinę būklę. PGT viršininko pareigybės aprašyme numatyta, kad jis kontroliuoja PGT pareigūnų veiklą administracinio poveikio priemonių taikymo srityje, atlieka teisės aktuose nustatytas funkcijas VPP srityje, pagal kompetenciją nagrinėja ir sprendžia su gaisrų prevencijos organizavimu ir vykdymu susijusius klausimus, tačiau nėra numatytas būdas (priemonė) kontroliuoti objektų atitikties gaisrinę saugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams patikrinimo procesą. Tokia priemonė (funkcija) numatyta VPPS viršininkui (koordinuoja PGV struktūrinių padalinių veiklą valstybinės priešgaisrinės priežiūros srityje, teikia metodinę ir praktinę pagalbą jų darbui gerinti, dalyvauja tarnybinės veiklos patikrinimuose, siekiant užtikrinti jų tinkamą darbo organizavimą gaisrų prevencijos srityje). Jis taip pat teisės aktų nustatyta tvarka kontroliuoja objektų priešgaisrinę būklę.

PGT klausimynų atsakymuose vadovai nurodė, kad VPP funkcijas vykdančios PGT pareigūnai yra tiesiogiai pavaldūs PGT viršininkui, tačiau nėra atskaitingi PGV VPPS vadovams, kurių pareigybės aprašymuose nurodyta funkcija koordinuoti PGV teritorijoje esančių PGT VPP pareigūnų darbą. PGT viršininkas, nors yra tiesiogiai atsakingas už sau pavaldžių VPP funkcijas atliekančių pareigūnų veiklą, VPP nuostatuose neįvardijamas kaip VPP pareigūnas. Toks VPP pareigūnų pavaldumo ir atsakomybės reglamentavimas, vadovų teigimu, sunkina galimybę kontroliuoti dalies VPP pareigūnų veiklą. Šie pavaldumo klausimai keliami ir veiklos audito ataskaitoje, konstatuojant, kad PGT VPP funkcijas vykdančios pareigūnai nėra pavaldūs PGV viršininkų pavaduotojams ir VPPS

viršininkams, t. y. neužtikrintas nuoseklus pavaldumas. Ataskaitoje įvardijamas spręstinas klausimas dėl PAGD struktūros keitimo PGT VPP pareigūnus prijungiant prie PGV VPPS.

Paminėtina, kad nei PGV, nei VPPS viršininkams pareigybių aprašymuose nenumatytos funkcijos, susijusios su korupcijos prevencijos priemonių įgyvendinimu. Tokia funkcija numatyta PGT viršininkams (koordinuoja ir kontroliuoja antikorupcinių priemonių įgyvendinimą PGT). Todėl didžiuosiuose miestuose, kur nėra PGT (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys), šios funkcijos vykdymo įpareigojimas galimas tik kitais teisės aktais (įsakymu įpareigojant vykdyti korupcijos prevencijos priemonių planą ar pan.).

Etatu apžvalga. PAGD personalo valdymo funkcijas atliekančio padalinio duomenimis, 2019 m. liepos 1 d.–2020 m. birželio 30 d. laikotarpiu PAGD buvo 262 VPP pareigūnų pareigybės. Laikotarpio pradžioje iš jų buvo užimtos 226 (86,26 procento), laikotarpio pabaigoje – 215 (82,06 procento).

Analizuojant personalo valdymo funkcijas atliekančio padalinio bei veiklos audito ataskaitos duomenis, matyti tendencija, kad didesnis darbuotojų trūkumas (užimta 52–72 procentus etatų) vyrauja Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos PGV, čia stebima ir didesnė pareigūnų kaita, palyginti su PGT. Nuolatinis apie 30 procentų etatų neužpildymas lemia intensyvesnį darbo krūvį, o darbuotojų kaita – VPP paliekant didesnę darbo stažą ir patirtį sukaupusiems pareigūnams ir priimant naujus darbuotojus – netolygų darbų paskirstymą.

Veiklos audito ataskaitoje, vertinant PGV įsteigtas VPP pareigybes, atkreipiamas dėmesys į netolygų pareigybių skaičių teritoriniuose struktūriniuose padaliniuose ir neaiškų pagrindą, kuo remiantis teritoriniuose struktūriniuose padaliniuose steigiamos VPP pareigūnų pareigybės. Ataskaitoje konstatuojama, kad nustatytas VPP funkcijas vykdančių pareigūnų darbo krūvis PGV ir PGT yra netolygus. Pažymėtina, kad PGT įsteigta po mažą kiekį (nuo 3 iki 6) VPP vykdančių pareigūnų etatų, kurie objektų patikrinimus atlieka tik savo tarnybos teritorijoje. 35 iš 46 PGT VPP funkcijas vykdyti skirta po tris (inspektoriaus, vyresniojo inspektoriaus ir vyriausiojo specialisto) etatus, iš jų ne visi yra sukomplektuoti. Toks etatų skaičiaus ir veiklos teritorijos paskirstymas lemia situacijas, kai objektų patikrinimus visoje PGT veiklos teritorijoje vykdo 2 ar netgi vienas pareigūnas ir rotacijos principas (kai vietoj ankstesnį objekto patikrinimą atlikusio pareigūno skiriamas kitas) vykdant patikrinimus tampa sunkiai įgyvendinamas, o tai reiškia, kad korupcijos rizikos visiškai nevaldomos.

Interesų konfliktai. Interesų konflikto rizika VPP pareigūnams, kai jie atlieka objektų priešgaisrinius techninius patikrinimus, yra vienas pagrindinių šios srities korupcijos rizikos veiksnių. Siekiant sumažinti interesų konflikto galimybę, PAGD vykdomas struktūrinių padalinių vadovų supažindinimas su jiems pavaldžių pareigūnų privačių interesų deklaracijomis, teikiamos pareigūnams išduotų leidimų dirbti kitą darbą suvestinės, akcentuojama prievolė padalinių vadovams neskirti pareigūnams pavedimų dėl objektų, su kuriais juos sieja ryšiai, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas, o pareigūnui gavus tokį pavedimą – pareikšti nusišalinimą. Tačiau tokie interesų konflikto valdymo mechanizmai grindžiami pačių pareigūnų sąžiningumu, profesionalumu ir pareigingumu.

Ryšiai, kuriuos įvairiomis priemonėmis įmanoma identifikuoti, – VPP pareigūnų ryšiai su juridiniais asmenimis. Kartais toks ryšys gali sukelti interesų konfliktą, pvz., kai tokiam juridiniam asmeniui, kurį valdant dalyvauja VPP pareigūnas ir kuris turi paramos gavėjo statusą, kitas juridinis asmuo (tikrinamas objektas) teikia paramą, o objektą tikrina paramą gavusiame juridiniame asmenyje interesų turintis VPP pareigūnas.

Pagal STT pateiktą informaciją (analitinės antikorupcinės žvalgybos metu surinktus duomenis) „nustatyta, kad iš 3 292 PAGD pareigūnų, 403 (12 proc.) yra susiję su 421 juridiniu asmeniu, iš kurių paramos gavėjais registruoti 270, tačiau 2015–2018 m. laikotarpiu paramą gavo 71“. Išanalizavus STT duomenis nustatyta, kad 13 iš 107 PAGD pareigūnų, su kuriais susiję juridiniai asmenys 2015–2018 metų laikotarpiu gavo paramą, yra VPP atliekantys pareigūnai, 3 iš jų tikrino paramą skyrusių įmonių objektus. Dėl vieno iš šių atvejų VRM Korupcijos prevencijos ir vidaus tyrimų skyrius (toliau – KPVT) 2017 metais atliko tarnybinį patikrinimą. Išvadoje konstatuota, kad VPP pareigūnas, tikrindamas objektą, kurio savininkas teikė jam paramą, pažeidė tuometinės redakcijos Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktus, 11 straipsnio 1 ir 2 dalis ir tuometinės redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo

15 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas – padarė tarnybinį nusižengimą, todėl jam skirtina tarnybinė nuobauda. Patikrinus STT duomenis, analogiškos situacijos nustatytos ir dar dviejose PGT.

Vertinant PGV, PGT vadovų ir objektų patikrinimus atliekančių VPP pareigūnų klausimynų atsakymus, pastebimas neatitikimas: nors visi klausimynų atsakymus pateikę vadovai nurodė vykdantys pavaldinių antikorupcinį švietimą, 11 iš 67 pareigūnų (16,42 procento) teigė nieko nežinantys apie PAGD dovanų politiką, 9 pareigūnai (13,43 procento) nurodė nebuvo instruktuoti, kaip turėtų elgtis sulaukę pasiūlymo atlyginti mainais į tarnybinių pareigų neatlikimą. Šie duomenys rodo būtinybę organizuoti VPP pareigūnų periodinius antikorupcinio švietimo užsiėmimus, orientuojantis į praktinį interesų derinimą ir dovanų politiką reglamentuojančių teisės aktų taikymą, taip pat situacijų, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas, sprendimą.

Patikrinimų proceso reglamentavimas. Objektų atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams patikrinimų (toliau – patikrinimai) atlikimo proceso etapai:

I. Patikrinimų planavimas: a) tikrintinų objektų sąrašų sudarymas, juos priskiriant objektų grupei; b) patikrinimų plano (grafiko) sudarymas, kiekvieną objektą priskiriant tikrinti konkrečiam pareigūnui.

II. Patikrinimo vykdymas.

III. Patikrinimų rezultatų įforminimas.

IV. Nustatytų trūkumų šalinimo kontrolė.

I. Patikrinimų planavimas.

Objektų sąrašų sudarymas. Patikrinimų aprašo 3 punkte nurodyta, kad „*visi tikrinami objektai skirstomi į keturias grupes (I, II, III, IV). <...>*“, 5.4 papunktyje – „*IV grupės objektų priešgaisriniai techniniai patikrinimai atliekami pasirinktinai.*“ Patikrinimų aprašo 1 priede nustatyta, kad „*IV grupės objektai – I, II, III grupės objektams nepriskirti objektai*“. Tai reiškia, kad į grupes skirstomi visi esantys objektai, IV grupės objektai gali būti tikrinami, bet gali būti ir netikrinami, o pasirinkimas tikrinti IV grupės objektą nėra laisvas – Patikrinimų aprašo 6 punkte nustatyta, kad „*IV grupės objektų (statinių, teritorijų, statybviečių) priešgaisriniai techniniai patikrinimai atliekami tik esant Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme nurodytiems neplaninių patikrinimų pagrindams <...>*“. Tam, kad būtų sudarytas tikrinamų objektų sąrašas, reikia turėti visų objektų sąrašą, juos įvertinti pagal Objektų grupavimo kriterijus ir priskirti vienai iš keturių grupių. Šaltiniai, pagal kuriuos sudaromas tiek visų, tiek tikrinamų objektų sąrašas, nenurodomi jokiam teisės akte. Nesant reglamentuotos tvarkos, pagal kurią būtų sudaromi ir atnaujinami tikrintinų (tikrinamų) objektų sąrašai, bei šaltinių, iš kurių būtų gaunama informacija apie objektus, kyla grėsmė, kad ne visi Objektų grupavimo kriterijus atitinkantys objektai, kuriems privaloma atlikti priešgaisrinius techninius patikrinimus, yra įtraukiami į tikrinamų objektų sąrašus ir kartu – į metinius objektų patikrinimų planus.

Struktūrinių padalinių vadovų teigimu, praktikoje pagrindinis naujų objektų įtraukimo į tikrinamų objektų sąrašus šaltinis yra statybos užbaigimo komisijos. Informacija apie naują statinį sužinoma, kai VPP pareigūnai dalyvauja statybos užbaigimo procedūroje. Kiti sužinojimo apie naujus eksploatuojamus pastatus ir įtraukimo į tikrinamų objektų sąrašą būdai yra objektus aptinkant vizualiai, sužinant iš žiniasklaidos, vykdant gretimų objektų tikrinimą, skundo tyrimą, prevencines akcijas, objekte kilus gaisrui. Tokie objektų sąrašų papildymo būdai sudaro sąlygas eksploatuoti objektus neatliekant juose priešgaisrinių techninių patikrinimų. Kita problematika – dažnai keičiantis objektų savininkams, keičiama pastato paskirtis arba vykdoma įmonės plėtra, dėl ko turėtų kisti ir objekto grupė ar grupavimo kriterijai, tačiau apie pokyčius būna sužinoma tik objekto tikrinimo metu.

VPPV, reaguodama į STT išvadoje pateiktas pastabas, Patikrinimų apraše planuoja nustatyti, kad „*VPP pareigūnai vykdydami aukščiau išvardintas funkcijas nustatę ar gavę informaciją apie I, II, III grupės objektą, privalo inicijuoti jo įtraukimą į tikrintinų objektų sąrašą*“. Pagal numatomą reglamentavimą objekto įtraukimas į (bendrą, o paskui į konkrečios grupės) objektų sąrašą priklausys nuo to, ar pareigūnai „*gaus informaciją*“. Algoritmas, kuris užtikrintų, kad visi objektai patektų į sąrašą, nenumatytas, todėl korupcijos rizikos veiksnys tokiu reglamentavimu nebus pašalintas.

Objektų kriterijai. Vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 33 straipsnio 5 dalimi, „*ūkio subjekto veiklos planinių patikrinimų atlikimo periodiškumas turi būti pagrįstas ūkio subjekto rizikingumu*“.

Pagal Patikrinimų aprašo 5 punktą objekto tikrinimo periodiškumas priklauso nuo grupės, kuriai priskirtas objektas: I grupės objektų patikrinimai atliekami ne rečiau kaip kartą per metus, II grupės – ne rečiau kaip kartą per dvejus metus, III grupės – ne rečiau kaip kartą per trejus metus. Objektų grupavimo kriterijai, pagal kuriuos skirtingų paskirčių objektai skirstomi į grupes, dažniausiai nustatomi pagal objekto plotą, aukštį, apgyvendinamų, dirbančių, vienu metu esančių žmonių skaičių (11 iš 18 paskirčių) arba konkretizuojant objekto paskirtį, t. y. iš esmės visus tam tikros paskirties objektus priskiriant vienai ar kitai grupei, nepriklausomai nuo kitų parametrų (5 iš 18 paskirčių). Tik 2 iš 18 paskirčių, objektus skirstant į grupes, nurodoma atsižvelgti į patalpų pavojingumą dėl sprogo ar gaisro arba į pavojingumo dėl gaisro kategorijas. Atsižvelgiant į gairėse pateiktą rizikų vertinimo reglamentavimą konstatuotina, kad Objektų grupavimo kriterijuose vyrauja objektų periodiškumo nustatymas pagal galimą gaisro padarinių mastą, nevertinant gaisro kilimo objekte tikimybės.

Patikrinimų aprašo 3 punkte nurodoma, kad skirstant objektus į grupes statinio naudojimo paskirtis nustatoma „*vadovaujantis statinių klasifikavimą pagal jų naudojimo paskirtį reglamentuojančiais teisės aktais*“. Statinių klasifikavimą pagal jų naudojimo paskirtį reglamentuoja Statybos techninis reglamentas STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“, patvirtintas aplinkos ministro 2016 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. D1-713, (toliau – Statybos techninis reglamentas). Vadovaujantis šio reglamento nuostatomis, sudaryti ir Objektų grupavimo kriterijai, tačiau, perkeliant šiame teisės akte reglamentuotą statinių klasifikavimą, atlikta pakeitimų, kurie lemia dviprasmišką teisės akto aiškinimą ir sunkina praktinį jo taikymą.

Visų pirma, pagal Statybos techninį reglamentą pastatai klasifikuojami į grupes, kurios skirstomos į pogrupius. Reglamento 5 punkte nurodyta, koku būdu pastatas, kurį sudaro įvairių paskirčių patalpos, priskiriamas paskirties grupei ir pogrupiui. Objektų grupavimo kriterijų lentelėje 14 iš 18 paskirties kriterijų įvardyti kaip pastatai, likę 4 – kaip pastatai (patalpos). Iš formuluotės nėra aišku, ar privaloma tikrinti ir, jei taip, koku periodiškumu, pvz. vaikų darželio **patalpas**, įrengtas gyvenamajame pastate.

Antra, pagal Statybos techninį reglamentą visi statiniai skirstomi tik į dvi (gyvenamų ir negyvenamų statinių) grupes, o šios grupės – į smulkesnius pogrupius. Tuo tarpu pagal Objekto grupavimo kriterijus gyvenami ir negyvenami pastatai išskiriami į atskiras objektų paskirčių kategorijas, lygiavertės kitoms paskirtims, kurios pagal Statybos techninį reglamentą kategorizuojamos kaip jų (gyvenamų ir negyvenamų pastatų) pogrupiai. I grupės pastatams priskiriami negyvenami pastatai, „*kurių aukštis nuo gaisrinių mašinų važiavimo paviršiaus iki pastato aukščiausio aukšto grindų altitudės viršija 26,5 m*“. Kyla klausimas, kuriai – I ar II – grupei būtų priskiriamas mokslo pastatas, atitinkantis ir šį kriterijų, ir mokslo pastatams taikomą II grupės kriterijų. Iš Objektų grupavimo kriterijų nėra aišku, kokie pastatai patenka į gana abstrakčią negyvenamų pastatų paskirties kategoriją.

Trečia, pagal Objektų grupavimo kriterijų daugelio paskirčių objektų skirstymo į grupes kriterijai nėra suformuluoti visiškai korektiškai: 2 paskirties – poilsio pastatai, „*kuriuose yra 100 ir daugiau vietų apgyvendinimo paslaugoms teikti*“, priskiriami I grupei, pastatai, „*kuriuose yra nuo 50 iki 100 vietų apgyvendinimo paslaugoms teikti*“, – II grupei, o III grupei priskiriami tie poilsio pastatai, kurie „*nepriskirti II grupės objektams*“. Tačiau griežtąja prasme II grupės objektams nėra priskirti ir I grupės kriterijus atitinkantys objektai, todėl poilsio pastatams taikomą III grupės kriterijų atitiks tokie pastatai, kuriuose yra **ir** iki 50, **ir** 100 ir daugiau vietų apgyvendinimo paslaugoms teikti. Analogiškai suformuluoti 8 (sporto pastatų) ir 11 (gamybos, pramonės, sandėliavimo pastatų) III grupės kriterijai, atmetant tik II grupės, bet paliekant I grupės kriterijus. 1–5 paskirčių objektų grupes apibrėžiantys intervalai persidengia. Pavyzdžiui, 1 paskirties viešbučių pastatai, kuriuose yra **100** ir daugiau vietų apgyvendinimo paslaugoms teikti, priskiriami I grupės objektams; kuriuose yra **nuo 50 iki 100** vietų apgyvendinimo paslaugoms teikti, – II grupės objektams; kuriuose yra nuo 20 **iki 50** vietų apgyvendinimo paslaugoms teikti, – III grupės objektams. Šitaip apibrėžiant intervalus, viešbučių pastatai, kuriuose yra 100 apgyvendinimo vietų, gali būti priskiriami tiek I grupei, tiek II grupei, o 50 apgyvendinimo vietų turintys viešbučiai priskirtini tiek II grupės, tiek III grupės objektams. Lygiai taip pat nėra aišku, kuriai grupei būtų priskiriami 100 vietų apgyvendinimo paslaugoms teikti turintys paslaugų pastatai, 500 m² bendro ploto prekybos pastatai, 500 m² bendro

ploto maitinimo pastatai (patalpos), 200 m² bendro ploto restoranų, kavinių ir barų patalpos, įrengtos rūsiuose arba cokoliniuose aukštuose. Šie reglamentavimo netikslumai leidžia VPP pareigūnams analogiškų kriterijų objektus priskirti skirtingoms grupėms, kas iš esmės keistų jų tikrinimo periodiškumą.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr. 534 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 23 d. nutarimo Nr. 695 redakcija), 3 priede „*Pastatų pagrindinė naudojimo paskirtis*“ ir 4 priede „*Patalpų, suformuotų atskirais nekilnojamojo turto objektais, pagrindinė naudojimo paskirtis*“ išvardyti kriterijai iš esmės atitinka kriterijus, įtvirtintus Statybos techniniame reglamente STR 1.01.03:2017 – išskiriamos dvi (gyvenamosios ir negyvenamosios) pastatų ir patalpų paskirtys, kurios yra suskirstytos į smulkesnes sritis.

VPP pareigūnų pateiktuose klausimynų atsakymuose yra nurodyta, kad „*dažniausiai objektas tam tikrai grupei priskiriamas atsižvelgiant į jame vykdomą veiklą (apžiūrėjus vizualiai), gali būti, kad vykdoma veikla neatitinka objekto paskirties nurodytos jo registrų duomenyse*“. Tai rodo, kad dalis VPP pareigūnų objekto paskirtį ar jame vykdomos veiklos rūšį „nustato“ ne vadovaudamiesi dokumentuose nurodoma veikla, bet savo subjektyviu vertinimu. Nevienodas objektų skirstymo į grupes kriterijų suvokimas ir jų taikymas lemia tai, kad vienodų savybių objektams gali būti taikomi skirtingi skirstymo į grupes kriterijai, skirtingas tikrinimo periodiškumas, todėl tai vertintina kaip korupcijos rizikos veiksnys.

Objektų priskyrimas pareigūnams. STT išvadoje įvardijama tikrinamų objektų priskyrimo pareigūnams reglamentavimo problematika. Nėra aišku, kokiais kriterijais remiantis įvertinamas pareigūno profesionalumas (darbo patirtimi VPP srityje, vidaus tarnybos stažu, sprendimų skundimo kiekiu ar kt.) ir kvalifikacija (einamos pareigos, išklaustyti kursai ar kt.) ir kaip toks įvertinimas daro įtaką objektų priskyrimui, nes nei šiame, nei kituose teisės aktuose tai nėra reglamentuota. VPPV, atsižvelgdama į STT rekomendaciją, ketina „*atsisakyti nuostatos dėl objektų priskyrimo pareigūnams atsižvelgiant į jų profesionalumą ir turimą kvalifikaciją. Ši nuostata neatitinka realios situacijos, nes objektus pareigūnams taikydama rotacijos principą automatiškai priskiria Valstybinės priešgaisrinės priežiūros veiklos informacinė sistema (VPPVAIS), kuri niekaip nevertina pareigūnų turimos kvalifikacijos*“. Tačiau iš VPP pareigūnams skirtų klausimynų atsakymų darytina išvada, kad kartais į pareigūno turimą patirtį ar jo specializaciją tikrinamų objektų srityje atsižvelgiama, kai planuojamas sudėtingo objekto patikrinimas. Tokia galimybė yra, nes VPPVAIS įdiegta rotacijos funkcija neveikia sklandžiai (pvz., objektai priskiriami nebedirbantiems pareigūnams). Dėl to neišvengiamai įsikišama į galutinį objektų pareigūnams priskyrimą, korekcijos atliekamos atsižvelgiant į pareigūnų užimtumą ir pan.

Patikrinimų aprašo 11 punkte numatyta, kad rotacijos principas taikomas (visada), išskyrus atvejus, kai tai neįmanoma dėl organizacinių kliūčių. STT išvadoje nurodoma, kad toks neapibrėžtumas (nenustatyti atvejai ir aplinkybės, kai gali būti nesilaikoma rotacijos principo) didina korupcijos pasireiškimo riziką. VPPV, reaguodama į STT rekomendaciją, planuoja „*numatyti baigtinį sąrašą objektyvių aplinkybių, kurios leistų netaikyti rotacijos principo (pareigūno ligos, atostogų, viešųjų ir privačių interesų konflikto ar atleidimo iš tarnybos atvejais)*“.

Rotacijos principas. Viena iš galimų interesų konflikto situacijų, kuri yra labiau tikėtina mažesnėse savivaldybėse – kai VPP pareigūnas tikrina objektą, kurio vadovą (ar kitą aukštą pareigą užimančią įmonės darbuotoją) ne tik pažįsta asmeniškai, bet juos sieja bičiuliški santykiai. Tai praktiškai sunkiai nustatoma ir eliminuojama situacija, jei pats VPP pareigūnas to nedeklaruoja ir nesistengia išvengti interesų konflikto, kylančio dėl tokios pažinties. Kita vertus, siekiant išvengti interesų konflikto, 3 VPP pareigūnus turinčiose PGT gali būti praktiškai neįgyvendinamas rotacijos principas. Pavyzdžiui, jei vieno pareigūno nėra tarnyboje (atostogos, nedarbingumas, neužpildytas etatas), kitas pareigūnas jau atliko praeitą planinį objekto patikrinimą, o trečias pareigūnas yra susijęs su objekto savininku ar atstovu interesų konfliktą galinčiais sukelti ryšiais ir pareiškia nusišalinimą, PGT viršininkui tenka atsakomybė priimti sprendimą, kurias nuostatas pažeisti – atmesti pareigūno, turinčio interesų konfliktą, nusišalinimą ir pavesti jam atlikti patikrinimą, nepaisyti rotacijos principo ar rizikuoti neįvykdyti patikrinimų plano arba pavėluotai patikrinti objektą, galbūt laiku neužkertant kelio objekte daromiems priešgaisrinės saugos pažeidimams.

Siekdama sumažinti interesų konfliktų galimybę, Vilniaus PGV taiko praktiką objektų patikrinimą rotuoti ne tik tarp tos savivaldybės VPP pareigūnų, bet tarp visos valdybos pareigūnų. Toks principas galėtų būti taikomas visoje Lietuvoje, tačiau atkreiptinas dėmesys į būtinybę užtikrinti, kad VPP pareigūno darbas (savarankiškai) tikrinant objektą kitoje, nei jis dirba savivaldybėje, būtų tinkamai reglamentuotas teisės aktais (pareigybės aprašymas, PGT nuostatai, kam rašomas tarnybinis pranešimas po patikrinimo, VPP pareigūno pavaldumo klausimas ir pan.), nes pagal dabartinį objektų patikrinimo teisinį reglamentavimą VPP pareigūnams yra priskiriamos jų veiklos teritorijos. Siekiant įgyvendinti objektų rotacijos tarp PAGD teritorinių struktūrinių padalinių principą, reikia spręsti klausimą dėl VPP pareigūnams priskirtos teritorijos, nepakanka tik priskirti tikrintiną objektą.

Nors, vadovų teigimu, rotacijos principo laikomasi visada, tačiau VPPVAIS rotacijos funkcija ne visada veikia sklandžiai, kartais tenka ją koreguoti rankiniu būdu. Kaip rankinio koregavimo priežastys pateikiamos pareigūnų atostogų ar nedarbingumo atvejai, sudėtingo objekto priskyrimas neseniai įsidarbinusiam pareigūnui, taip pat ir priskyrimo tikrinti objektą jau nebedirbančiam asmeniui ar pareigūnų nusišalinimo dėl galimo interesų konflikto atvejai. Į rotacijos principo taikymą įsikišant žmogiškajam faktoriui, dėl korupcijos rizikos veiksnių kilusios problemos gali likti neišspręstos.

VPPVAIS ir Priežiūrą atliekančių institucijų informacinė sistema (toliau – PAIIS). VPPVAIS, kurios nuostatai patvirtinti PAGD direktoriaus 2011 m. gegužės 18 d. įsakymu Nr. 1-179, buvo sukurta siekiant efektyviai vykdyti VPP pareigūnų darbo planavimą ir atliekamų užduočių kontrolę, rinkti, kaupti ir analizuoti duomenis apie vykdomą veiklą VPP srityje, sukurti paslaugų gavėjams lengvai prieinamą elektroninio deklarovimo ir paslaugų teikimo portalą, automatizuoti dokumentų rengimą. Tačiau realybėje ši informacinė sistema yra uždara, neturinti sąsajų su kitų institucijų duomenų bazėmis ir neatliekanti daugelio jai priskirtų funkcijų. VPP pareigūnų VPPVAIS daugiausiai naudojama tikrintinų objektų skirstymo metu įgyvendinant rotacijos principą – kad tas pats pareigūnas nebūtų du kartus iš eilės paskirtas tikrinti to paties objekto. Funkcija taip pat įgyvendinama nevisiškai, nes dėl pareigūnų nedarbingumo, atostogų, kaitos, kvalifikacijos, galimų interesų konfliktų, objektų sudėtingumo ir kt. atvejų VPPVAIS automatiškai objektams priskirtus pareigūnus tenka koreguoti rankiniu būdu. VPPVAIS atnaujinimo ir modernizavimo darbai iš esmės nevykdomi, nes Ekonomikos ir inovacijų ministerija, pasinaudodama Europos Sąjungos lėšomis, vykdo PAIIS kūrimą (projektas „PAIIS sukūrimas ir įdiegimas“, projekto kodas 10.1.4-ESFA-V-921). Nors PAIIS kūrimas turėjo būti užbaigtas 2020 metų III ketvirtį, dėl jo sudėtingumo kūrimo terminas gali būti pratęsimas dar keleriems metams arba visai nutraukiamas. Atsižvelgiant į esamą PAIIS kūrimo baigties neapibrėžtumą, siūloma užtikrinti VPPVAIS veiklos tęstinumą, modernizuojant šią sistemą taip, kad būtų įgyvendinamos jos nuostatuose numatytos funkcijos.

Patikrinimų periodiškumas. Patikrinimų aprašo 5 punkte detalizuojamas objektų priešgaisrinių techninių patikrinimų periodiškumas: „*I grupės objektų priešgaisriniai techniniai patikrinimai atliekami **ne rečiau** kaip kartą per metus (5.1 papunktis), II grupės objektų – **ne rečiau** kaip kartą per 2 metus (5.2 papunktis), III grupės objektų – **ne rečiau** kaip kartą per 3 metus“ (5.3 papunktis), tačiau kriterijai, pagal kuriuos būtų priimamas sprendimas objektus tikrinti dažnesniu nei maksimalus galimas patikrinimų periodiškumas, taip pat ir šį sprendimą priimančias asmenys nekonkretizuojami. Tokia formuluoatė leidžia teigti, kad atsižvelgiant į objekto grupę galima pasirinkti ir dažnesnį nei 1, 2 ar 3 metų planinių patikrinimų atlikimo periodiškumą, bet nenustatomas minimalus laikotarpis tarp dviejų planinių patikrinimų. Pagal tokį reglamentavimą visų grupių objektai gali būti tikrinami, pvz., kas pusę metų arba tas pats VPP pareigūnams analogiškus (tos pačios paskirties ir grupės) objektus gali tikrinti skirtingu periodiškumu. Kito patikrinimo datą į VPPVAIS įveda patikrinimą atlikęs pareigūnas, taigi tik nuo jo pasirinkimo (subjektyvios nuomonės) priklauso, kaip bus įgyvendinama tikrinimo periodiškumą reglamentuojanti nuostata, kas sudaro prielaidą tikrinančiam pareigūnui tikėtis (ar objekto savininkui siūlyti) neteisėto atlygio už tai, kad objektas būtų tikrinamas kuo rečiau, neperžengiant Patikrinimų apraše nustatytų terminų.*

Pagal Patikrinimų aprašo 5.5 papunktį „*objektų atitiktį priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams deklaruojant objektai tikrinami PAGD nustatyta tvarka, bet **ne dažniau kaip**: I grupės objektų – kartą per 3 metus“ (5.5.1 papunktis), „II grupės objektų – kartą per*

4 metus“ (5.5.2 papunktis), „III grupės objektų – kartą per 5 metus“ (5.5.3 papunktis). Patikrinimų aprašo 27 punkte nustatyta, kad tokių objektų, atlikus jų planinį priešgaisrinį techninį patikrinimą ir nenustačius eksploatuojamų objektų priešgaisrinę saugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų pažeidimų, kitas „patikrinimas planuojamas vadovaujantis 5.5 papunktyje nurodytu periodiškumu“. Numatant tik minimalius patikrinimų periodiškumo terminus, sudaroma teisinė galimybė objektų planinį priešgaisrinį patikrinimą nukelti neribotam laikui, jei atlikus jų patikrinimą nenustatyta pažeidimų.

Pažymėtina, kad pagal Deklaravimo aprašo 14 punktą, Deklaracija PAGD PGV ar PGT „teikiama ir joje pateiktos informacijos atitikties faktinėms aplinkybėms patikrinimas atliekamas: I grupei priskiriamų objektų – **kas 3 metai**“ (14.1 papunktis), „II grupei priskiriamų objektų – **kas 4 metai**“ (14.2 papunktis), „III grupei priskiriamų objektų – **kas 5 metai**“ (14.3 papunktis). Taigi PAGD nustato vienareikšmišką objektų, kurių savininkai ar atstovai pateikė objektų atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams deklaracijas, patikrinimų periodiškumą, nepaliekant galimybės nustatyti ilgesnius patikrinimų terminus (tą, nenustačius pažeidimų, leidžia Patikrinimų aprašo 5.5 papunkčio formuluotė „ne dažniau kaip“).

Praktikoje ne visos valdybos vienodai taiko Objekto atitikties tikrinimo tvarkos aprašo 5 punkte reglamentuotą objektų patikrinimo periodiškumą. Dažniausiai laikomasi maksimalių tikrinimo periodiškumo terminų, tačiau pasinaudojama ir galimybe objektą, priklausomai nuo grupės, tikrinti dažniau nei kartą per vieną, 2 ar 3 metų laikotarpį. Pažymėtinas ir 5.4 papunkčio nevienodas taikymas – atsižvelgiant į objekto grupę ir tikrinimų periodiškumą, naujai pripažintų tinkamais naudoti objektų pirmasis planinis priešgaisrinis techninis patikrinimas daugelyje valdybų atliekamas: I grupės objektų – kitais metais po objekto pripažinimo, II grupės – po dvejų metų, III grupės – po trejų metų, tačiau pateiktas ir atsakymas, kad „naujai pripažinto tinkamu naudoti objekto pirmasis planinis priešgaisrinis techninis patikrinimas atliekamas sekančiais metais (nepriklausomai nuo jų grupės), kai jis yra įtrauktas į metinius objektų planinių priešgaisrinių techninių patikrinimų planus“.

II. Patikrinimo vykdymas

Objekto atstovo informavimas apie planuojamą patikrinimą. Patikrinimų aprašo 16 punkte nurodyta, kad VPP pareigūnas „prieš 10 darbo dienų privalo informuoti objekto savininką, teisėtą valdytoją, vadovą ar jų raštiškai įgaliotą asmenį (toliau – objekto atstovas) telefonu, raštu arba elektroniniu būdu apie numatomą patikrinimą <...>“. Pagal Patikrinimų aprašo 17 punktą, patikrinimą atliekantis VPP pareigūnas (pareigūnų grupė) „privalo <...> turėti įgalioto asmens pasirašytą pavedimą „Pavedimas atlikti objekto priešgaisrinį techninį patikrinimą“ (2 priedas) atlikti patikrinimą <...>“. Iš šio reglamentavimo nėra aišku, ar pavedimas atlikti patikrinimą išrašomas tik VPP pareigūnui informavus objekto atstovą apie numatomą patikrinimą, ar gali būti išrašomas ir anksčiau, patikrinimo datos nesuderinus su objekto atstovu. Toks reglamentavimas neužtikrina pavedimą pasirašančiam asmeniui galimybės kontroliuoti, kaip VPP pareigūnai laikosi Patikrinimų aprašo 16 punkte nurodyto informavimo termino. Siekiant užtikrinti pavedimą pasirašančiam asmeniui šią galimybę, siūlytina aiškiai reglamentuoti objekto atstovo informavimo apie numatomą patikrinimą procedūros ir Pavedimo atlikti objekto priešgaisrinį techninį patikrinimą pasirašymo eiliškumą, taip pat Pavedimo atlikti objekto priešgaisrinį techninį patikrinimą formą papildyti įrašu apie tikrinamo objekto atstovo informavimo apie numatomą patikrinimą datą ir būdą.

Nefiksuoti pažeidimai. Klausimynų atsakymuose kai kurių struktūrinių padalinių vadovai pažymėjo, kad „inspektoriai ne visada fiksuoja pažeidimus, kad nereikėtų rašyti protokolų, ir dažnai nefiksuoti pažeidimai lieka nepašalinti“, arba pateikė pasiūlymą numatyti kriterijus, kada už nežymius pažeidimus nebūtų surašomi administracinio nusižengimo protokolai, „nes inspektoriai ne visada fiksuoja pažeidimus, kad nereikėtų vykdyti šio proceso. Tokie pažeidimai lieka nepašalinti“. Pažymėtina, kad departamento direktoriaus 2016 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 1-445 nustatyti kriterijai, pagal kuriuos priešgaisrinę ir civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimai laikomi mažai pavojingais, ir nurodyta „pareigūnams, pripažinusiems padarytą administracinį nusižengimą mažai pavojinga veika ir pareiškusiems administracinį nusižengimą padariusiam asmeniui žodinę pastabą, tai pažymėti Administracinių nusižengimų registre“.

Iš pateiktų atsakymų matyti, kad tendencija nefiksuoti (nežymių) pažeidimų gali būti dėl nepakankamo teisės aktų išmanymo, dėl VPP pareigūnų aplaidaus, atsainaus ir neatsakingo požiūrio

į atliekamas pareigas arba dėl korupcinio pobūdžio susitarimų su tikrinamų objektų atstovais. Dėl šios priežasties siūlytina VPPV imtis priemonių spręsti šias problemas.

STT išvadoje pateikiamas pasiūlymas „*nustatyti patikrinimų metu užfiksuotų pažeidimų privalomą fiksavimą fotografuojant, darant vaizdo įrašus, kopijuojant dokumentus ir pan.*“, kas turėtų palengvinti patikrinimo metu nustatytų pažeidimų ir skirtų sankcijų pagrįstumą ginčo su objekto savininku ar atstovu atveju. Tačiau ši priemonė iki galo neišspręstų anksčiau aprašytos ir panašiais atvejais kylančios problemos, kai, esant įtarimams dėl galimai netinkamai VPP pareigūno atliekamų patikrinimų (dėl aplaidumo arba korupcinio pobūdžio pagrindais), tampa sudėtingas pareigūno veiksmų vertinimo procesas. Atsižvelgiant į STT pateiktą pasiūlymą ir siekiant užtikrinti galimybę objektyviai įvertinti kiekvieno VPP pareigūno atliekamų patikrinimų kokybę, siūlytina vykdančioms objekto patikrinimus VPP pareigūnams paskirti mobilias vaizdo stebėjimo priemones (angl. *body camera*), kad jie jas tvirtintų prie dėvimos uniformos ir jomis būtų fiksuojamas vaizdas ir garsas viso patikrinimo metu.

Grįžtamasis ryšys. VPP pareigūnų darbo tikrinant objektus vertinimo šaltiniu laikytini pačių objektų atstovų atsiliepimai. Departamento Konsultavimo tvarkos aprašo, patvirtinto departamento direktoriaus 2020 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 1-12, 59 punkte, (toliau – Konsultavimo tvarkos aprašas) nustatyta, kad „*paklausėjai, kuriems buvo suteiktos konsultacijos, departamento teikiamų konsultacijų kokybę ir kitus atliekamos priežiūros veiksmus gali įvertinti atsakydami į Asmenų aptarnavimo kokybės vertinimo anketos, skelbiamos departamento interneto svetainės skyriuje „Ūkio subjektų nuomonės teikimas“, klausimus*“. PAGD interneto svetainėje skelbiama Anketa dėl asmenų aptarnavimo VPGT (nuoroda: <https://pagd.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura-1/asmenu-aptarnavimo-kokybes-vertinimo-anketa-1/anketa-del-asmenu-aptarnavimo-vpgt>) (toliau – Anketa). Klausimai apima tiek VPP pareigūnų teikiamų konsultacijų kokybę, bendravimą, tiek ūkio subjektų veiklos priežiūros vykdymą. Anketoje nėra vietos, skirtos įrašyti konkrečią konsultaciją suteikusių ar patikrinimą atlikusių pareigūnų vardui ir pavardei, joje taip pat nėra klausimų apie korupcijos apraiškas, su kuriomis galimai susidūrė objekto atstovas VPP pareigūnui atliekant patikrinimą. Konsultavimo tvarkos apraše neregamentuojama, koku būdu Anketomis pateikti duomenys turėtų būti kaupiami, sisteminami, nagrinėjami ar panaudojami. Taip pat nėra aišku, ar objektų atstovai yra pakankamai informuojami apie galimybę tokia forma pateikti atsiliepimą. Siūlytina patvirtinti atskirą Anketos apie objekto patikrinimo atlikimą formą ir nustatyti prievolę objekto patikrinimą atliekančiam VPP pareigūnui pateikti ją objekto atstovui patikrinimo metu.

Patikrinimus atliekančių pareigūnų skaičius. Patikrinimų aprašo 17 punkte įvardijamas „*patikrinimą atliekantis valstybinės priešgaisrinės priežiūros pareigūnas (pareigūnų grupė)*“, tačiau toliau nei šiame, nei kituose teisės aktuose atvejais, kai patikrinimą atlieka pareigūnų grupė, nėra reglamentuoti. Nenustatyta nei pareigūnų grupės sudarymo ir skyrimo tikrinti objektą tvarka, nei kriterijai, pagal kuriuos būtų nustatoma, kokių objektų patikrinimus turėtų vykdyti vienas ar keli pareigūnai. Praktikoje vertindami situaciją, kai objektą tikrinti pavedama pareigūnų grupei, PGV ir PGT vadovai išskyrė neplaninius patikrinimus, faktinių aplinkybių patikrinimus, kai atliekamas ypatingo, sudėtingo, didelio masto objekto patikrinimas ar kai matoma, kad gali kilti prieštaravimų ar skundų. Teigta, kad to paties objekto tikrinimą skirti dviem pareigūnams tikslinga, mokant naują darbuotoją (tarnybinės pagalbos teikimo atveju). Dalis PGT vadovų nurodė, kad, skirdami objektą tikrinti pareigūnų grupei, vadovaujasi Objekto atitikties patikrinimo tvarkos aprašo 17 punktu, tiesioginio vadovo pavedimu, tačiau pažymėjo, kad konkrečiai pareigūnų grupės sudarymo ir objekto patikrinimo procedūros tvarka nėra reglamentuota.

Nedideli prekybos, maitinimo ir paslaugų paskirties objektai. PAGD direktorius 2011 m. lapkričio 23 d. įsakymu Nr. 1-327 „Dėl Gaisrinės saugos reikalavimų nedideliems prekybos, maitinimo ir paslaugų paskirties statiniams (patalpoms) klausimyno patvirtinimo“ yra nurodęs VPP pareigūnams, tikrinantiems nedidelius prekybos (iki 100 m²), maitinimo (iki 200 m²) ir paslaugų paskirties (iki 100 m²) statinius (patalpas), jų atitiktį vertinti pagal klausimyne nurodytus gaisrinės saugos reikalavimus, o už nustatytus kitų gaisrinės saugos reikalavimų, kurie neištraukti į klausimyną, pažeidimus, poveikio priemones taikyti tik išimtiniais atvejais, atsižvelgiant į galimus sunkius pažeidimo padarinius. Toks neapibrėžtumas, nenustatant, kas yra išimtiniai atvejai ir kada padariniai laikytini sunkiais, yra korupcijos rizikos veiksnys.

Objektų patikrinimo statistika. Pažymėtina metinių objektų patikrinimo planų įgyvendinamumo problematika. Neįvykdžius 2018 metų objektų patikrinimo plano, tais metais nepatikrinti 1 148 privalomi tikrinti objektai perkelti į 2019 metus. 2019 metais iš viso buvo suplanuota patikrinti 8 710 objektų (7 562 – suplanuoti ir 1 148 – perkelti iš 2018 metų), liko nepatikrinta – 159. Nors, palyginti su 2018 metais, 2019 metais stebimas ženklus situacijos pagerėjimas, tačiau, paisant Viešojo administravimo įstatymo 33 straipsnio 3 dalies nuostatų įgyvendinimo, tebelieka siektinas rezultatas – viso metinio objektų patikrinimų plano įgyvendinimas.

III. Patikrinimo rezultatų įforminimas. Patikrinimo metu nenustačius pažeidimų (Patikrinimų aprašo 27 punktą), taip pat kai patikrinimas atliekamas pripažinus statinį (patalpą) tinkamu naudoti (Patikrinimų aprašo 20 punktą), apie tai tarnybiniu pranešimu informuojamas objekto patikrinimą atlikti įpareigojęs pareigūnas. Kaip pažymėjo STT, dokumente nėra nustatyta, per kiek laiko, atlikus patikrinimą ar statinį (patalpą) pripažinus tinkamu naudoti, turi būti surašomas tarnybinis pranešimas. VPPV, reaguodama į STT pastabą, planuoja reglamentuoti patikrinimo dokumentų surašymo ir registravimo terminus (ne vėliau kaip per 10 darbo dienų).

Išanalizavus dalį 2019 m. liepos 1 d.–2020 m. birželio 31 d. objektų patikrinimo dokumentų, padaryta išvada, kad pažeidimų nenustatymo atveju tarnybinis pranešimas apie patikrinimo rezultatus paprastai surašomas praėjus nuo 5 iki 10 darbo dienų po patikrinimo atlikimo. Nustačius pažeidimų, nurodymas dėl objekto priešgaisrinės būklės pagerinimo ar išpėjimas dėl nepatenkinamos objekto priešgaisrinės būklės dažniausiai užpildomas ir užregistruojamas tą pačią arba kitą darbo dieną, objektą patikrinus, rečiau – praėjus 5–7 dienoms po patikrinimo.

Patikrinimo metu nustačius teisės aktų, kuriuose nustatyta eksploatuojamų objektų priešgaisrinė sauga, reikalavimų pažeidimų, surašomas privalomasis VPP pareigūno nurodymas „Dėl objekto priešgaisrinės būklės pagerinimo“ (Patikrinimų aprašo 4 priedas) (toliau – nurodymas) ir taikomos įstatymų nustatytos poveikio priemonės (Patikrinimų aprašo 22 punktą). Pažymėtina, kad nurodyme nėra numatyta vietos patikrinimų pašalinimo terminui įrašyti, tačiau nurodoma, kad „nustatytos neatitiktys turi būti pašalintos ne vėliau kaip iki kito planinio patikrinimo“.

Iš teritorinių struktūrinių padalinių pateiktų nurodymų matyti, kad dalis pareigūnų yra pakoregavę nurodymo formą – papildę ją grafa „Pažeidimo šalinimo terminas“ ir paaiškinimu „Nustatytos neatitiktys turi būti pašalinamos iki nurodyto pažeidimų šalinimo termino. Jei pažeidimo šalinimo terminas nenurodytas, nustatytos neatitiktys turi būti pašalintos ne vėliau kaip iki kito planinio patikrinimo“. Tačiau pasitaiko atveju, kai nurodymų forma papildoma grafa „Įvykdymo terminas“ ir toje grafoje įrašomas terminas (data, pvz., maždaug 2 mėnesiai nuo nurodymų surašymo), kuris nėra tapatus kito planinio patikrinimo datai, kartu paliekant ir minėtą sakinį „nustatytas neatitiktis pašalinti ne vėliau kaip iki kito planinio patikrinimo“. Iš tokio nurodymo surašymo nėra aišku, iki kada iš tiesų turi būti pašalinti patikrinimo metu nustatyti trūkumai (neatitiktys) – iki nurodytos datos ar iki kito planinio patikrinimo. Kito planinio patikrinimo data paaiškėja tik patvirtinus kitų metų patikrinimų planą arba dar vėliau (jei patikrinimai neplanuojami dažniau nei maksimalus periodiškumas II ir III grupės objektams).

IV. Nustatytų trūkumų šalinimo kontrolė.

Pažeidimų šalinimo terminai. Pagal Patikrinimų aprašo 23 punktą, „<...> Siekiant užtikrinti, kad buvo pašalinti patikrinimo metu nustatyti teisės aktų pažeidimai ir įgyvendinti priimti sprendimai, pasibaigus nustatytam pažeidimų pašalinimo terminui (IV grupės objektuose ir, jei buvo nustatytas trumpesnis nei iki kito planinio patikrinimo pažeidimų pašalinimo terminas, – I, II ir III grupės objektuose), atliekamas neplaninis patikrinimas“. Nustačius pažeidimų pašalinimo terminą, kuris yra trumpesnis nei kito objekto planinio patikrinimo data, objekto neplaninis patikrinimas turi būti atliktas pasibaigus terminui. Tačiau per kiek laiko nuo nustatyto termino pabaigos šis patikrinimas turi būti atliktas – nenurodyta. VPPV, reaguodama į STT pastabą, numato reglamentuoti patikrinimo ir registravimo terminus (ne vėliau kaip per 10 darbo dienų).

Atsižvelgiant į tai, kad Patikrinimų aprašo 5 punkte nurodyti tik maksimalūs patikrinimų periodiškumo terminai, objekto patikrinimą atliekantis VPP pareigūnas bet kokių atveju negali nuspręsti, ar pažeidimo pašalinimo terminas sutaps su kito planinio patikrinimo data, ar bus trumpesnis. Nesant aiškių kriterijų, kada gali būti nustatomas trumpesnis nei maksimalus galimas kito planinio patikrinimo terminas, VPP pareigūnas, pavyzdžiui, I grupės objektui nustatęs vienų metų

pažeidimų pašalinimo terminą, kartu nusprendžia ir dėl šio objekto kito planinio patikrinimo datos. Kita vertus, nustatant pažeidimų pašalinimo terminą, kuris būtų trumpesnis nei maksimalus galimas (t. y. terminas iki kito planinio patikrinimo), paliekama galimybė ir kito planinio patikrinimo datą nustatyti anksčiau nei maksimalus leistinas terminas, sutapatinant ją su laikotarpio, skirto pažeidimams pašalinti, pabaiga. Tokiu atveju, pasibaigus terminui, vietoj neplaninio būtų atliekamas planinis objekto patikrinimas.

Patikrinimų apraše nėra numatyti kriterijai, pagal kuriuos (pvz., atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį ar kt. aplinkybes) būtų parenkamas pažeidimo pašalinimo terminas. Tai leidžia VPP pareigūnams, atliekantiems objektų patikrinimus, už vienodus pažeidimus analogiškiems objektams nustatyti skirtingus pažeidimų pašalinimo terminus, todėl galimybė pareigūnams juos nustatyti savo nuožiūra yra korupcijos rizikos veiksnys. VPPV, reaguodama į STT pastabą, planuoja nustatyti maksimalų pažeidimo pašalinimo terminą (pvz., ne ilgesnį kaip vieni metai), aprašyti kriterijus / principus, į kuriuos būtų privaloma atsižvelgti, nustatant trumpesnius pažeidimų pašalinimo terminus.

Neplaniniai patikrinimai. Pagal Patikrinimų aprašo 15 punktą, „*objektų priešgaisriniai techniniai patikrinimai skirstomi į planinius ir neplaninius*“. STT atkreipė dėmesį, kad Patikrinimų apraše reglamentuota tik planinių patikrinimų tvarka ir nurodyti neplaninių patikrinimų atlikimo pagrindai (Patikrinimų aprašo 19 punktas), tačiau pati neplaninių patikrinimų atlikimo tvarka nėra reglamentuota. Pažymėtina, kad Viešojo administravimo įstatymo 33 straipsnyje nustatyta prievolė ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančiam subjektui patvirtinti „*neplaninių patikrinimų tvarkos aprašą ir trukmę, atrankos neplaniniam patikrinimui kriterijus įtvirtinančias taisykles*“ (33 straipsnio 2 dalies 2 punktas), kurios turi būti rengiamos vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo „*30 straipsnyje įtvirtintais minimalios ir proporcingos ūkio subjektų veiklos priežiūros naštos bei nediskriminavimo principais ir juos atitikti*“ (33 straipsnio 4 dalis). Akivaizdu, kad, nesant nustatytos neplaninių objektų priešgaisrinių techninių patikrinimų atlikimo tvarkos, minėtų Viešojo administravimo įstatyme įtvirtintų principų įgyvendinimas nėra užtikrinamas. VPPV, reaguodama į STT pastabas, planuoja Patikrinimų aprašą papildyti nauju skyriumi „*Neplaniniai objektų priešgaisriniai techniniai patikrinimai*“.

VPP pareigūnai klausimynų atsakymuose pateikė pastabų dėl neplaninių patikrinimų atlikimo. Skundo pagrindu atliekami neplaniniai objekto patikrinimai yra ne visa apimantys – atliekamas tik skunde nurodytos informacijos patikrinimas, tačiau, pastebėjus skunde nenurodytus priešgaisrinę saugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų pažeidimus, surašomas nurodymas. Iš klausimynuose pateiktų atsakymų matyti, kad, nesant aiškaus neplaninių patikrinimų reglamentavimo, skirtinguose teritoriniuose struktūriniuose padaliniuose vyrauja skirtingos praktikos.

Atitikties deklaravimas. Priešgaisrinės saugos įstatymo 2 straipsnio 8 dalis. Objekto atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams deklaravimas apibrėžiamas kaip PAGD „*nustatyta tvarka atliekamas veiksmas, kuriuo įmonės, įstaigos, organizacijos vadovas pareiškia, kad objektas atitinka priešgaisrinę saugą reglamentuojančius teisės aktus*“. Vadovaudamasis šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punktu, PAGD „*nustato objekto atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams deklaravimo tvarką*“, o 11 straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodoma, kad „*Lietuvos Respublikoje veikiančių įmonių, įstaigų ir organizacijų vadovai turi teisę deklaruoti objekto atitiktį priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams*“. Tokiu būdu objekto atitikties priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams deklaravimas įtvirtinamas kaip juridinių asmenų vadovų teisė, bet ne pareiga.

Pagal Deklaravimo aprašo 9 punktą, PAGD PGV ar PGT, „*gavusi pirminę Deklaraciją, ją peržiūri, įvertina ir per 3 mėnesius nuo Deklaracijos gavimo PAGD priešgaisrinėje gelbėjimo valdyboje ar priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje atlieka Deklaracijoje nurodytos informacijos atitikties faktinėms aplinkybėms patikrinimą*“. Nėra aišku, ar „deklaracijoje nurodytos informacijos atitikties faktinėms aplinkybėms patikrinimas“ savo esme atitinka deklaracijos neteikusio objekto planinį priešgaisrinį techninį patikrinimą ir koku būdu užtikrinama, kad objekto vadovas, pildydamas deklaraciją, įtrauktų visus jo objektui taikomus reikalavimus. Taip pat nėra reglamentuota ir pavedimo atlikti deklaracijos atitikties faktinėms aplinkybėms skyrimo ir pavedimą skyrusio asmens informavimo apie pavedimo rezultatus tvarka.

Deklaravimo aprašo 10 punkte nurodoma, kad „patikrinimo metu nenustačius Deklaracijoje nurodytos informacijos neatitikties faktinėms aplinkybėms, tai patvirtinama PAGD priešgaisrinėje gelbėjimo valdyboje ar priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje pareigūno parašu Deklaracijos 9.1 dalyje“, tačiau nenustatoma, ar (ir kokia tvarka bei terminais) kartu su deklaracija turi būti teikiamas patikrinimą atlikusio VPP pareigūno tarnybinis pranešimas, ar patikrinimo rezultatai užfiksuojami kitais būdais (pakartotinai atlikus deklaracijos registraciją ar kt.). Deklaracijos 9.1 punkte numatytas tik jos duomenų tikslumą ir teisingumą patvirtinančio pareigūno parašas, tačiau ne patikrinimo atlikimo data ar pagrindai.

Pagal Deklaravimo aprašo 11 punktą, „nustačius, kad gaisrinės saugos reikalavimai, pažymėti žyma „Įvykdyta“ („Vykdoma“), faktiškai neįvykdyti (nevykdomi), Deklaracijos 9.2 dalyje nurodomi neįvykdyti (nevykdomi) gaisrinės saugos reikalavimai ir jų įvykdymo terminai (ne ilgesni kaip 4 mėn.), o deklaruojančiosios įmonės vadovui taikomos įstatymų numatytos poveikio priemonės“. Iš šio reglamentavimo neaišku, ar (ir kaip) tikrinami tie objekto vadovo žyma „Netaikoma“ pažymėti reikalavimai, kurie iš tikrųjų yra taikomi deklaraciją pateikusiam objektui.

Deklaravimo aprašo 12 punkte nustatyta, kad „už gaisrinės saugos reikalavimų pažeidimus, nustatytus pirmą kartą pateiktos Deklaracijos atitikties faktinėms aplinkybėms patikrinimo metu, deklaruojančiosios įmonės vadovui įstatymų numatytos poveikio priemonės netaikomos (išskyrus pažeidimus, dėl kurių gali kilti gaisras, sprogimas ir neužtikrinama objekte, kuriame nustatyta pažeidimų, ir aplinkiniuose objektuose esančių žmonių sauga), o suteikiama konsultacija Deklaracijų pildymo bei kitais gaisrinės saugos klausimais“. Gali susidaryti situacija, kai eksploatuojamo objekto, kuriam anksčiau jau buvo atlikta planinių (ir neplaninių) patikrinimų, savininkas pirmą kartą pateikia deklaraciją, o jos atitikties patikrinimo faktinėms aplinkybėms metu nustatomi neatitikimai. Tokiu atveju objektui negali būti taikomos poveikio priemonės (išskyrus pateiktas išimtis), net jei pildant deklaraciją suvokiama, kad žymima neteisinga informacija. Kita vertus, jei objekto deklaracija nebūtų buvusi pateikta ir vietoj jos atitikties faktinėms aplinkybėms patikrinimo būtų atliktas planinis objekto patikrinimas, už jo metu nustatytus pažeidimus poveikio priemonės būtų taikomos. Ši dviprasmiška situacija taip pat gali palikti terpe korupcijos apraiškoms atsirasti.

Pagal Deklaravimo aprašo 13 punktą, „įvykdžius Deklaracijos 9.2 dalyje nurodytus gaisrinės saugos reikalavimus, PAGD priešgaisrinei gelbėjimo valdybai ar priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai pateikiama patikslinta Deklaracija. PAGD priešgaisrinė gelbėjimo valdyba ar priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba **turi teisę patikrinti** šioje Deklaracijoje nurodytos informacijos atitiktį faktinėms aplinkybėms. Patikslintos Deklaracijos nepateikus, PAGD nustatyta tvarka atliekamas operatyvinis deklaruojančiosios įmonės objektų patikrinimas“. Ši nuostata yra problemiška keliais aspektais. Visų pirma, nėra įvardijamas konkretus terminas, per kiek laiko objekto savininkas turi pateikti PGV ar PGT patikslintą deklaraciją. Dėl šios priežasties tampa neaišku, kokių atveju yra traktuojama, kad objektas deklaracijos nepateikė ir kilo pagrindas atlikti operatyvinį patikrinimą. Taip pat nėra nustatyta, kokia tvarka ir terminais įgyvendinama PGV ar PGT teisė patikrinti deklaracijos atitiktį faktinėms aplinkybėms. Formuluoatė „turi teisę“ savaimė nereiškia prievolės tikrinti patikslintą deklaraciją pateikusio objekto, todėl ši teisės akto norma leidžia objekto patikrinimo neatlikti išvis. VPPV, reaguodama į šį STT pasiūlymą, numato nustatyti aiškius kriterijus, kuriais vadovaujantis objektai patikrinimui būtų atrenkami tik pateikus patikslintas deklaracijas.

Įvertinus PGV VPPS vadovų pateiktus duomenis, nustatyta, kad per paskutinius 3 metus tebuvo pateiktos 22 deklaracijos vienai PGV, kitoms PGV deklaracijos pateiktos nebuvo. Palyginti su į VPPVAIS įtrauktų tikrinamų objektų skaičiumi (iki 2020 m. liepos 1 d. – 26 240 objektų), darytina išvada, kad objektų savininkai Priešgaisrinės saugos įstatyme įtvirtinta teise deklaruoti objekto atitiktį priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams praktiškai nesinaudoja.

Pasiūlymas dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo:

1. Parengti naujos koncepcijos Objektų tikrinimo tvarką ir kitus su nagrinėjama veiklos sritimi susijusius teisės aktus, atsižvelgiant į STT, Vidaus audito ir šios korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo aprašyme išdėstytas pastabas.

2. Atsižvelgiant į Vilniaus miesto tikrinamų objektų sąrašo ir Nekilnojamojo turto registro, Mokesčių mokėtojų registro, leidimų-higienos pasų duomenų neatitikimus, įpareigoti VPPV

nusistatyti duomenų gavimo algoritmą, pagal kurį iš atitinkamų duomenų bazių bus gaunama informacija apie Lietuvos Respublikos teritorijoje eksploatuojamus tikrintinus objektus.

3. Atsižvelgiant į PAIIS įgyvendinimo problematiką ir galimą projekto nutraukimą, įvertinti galimybę tobulinti ir plėtoti VPPVAIS.

4. Siekiant minimizuoti galimo interesų konflikto riziką, spręsti klausimą dėl rotacijos vykdymo VPP pareigūnams paskiriant tikrinti kitos nei jų darbo ir gyvenamoji vieta PGT veiklos teritorijai priklausančius objektus.

Atsižvelgiant į STT pateiktą pasiūlymą dėl patikrinimų metu nustatytų pažeidimų fiksavimo ir siekiant užtikrinti galimybę objektyviai įvertinti kiekvieno VPP pareigūno atliekamų patikrinimų kokybę, siūlytina VPP pareigūnams, vykdantiems objekto patikrinimus, paskirti tvirtinti prie dėvimos uniformos mobilias vaizdo stebėjimo priemones (angl. *body camera*), kad jomis būtų fiksuojamas vaizdas ir garsas viso patikrinimo metu.

5. Siekiant gauti iš objektų atstovų grįžtamąjį ryšį dėl objekto patikrinimo atlikimo, patvirtinti atskirą Anketos apie objekto patikrinimo atlikimą formą, apie ją privalomai informuoti objektų atstovus patikrinimų metu.

6. Atsižvelgiant į gerąją policijos ir VSAT praktiką, VPP pareigūnų turimą darbo krūvį ir sričių įvairovę (objektų patikrinimai, statybos užbaigimo komisijos, gaisrų tyrimai, prevencinė veikla), spręsti klausimą dėl bendruomenės pareigūno pareigybės įsteigimo. Ši pareigybė būtų skirta išimtinai prevencinei priešgaisrinei veiklai vykdyti PAGD teritorinių-struktūrinių padalinių veiklos teritorijose.

RPD. KLAUSIMO DĖL REGIONŲ SOCIALINĖS, EKONOMINĖS PLĖTROS IR (ARBA) INFRASTRUKTŪROS PROJEKTŲ PRIPAŽINIMO REGIONINĖS SVARBOS PROJEKTAIS TEIKIMAS SVARSTYTI REGIONO PLĖTROS TARYBAI

Siekiant nustatyti korupcijos pasireiškimo tikimybę ir įvertinti, ar projektų pripažinimo regionui svarbiais projektais tvarkoje nesudaromos prielaidos korupcijai pasireikšti, atlikta analizuojamos veiklos srities RPD apskričių skyrių apklausa. 2 iš 10 RPD apskričių skyrių neįžvelgė korupcijos pasireiškimo rizikos veiksnių ir net teorinės galimybės korupcijai pasireikšti esant dabartiniam reglamentavimui. Likę 8 RPD apskričių skyriai darė prielaidas, kad projektų pripažinimo regionui svarbiais projektais tvarkoje galimi rizikos veiksniai (RPD apskričių skyrių išvelgiama galima korupcijos pasireiškimo tikimybė buvo vertinama nuo 0 iki 5, kur 0 – nėra įmanomas korupcijos pasireiškimas, 5 – korupcijos pasireiškimo tikimybė labai didelė):

1. *Regiono plėtros tarybai adresuoto pasiūlymo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu gavimas (patikrinimas, ar tinkamas teikėjas pateikė pasiūlymą)* – galimai regiono plėtros tarybai adresuotą pasiūlymą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu galėtų pateikti netinkamas teikėjas (1 balas).

Ši rizika suvaldyta. Regionų socialinės, ekonominės plėtros ir (arba) infrastruktūros projektų pripažinimo regioninės svarbos projektais kriterijų apraše, patvirtintame 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 381, (toliau – 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarimas, Aprašas) nustatyta, kad pasiūlymus dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu regiono plėtros tarybai teikia savivaldybės taryba, ministerija ar jos įgaliota institucija. Pasiūlymą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu regiono plėtros tarybai pateikus kitam – 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarime nenurodytam teikėjui, toks faktas būtų pastebėtas registruojant dokumentus. Atsižvelgiant į tai, netinkamo teikėjo regiono plėtros tarybai adresuoto pasiūlymo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu pateikimo rizika vertintina kaip minimali.

2. *Patikrinimas, ar su pasiūlymu yra pateikti visi privalomi dokumentai* – galimai netinkamai įvertinant ar neįvertinant kartu su pasiūlymu dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu privalomų pateikti dokumentų (1 balas).

Ši rizika suvaldyta. 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarimu nustatyta, kad kartu su pasiūlymu dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu turi būti pateikti:

1. Projekto aprašymas, parengtas vidaus reikalų ministro tvirtinamoje Regionų plėtros planų rengimo metodikoje nustatyta projektų, įtraukiamų į regiono plėtros planą, aprašymo forma.

2. Investicijų projektas, kuriame turi būti pagrįstas projekto rezultatų poveikis projekto teritorijai ir papildomai apskaičiuoti minimalūs rezultatai, taip pat nurodyti juos lėmę kintamieji ir jų dydžiai, užtikrinantys atitiktį Aprašo 3.1 papunktyje nurodytam kriterijui. Jei projektą planuojama finansuoti tik privačiomis lėšomis, investicijų projekto dalyje „Galimybės ir alternatyvos“ turi būti išnagrinėta bent viena alternatyva.

3. Valstybinės žemės patikėjimo teisės subjekto teigiama išvada dėl konkretaus žemės sklypo vystymo projekto (jeigu taikoma), įvertinus: 3.1. galimybes konkrečiame žemės sklype vykdyti visas projekto veiklas, atsižvelgiant į jam teritorijų planavimo dokumentuose nustatytus teritorijų naudojimo, tvarkymo, apsaugos priemonių, teritorijų vystymo reikmių ir sąlygų sprendinius; 3.2. konkretaus žemės sklypo kitas panaudojimo alternatyvas.

4. Konkurencijos tarybos išvada dėl projekto atitikties Europos Sąjungos valstybės pagalbos taisyklėms ir poveikio konkurencijai.

RPD apraše nustatyta, kad iš savivaldybės tarybos, ministerijos ar jos įgaliotos institucijos, regiono plėtros tarybai gavus adresuotą pasiūlymą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu, RPD apskrities skyriuje, atliekančiame atitinkamos regiono plėtros tarybos sekretoriato funkcijas, per 3 darbo dienas patikrinama, ar su pasiūlymu pateikti visi privalomi pateikti dokumentai, ir: 1) jei pateikti ne visi privalomi pateikti dokumentai, parengiamas ir išsiunčiamas RPD apskrities skyriaus raštas – nurodoma, kad regiono plėtros tarybai pateiktas pasiūlymas dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu nebus vertinamas, ir pateikiama informacija, kokie privalomi pateikti dokumentai nebuvo pateikti; 2) jei pateikti visi privalomi pateikti dokumentai, pradedamas pasiūlymo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu vertinimas. Taigi, galima kartu su pasiūlymu dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu privalomų pateikti dokumentų netinkamo įvertinimo ar neįvertinimo rizika vertintina kaip minimali.

3. *Pasiūlymo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu, investicijų projekto vertinimas* – rizika gali kilti dėl subjektyvaus vertinimo, nes tik vertintojas sprendžia, ar investicijų projekte pateikta informacija yra pakankama ir (ar) pagrįsta (3 balai).

Ši rizika nevisiškai suvaldyta. 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarimu nustatyta, kad pasiūlymai vertinami RPD direktoriaus įsakymu nustatyta tvarka. RPD apraše nustatyti tik pasiūlymo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu bei Išvados dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu parengimo trukmė ir vertinimo aspektai – RPD apskrities skyrius per 20 darbo dienų įvertina pasiūlymą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu ir parengia išvadą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu. Siūlytina svarstyti galimybę RPD apraše nustatyti, kad investicijų projektą vertintų du asmenys, tokiu būdu užtikrinant keturių akių principą ir sumažinant kitus galimus subjektyvaus vertinimo padarinius, įskaitant korupcijos pasireiškimo tikimybę.

4. *Išvados dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu ir regiono plėtros tarybos sprendimo projekto teikimas regiono plėtros tarybai* – vilkinimo galimybė dėl regiono plėtros tarybos sprendimo projekto parengimo ir pateikimo regiono plėtros tarybai (2 balai).

Ši rizika tik iš dalies suvaldyta. 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarime regiono plėtros taryba įpareigota sprendimą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu priimti ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo pasiūlymo gavimo dienos. RPD apraše nustatytas tik pasiūlymo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu ir Išvados dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu parengimo terminas – RPD apskrities skyrius per 20 darbo dienų įvertina pasiūlymą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu ir parengia išvadą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu. 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarime ir regionų plėtros tarybų darbo reglamentuose nustatyti dokumentų parengimo ir pateikimo regiono plėtros taryboms terminai nekoreliuoja tarpusavyje – regionų plėtros tarybų darbo reglamentuose nustatytas tik galutinis regiono plėtros tarybos posėdžiui reikalingų dokumentų pateikimo terminas. Vadovaujantis tik regiono plėtros tarybos darbo reglamento nuostata dėl galutinio regiono plėtros tarybos posėdžiui reikalingų dokumentų pateikimo termino ir įvertinant 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarime nustatytą reikalavimą, kad aptariamais dokumentais turi būti paskelbti RPD ir visų projekto teritorijos savivaldybių interneto svetainėse ne vėliau kaip per 3 dienas nuo regiono plėtros tarybos sprendimo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu projekto parengimo, šio projekto parengimo ir

pateikimo regiono plėtros tarybai vilkinimo atveju visuomenės teisė ir galimybė susipažinti su regiono plėtros tarybos sprendimo projektu, projekto aprašymu ir išvada būtų ypač suvaržyta dėl laiko stokos.

RPD aprašą tikslinga detalizuoti nustatant, per kiek laiko turi būti parengtas ir pateiktas regiono plėtros tarybos sprendimo projektas.

5. *Regiono plėtros tarybos sprendimo projekto, projekto aprašymo ir išvados bei regiono plėtros tarybos posėdžio datos paskelbimas* – galimas paskelbimo vėlavimas (1 balas), dokumentai ir informacija turi būti paskelbti RPD ir visų projekto teritorijos savivaldybių interneto svetainėse, tačiau nenumatyta, kas reikalingus dokumentus pateiks atitinkamoms savivaldybėms (1 balas).

Ši rizika iš dalies suvaldyta. 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarime nustatyta, kad nurodyti dokumentai turi būti paskelbti RPD ir visų projekto teritorijos savivaldybių interneto svetainėse ne vėliau kaip per 3 dienas nuo regiono plėtros tarybos sprendimo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu projekto parengimo, o apie viešo regiono plėtros tarybos posėdžio datą paskelbiama RPD svetainėje ir savivaldybių svetainėse ne vėliau nei likus 14 dienų iki posėdžio. Regiono plėtros tarybos pavyzdiniame darbo reglamente, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2016 m. gegužės 19 d. įsakymu Nr. IV-375, 14 punkte įtvirtinta nuostata, kad Tarybos posėdžių protokolus, Tarybos sprendimus ir kitus Tarybos veiklos dokumentus Tarybos nariams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms bei kitiems asmenims, kurie turi juos vykdyti ar žinoti, pateikia Sekretoriatas, atsakingas už Tarybos veiklos dokumentų valdymą. Taigi, regiono plėtros tarybos darbo reglamente įtvirtinta pareiga Tarybos sekretoriato funkcijas atliekančiam RPD apskrities skyriui pateikti aptariamus dokumentus ir informaciją visoms projekto teritorijos savivaldybėms.

Vadovaujantis RPĮ 15 straipsnio 7 dalies 1 punktu, regiono plėtros taryboms yra suteikta teisė tvirtinti savo nuostatus ir darbo reglamentus. Atkreiptinas dėmesys, kad 6 iš 10 tarybų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Alytaus, Tauragės) yra pasitvirtinusios darbo reglamentus pagal Pavyzdinį darbo reglamentą. Likusių tarybų darbo reglamentai atitinka esmines Pavyzdinio darbo reglamento nuostatas. Regiono plėtros tarybai į savo darbo reglamentą neperkėlus, neįtvirtinus Regiono plėtros tarybos pavyzdinio darbo reglamento 14 punkto nuostatos, galima tikimybė dėl korupcijos veiksnių pasireiškimo rizikos, nors tokių atvejų nebuvo nustatyta. RPD aprašą tikslinga papildyti nuostata, per kiek laiko RPD apskrities skyrius turi pateikti aptariamus dokumentus ir informaciją visoms projekto teritorijos savivaldybėms.

6. *Išvados dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu svarstymas viešame regiono plėtros tarybos posėdyje ir sprendimo priėmimas* – Regiono plėtros tarybos sprendimo priėmimas, neatsižvelgiant į RPD apskrities skyriaus parengtą išvadą ar nesudarant galimybės visuomenei dalyvauti viešame svarstyme (1 balas).

Ši rizika suvaldyta. 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarime nustatyta, kad Regiono plėtros tarybos sprendimo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu projektas, projekto aprašymas ir išvada dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu turi būti paskelbti RPD ir visų projekto teritorijos savivaldybių interneto svetainėse ne vėliau kaip per 3 dienas nuo regiono plėtros tarybos sprendimo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu projekto parengimo. Apie viešo Regiono plėtros tarybos posėdžio datą paskelbiama RPD svetainėje ir savivaldybių svetainėse ne vėliau nei likus 14 dienų iki posėdžio, o projektas, jo tikslai ir numatomos įgyvendinimo priemonės pristatytos ir viešai aptartos su to regiono visuomene regiono plėtros tarybos posėdžio metu. Visuomenė turi galimybę susipažinti su visa informacija apie Regiono plėtros tarybos posėdį, kuri nustatytais terminais skelbiama viešai RPD interneto svetainėje, dalyvauti viešame Regiono plėtros tarybos posėdyje ir taip daryti įtaką ir užtikrinti teisėtą Regiono plėtros tarybos sprendimo priėmimą, atsižvelgdama į RPD apskrities skyriaus parengtą išvadą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu.

7. *Regiono plėtros tarybos sprendimo paskelbimas RPD interneto svetainėje* – galima informacijos prieinamumo visuomenei stoka (1 balas), sprendimo paskelbimo vėlavimas (1 balas).

Ši rizika suvaldyta. 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarime nustatyta, kad Regiono plėtros tarybos sprendimas dėl projekto pripažinimo ar nepripažinimo regioninės svarbos projektu turi būti paskelbtas RPD ir visų projekto teritorijos savivaldybių interneto svetainėse ne vėliau kaip per 7 dienas nuo regiono plėtros tarybos sprendimo priėmimo dienos.

Vertinimo išvada: RPD apskričių skyriai, teikdami klausimyno atsakymus, iš esmės nurodė rizikos veiksnius esant dabar nustatytam reglamentavimui, pateikdami nuorodas į teisės aktų nuostatas, kuriomis grindžia savo atsakymus. Atsižvelgiant į RPD apskričių skyrių apklausos metu identifikuotus galimus korupcijos rizikos veiksnius, siūloma svarstyti galimybę papildyti RPD aprašą: nustatyti, kad investicijų projektą privalo įvertinti du asmenys; detalizuoti, per kiek laiko RPD apskrities skyrius turi parengti ir pateikti Regiono plėtros tarybos sprendimo projektą; nustatyti, per kiek laiko RPD apskrities skyrius turi pateikti regiono plėtros tarybos sprendimo projektą, projekto aprašymą ir išvadą visoms projekto teritorijos savivaldybėms.

Veiklos srities vertinimo metu nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

1. RPD apraše nustatyti pasiūlymo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu bei Išvados dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu parengimo trukmė ir vertinimo aspektai, tačiau korupcijos rizika gali kilti dėl subjektyvaus vertinimo, nes tik vertintojas sprendžia, ar investicijų projekte pateikta informacija yra pakankama ir (ar) pagrįsta.

2. RPD apraše nustatytas pasiūlymo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu ir Išvados dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu parengimo terminas, tačiau teorinė korupcijos pasireiškimo tikimybė galėtų kilti vilkinant Regiono plėtros tarybos sprendimo projekto parengimą ir pateikimą Regiono plėtros tarybai, kuri sprendimą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu turi priimti ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo pasiūlymo gavimo dienos.

3. 2020 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarime nustatyta, kad išvadą dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu ir Regiono plėtros tarybos sprendimo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu projektą rengia RPD, atliekantis regiono plėtros tarybos sekretoriato funkcijas. Regiono plėtros tarybos sprendimo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu projektas, projekto aprašymas ir išvada dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu turi būti paskelbti RPD ir visų projekto teritorijos savivaldybių interneto svetainėse ne vėliau kaip per 3 dienas nuo regiono plėtros tarybos sprendimo dėl projekto pripažinimo regioninės svarbos projektu parengimo, tačiau šiuose teisės aktuose neįtvirtina pareiga RPD pateikti aptariamus dokumentus ir informaciją visoms projekto teritorijos savivaldybėms.

Pasiūlymas dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo – papildyti RPD aprašą, nustatant, kad investicijų projektą vertintų 2 asmenys, ir tokiu būdu užtikrinant keturių akių principą, detalizuojant, per kiek laiko RPD apskrities skyrius turi parengti ir pateikti Regiono plėtros tarybos sprendimo projektą ir nustatyti, per kiek laiko RPD apskrities skyrius turi pateikti aptariamus dokumentus ir informaciją visoms projekto teritorijos savivaldybėms.

TVŪD. TURTO PRIPAŽINIMAS NEREIKALINGU ARBA NETINKAMU (NEGALIMU) NAUDOTI, NURAŠYMAS IR LIKVIDAVIMAS BEI PARDAVIMAS VIEŠUOSE PREKIŲ AUKCIONUOSE

TVŪD vienas pagrindinių tikslų – aprūpinti VRM ir įstaigas prie VRM, finansuojamas iš VRM skirtų valstybės biudžeto asignavimų (toliau – įstaigos prie VRM), nematerialiuoju, ilgalaikiu ir trumpalaikiu materialiuoju turtu ir jį administruoti panaudos sutartyse nustatyta apimtimi³.

Nematerialusis, ilgalaikis ir trumpalaikis materialusis turtas, naudojamas VRM ir įstaigų prie VRM veiklai vykdyti, ilgainiui funkcionaliai ir fiziškai nusidėvi, neatitinka aktualių įstaigų veiklos poreikių, moraliskai pasensta arba tampa nereikalingu veiklai vykdyti. Siekiant užtikrinti tinkamą TVŪD ir VRM funkcijoms vykdyti naudojamo nematerialiojo, ilgalaikio ir trumpalaikio materialiojo turto administravimą, priežiūrą bei kontrolę, TVŪD direktoriaus 2018 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 8V-259 paskirti už jiems perduotą / patikėtą turtą atsakingi asmenys (turto administratoriai). Jie surenka ir analizuoja pirminę informaciją apie įstaigų naudojamo turto būklę, jo reikalingumą. TVŪD administruojamo nematerialiojo, ilgalaikio ir trumpalaikio materialiojo turto pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, nurašymo, išardymo, likvidavimo procedūrų atlikimo tvarka ir eiga reglamentuota Valstybės nematerialiojo ir ilgalaikio bei trumpalaikio

³ TVŪD nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2002 m. rugsėjo 2 d. įsakymu Nr. 416, 8.1 papunktis.

materialiojo turto, Turto valdymo ir ūkio departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos valdomo, naudojamo ir disponuojamo juo patikėjimo teise, pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, nurašymo, išardymo ir likvidavimo tvarkos apraše (TVŪD direktoriaus 2003 m. rugsėjo 12 d. įsakymas NR. 8V-88 (TVŪD direktoriaus 2020 m. gegužės 28 d. įsakymo Nr. 8V-64 redakcija)) (toliau – Aprašas). Apraše atskirai reglamentuota nekilnojamojo turto bei nematerialiojo, ilgalaikio ir trumpalaikio materialiojo turto pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, jo nurašymo, likvidavimo procedūrų atlikimo, sprendimų priėmimo eiga.

Pirminę informaciją, kad valstybės nematerialusis, ilgalaikis ir trumpalaikis materialusis turtas būtų pripažintas nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, turto administratoriai pateikia kolegialiam organui – Valstybės nematerialiojo, ilgalaikio (išskyrus nekilnojamuosius daiktus) ir trumpalaikio materialiojo turto, valdomo ir naudojamo patikėjimo teise Turto valdymo ir ūkio departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti ir nurašymo komisijai, sudarytai TVŪD direktoriaus 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. 8V-99, (toliau – Turto komisija). Minėta komisija, įvertinusi gautą informaciją, pasiūlymą teikia TVŪD direktoriui, kad jis priimtų sprendimą. Pasiūlymą, kad TVŪD direktorius priimtų sprendimą pripažinti nekilnojamąjį turtą nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, teikia Valstybės ilgalaikio materialiojo (nekilnojamojo) turto, valdomo ir naudojamo patikėjimo teise Turto valdymo ir ūkio departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti ir nurašymo komisija, sudaryta TVŪD direktoriaus 2017 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. 8V-65, (toliau – Nekilnojamojo turto komisija). Nekilnojamojo turto komisija, įvertinusi nekilnojamojo turto būklę, pasiūlo ir galimus tolesnio jo panaudojimo būdus. Apraše nurodoma, kad pirminę informaciją Nekilnojamojo turto komisijai apie esamo nekilnojamojo turto pripažinimą nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti raštu pateikia už nekilnojamojo turto techninę priežiūrą atsakingas asmuo arba Statinių techninės priežiūros komisija, sudaryta TVŪD direktoriaus 2004 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. 8V-71 (toliau – Techninės apžiūros komisija), kartu pateikdamas arba pateikdama nekilnojamojo turto techninės apžiūros aktą. Turto komisija ir Nekilnojamojo turto komisija, gavusios rašytinę informaciją pripažinti turtą nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, apsvarsto, įvertina ir apibendrina jas komisijų posėdžiuose ir pateikia pasiūlymą TVŪD direktoriui, kad jis priimtų sprendimą.

Peržiūrėjus ir įvertinus analizuojamu laikotarpiu TVŪD direktoriaus priimtus įsakymus dėl nematerialiojo, ilgalaikio ir trumpalaikio materialiojo turto pripažinimo nereikalingu, netinkamu (negalimu) naudoti, jo nurašymo, išardymo, likvidavimo ir pardavimo viešuose prekių aukcionuose, teigtina, kad analizuojamu laikotarpiu priimti TVŪD direktoriaus įsakymai atitinka teisės aktų nuostatas, pagal reikalavimus suderinti su TVŪD savininko teises ir pareigas įgyvendinančiu subjektu – VRM.

TVŪD direktoriaus įsakymu pripažintas nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti turtas toliau nurašomas. Turto nurašymo procedūras atlieka nuolat veikiančios Turto komisija, Nekilnojamojo turto komisija ir TVŪD buhalterinėje apyskaitoje traukiamų į apskaitą medžiagų nurašymo komisija, patvirtinta TVŪD direktoriaus 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. 8V-101.

Pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti ir nurašyto turto likvidavimo procedūras atlieka nuolat veikiantis Nurašyto, kuris pripažintas nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti TVŪD patikėjimo teise valdomo nematerialiojo, ilgalaikio (išskyrus nekilnojamuosius daiktus) ir trumpalaikio materialiojo turto likvidavimo komisija, sudaryta TVŪD direktoriaus 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. 8V-103, (toliau – Turto likvidavimo komisija). Pripažintas nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti turtas (išskyrus nekilnojamuosius daiktus), parduodamas viešuose prekių aukcionuose, kuriuos TVŪD organizuoja vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 9 d. nutarimu Nr. 531. TVŪD organizuojamų viešų prekių aukcionų vykdymo eiga ir atliekamos procedūros detalai reglamentuotos TVŪD viešų prekių aukcionų rengimo taisyklėse (TVŪD direktoriaus 2001 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. 55 (2017 m. birželio 19 d. įsakymo Nr. 8V-101 redakcija)).

Analizuojamu laikotarpiu – 2020 m. rugpjūčio 4–18 d. buvo organizuotas ir vykdomas viešas prekių aukcionas. 2020 m. liepos 18 d. dienraštyje „Lietuvos rytas“ ir TVŪD interneto svetainėje paskelbta apie TVŪD organizuojamą viešą prekių aukcioną, pateikti parduodamo turto sąrašai.

Turto likvidavimo komisija organizuoja ir atlieka turto (išskyrus nekilnojamąjį turtą), neparduoto viešame prekių aukcione ir nepanaudoto nė vienu iš Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytų būdų, likvidavimo ir nurašymo procedūras Pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti valstybės ir savivaldybių turto nurašymo, išardymo ir likvidavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. 1250, nustatyta tvarka.

Pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti nekilnojamojo turto nurašymo ir likvidavimo procedūras atlieka ir įformina Pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti nekilnojamojo turto likvidavimo komisija, sudaryta TVŪD direktoriaus 2018 m. lapkričio 19 d. įsakymu Nr. 8V-244 (toliau – Nekilnojamo turto likvidavimo komisija) Nutarimo V skyriuje nustatyta tvarka.

Vertinamuoju laikotarpiu dėl fizinio ir funkcinio nusidėvėjimo buvo nugriauti TVŪD patikėjimo teise valdomi pastatai / statiniai, esantys Vilniuje, M. K. Paco g. 4, sutvarkyta teritorija ir išregistruoti iš TVŪD buhalterinės apskaitos. Taip pat baigtos nurašymo ir išregistravimo iš TVŪD buhalterinės apskaitos 2018 metais nugriautų keturių pastatų Rudnikų k., Jašiūnų sen., Šalčininkų r. sav., procedūros.

Nekilnojamojo turto likvidavimo komisija organizuoja ir atlieka TVŪD direktoriaus 2020 m. liepos 28 d. įsakymu Nr. 8V-129 „Dėl nekilnojamojo turto, esančio Pelenių g. 2, Pelenių k., Karmėlavos sen., Kauno rajone, pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, jo nurašymo ir likvidavimo“ pripažinto nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti nekilnojamojo turto – sandėlio-angaro likvidavimo procedūras.

Išanalizavus TVŪD priimtus teisės aktus, kuriuose reglamentuojamas nematerialiojo, ilgalaikio ir trumpalaikio materialiojo turto pripažinimas nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, pažymima, kad procedūros yra detalios ir nuosekliai reglamentuotos, paskirti atsakingi asmenys (turto administratoriai) už jiems perduotą / patikėtą turtą, vykdoma turto judėjimo procedūrų atlikimo einamoji ir paskesnioji finansų kontrolė, korupcijos pasireiškimo veiksnių nenustatyta. Tačiau darbo grupė įžvelgia nepakankamą TVŪD patikėjimo teise valdomo nekilnojamojo turto pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti procedūrų vykdymo / atlikimo eigos reglamentavimą. Trūksta detalumo ir aiškumo, kaip, kada, kokioms sąlygoms esant Techninės apžiūros komisija atlieka pastatų ir statinių periodines, specializuotas techninės būklės apžiūras, kaip komisija kontroliuoja panaudos pagrindais perduotų pastatų panaudos gavėjų atliekamą techninę priežiūrą.

Administracinės paskirties pastatas, esantis Vilniuje, Šventaragio g. 2, priskirtas ypatingų statinių kategorijai, nes šiems statiniams administruoti ir prižiūrėti keliami ypatingi reikalavimai. TVŪD nėra reglamentuota statinių techninės priežiūros organizavimo ir atlikimo tvarka, nepaskirtas šio pastato techninis priežiūrėtojas, kaip to reikalaujama Statybos techninio reglamente STR 1.07.03:2017 „Statinių techninės ir naudojimo priežiūros tvarka. Naujų nekilnojamojo turto kadastro objektų formavimo tvarka“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. D1-971.

Įvertinus analizuojamą veiklos sritį reglamentuojančius dokumentus, darytina išvada, kad valstybės turto, kurį valdo TVŪD patikėjimo teise, pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti, jo nurašymo ir likvidavimo bei pardavimo viešuose prekių aukcionuose atlikimo procedūros yra išsamiai ir detalios reglamentuotos, procedūroms atlikti priimti būtini teisės aktai, kurie yra aktualizuojami.

Siekiant išvengti galimų korupcijos rizikos veiksnių pasireiškimo nekilnojamojo turto priežiūros ir administravimo srityje, siūloma reglamentuoti procedūrų atlikimo eigą ir kontrolę, t. y. reglamentuoti Statinių techninės priežiūros komisijos, patvirtintos TVŪD direktoriaus 2004 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. 8V-71, veiklos organizavimą ir statinių techninių apžiūrų procedūrų atlikimo

tvarką, spręsti klausimą dėl administracinio pastato Vilniuje, Šventaragio g. 2, techninio prižiūrėtojo paskyrimo ir jam suteikiamų funkcijų nustatymo.

VSAT. DARBUOTOJU DUOMENŲ BAZIŲ PERŽIŪRŲ TEISĖTUMO KONTROLĖS VYKDYMO PROCESAS

Aprašyme vartojama sąvoka „duomenų bazė“ – VSAT veikloje naudojamos ir pildomos informacinės sistemos, duomenų bazės, registrai, elektroniniai žurnalai, kuriuose renkama, apdorojama, kaupiama informacija, susijusi su asmens ir kitais duomenimis (toliau – duomenų bazė).

VSAT darbuotojų duomenų bazių peržiūrų teisėtumo kontrolės sritį reglamentuoja:

1. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB.

2. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 „Dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“.

3. Kai kurių VRM valdomų registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenų saugos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2017 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 1V-883.

4. Kai kurių VRM valdomų registrų ir valstybės informacinių sistemų naudotojų administravimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2018 m. lapkričio 26 d. įsakymu Nr. 1V-871.

5. Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko duomenų peržiūros kontrolės taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. 1V-68, (toliau – VRIS CDB taisyklės).

6. Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko duomenų peržiūros kontrolės Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašas, patvirtintas VSAT vado 2019 m. lapkričio 6 d. įsakymu Nr. 4-503, (toliau – VRIS CDB peržiūrų kontrolės aprašas).

7. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos kovos su korupcija 2020–2022 metų programa, patvirtinta VSAT vado 2020 m. sausio 17 d. įsakymu Nr. 4-26, (toliau – VSAT kovos su korupcija 2020–2022 metų programa).

8. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos kompiuterinių darbo vietų aprašas, patvirtintas VSAT vado 2016 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 4-536, (toliau – KDV aprašas).

9. Asmens duomenų tvarkymo ir asmens duomenų subjektų teisių įgyvendinimo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašas, patvirtintas VSAT vado 2019 m. vasario 8 d. įsakymu Nr. 4-52.

10. Kai kurių Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos valdomų valstybės ir kitų informacinių sistemų duomenų saugos nuostatai, patvirtinti VSAT vado 2020 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. 4-251, (toliau – duomenų saugos nuostatai).

11. Intranetinės Europos dokumentų archyvavimo sistemos (iFADO) nacionalinio posistemio duomenų saugos nuostatai, patvirtinti VSAT vado 2017 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. 4-229, (toliau – iFADO).

Paminėtina, kad minėtuose teisės aktuose reglamentuota tik Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko (toliau – VRIS CDB) Policijos informacinės sistemos (toliau – POLIS) ir IRD administruojamų duomenų bazių peržiūrų teisėtumo kontrolė.

VSAT darbuotojų naudojimas duomenų bazėmis. Siekiant užtikrinti asmens duomenų konfidencialumą pagal Reglamento 32 straipsnį, VSAT turi užtikrinti, kad jos darbuotojai gebėtų konfidencialiai tvarkyti informaciją tiek techniniu, tiek asmeninio sąžiningumo požiūriu.

Visi VSAT darbuotojai, prieš pradėdami naudotis VSAT kompiuterine darbo vieta, teikia prašymus dėl kompiuterinės darbo vietos vartotojo teisių suteikimo, kartu susipažįsta su kompiuterinės darbo vietos (toliau – KDV) reikalavimais ir pasirašo pasižadėjimą, kad „Laikysis KDV aprašo reikalavimų, KDV ir

gautas paslaugas naudos tik pareiginėms funkcijoms vykdyti bei yra susipažinęs su „Aurių teisių ir gretutinių teisių įstatymu“. Draudžiama savavališkai keisti ar pranešti kitam asmeniui registracijos duomenis. Vartotojas asmeniškai atsakingas už jų panaudojimą pagal paskirtį. VSAT darbuotojas, gavęs KDV vartotojo teises, esant tarnybiniam būtinumui, teikia prašymą (-us) dėl atitinkamų duomenų bazių vartotojo teisių suteikimo. Pildydami prašymus dėl vartotojo teisių suteikimo prieiti prie kitų institucijų administruojamų duomenų bazių, vartotojai pasirašo pasižadėjimus, kad informacija bus naudojama tik pagal paskirtį. Šie pasižadėjimai kartu su prašymais perduodami informacijos sistemą administruojančiai institucijai.

Išanalizavus VSAT teisinį reglamentavimą, nustatyta, kad niekur nėra reglamentuota, kas priima sprendimą, kokios duomenų bazės reikalingos vykdant pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas. Prielaidą, kad minėtą sprendimą priima tiesioginis vadovas, galima daryti tik iš to, kad, teikiant prašymą dėl KDV vartotojo teisių suteikimo, jį taip pat vizuoja ir prašymą teikiančio darbuotojo tiesioginis vadovas.

Pabrėžtina, kad sprendžiant klausimą, prie kokių konkrečių registrų būtina prieiga, ne visuomet laikomasi principo „būtina žinoti“ ir kai kuriais atvejais vartotojams suteikiamas per didelis asmens ir kitų duomenų prieinamumo lygis, kuris yra būtinas jo funkcijoms vykdyti.

VSAT veikloje yra naudojamos ir pildomos informacinės sistemos, duomenų bazės, registrai, elektroniniai žurnalai, kuriuose renkama, apdorojama, kaupiama informacija, susijusi su asmens ir kitais duomenimis, 54 duomenų bazėse.

VSAT duomenis tvarko:

1. Kaip duomenų valdytoja (nustato duomenų tvarkymo tikslus ir priemones) naudoja 6 duomenų bazes: VSAT informacinę sistemą (VSATIS); Pasienio įvykių kaupimo ir perdavimo sistemą (PIKS); Nacionalinio koordinavimo centro informacinę sistemą (TOP); Personalo tvarkymo taikomąją sistemą (PTTS); Tarnybinės uniformos aprūpinimo informacinę sistemą; Integruotą finansų apskaitos sistemą (IFAS). Pažymėtina, kad duomenų peržiūrų kontrolės funkcionalumą turi tik VSATIS, DVS ir iš dalies TOP, o kitos VSAT administruojamos duomenų bazės paminėto funkcionalumo neturi. VSAT duomenų saugos ir iFADO duomenų saugos nuostatuose nustatyta VSATIS, TOP, DVS, PTTS ir Tarnybinės uniformos aprūpinimo informacinės sistemos (TUAIS) elektroninės informacijos saugos ir kibernetinio saugumo politika.

2. Kaip duomenų tvarkytoja ir naudotoja naudoja 48 duomenų bazes. VSAT, kaip duomenų tvarkytoja, tik tvarko asmens ir kitus duomenis duomenų valdytojo vardu, o kaip duomenų naudotoja, laikydama tam tikrų įsipareigojimų dėl tinkamo duomenų tvarkymo, teisėtai tvarko (naudoja) kitų institucijų duomenis. VSAT, kaip duomenų bazių naudotoja, naudoja IRD administruojamos VRIS CDB ir PD administruojamos POLIS naršyklėmis.

VRIS CDB naršyklė skirta centralizuotai duomenų paieškai VRIS bei išoriniuose registruose, taip pat Šengeno informacinėje sistemoje. Ši naršyklė susideda iš 2 tipų modulių, t. y. CDB bei VSATIS. VRIS CDB taisyklėse nustatyti VRIS CDB peržiūrų kontrolės, asmens duomenų saugos ir jų peržiūrų teisėtumo reikalavimai. Vykdamas VRIS CDB taisyklių nuostatas, buvo patvirtintas VRIS CDB peržiūrų kontrolės aprašas. VSAT padaliniai, vadovaudamiesi VRIS CDB peržiūrų kontrolės aprašu ir patvirtinta VSAT kovos su korupcija 2020–2022 metų programa, atlieka VRIS CDB, POLIS ir IRD administruojamų naršyklių asmens duomenų peržiūrų teisėtumo patikrinimus.

VSAT kovos su korupcija 2020–2022 metų programos plane numatyta, kad VSAT struktūrinių padalinių vadovai, kurių darbuotojai yra VRIS DCB vartotojai, kasmet, bet ne rečiau nei kartą per kalendorinius metus, turi patikrinti ne mažiau kaip 20 procentų darbuotojų, turinčių teisę naudotis duomenų bazėmis. Iki 2020 metų VRIS CDB peržiūrų kontrolės mastas niekur nebuvo reglamentuotas, tačiau didesnės daugumos padalinių vadovai vis vien savo nuožiūra vidutiniškai atlikdavo po 10–20 procentų darbuotojų vykdytų duomenų peržiūrų veiksmų teisėtumo kontrolę.

Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad ne visų padalinių vadovai ne rečiau kaip kartą per metus tikrino vadovaujamo padalinio VRIS CDB vartotojų duomenų peržiūros veiksmų teisėtumą. Kai kurie jų imdavosi kontrolės veiksmų tik Imuniteto valdybos pareigūnams pradėjus rinkti informaciją apie VSAT kovos su korupcija programos priemonių plano vykdymą. Taigi ne visi padalinių vadovai laikosi VRIS CDB duomenų peržiūros kontrolės taisyklių ir neužtikrina, kad ne rečiau nei kartą per kalendorinius metus būtų atlikta darbuotojų naudojamų duomenų bazių duomenų peržiūrų kontrolė.

2019 metais patikrinta 50 VSAT struktūrinių padalinių – 492 darbuotojų naudojimosi duomenų bazėmis teisėtumas. Patikrinimo metu nustatytas vieno pareigūno netinkamas naudojimosi duomenų bazėmis, atlikus tarnybinį patikrinimą, pareigūnui už tarnybinį nusizengimą skirta tarnybinė nuobauda – papeikimas. Daugiau pažeidimų nenustatyta, dažniausi nustatyti trūkumai – tikslaus patikrinimo pagrindo nenurodymas. Apie nustatytus trūkumus informuoti tiesioginiai vadovai, kurie įpareigoti užsiėmimų bei instruktažų metu priminti darbuotojams naudojimosi duomenų bazėmis tvarką.

Per 2020 metų I pusmetį patikrinta 16 VSAT struktūrinių padalinių – 166 darbuotojų naudojimosi duomenų bazėmis teisėtumas. Patikrinimo metu nustatyti 4 pažeidimai, kai pareigūnai, naudodamiesi duomenų bazėmis, siekė asmeninės naudos. Buvo inicijuoti 4 tarnybiniai patikrinimai, už jų neteisėtą VRIS CDB duomenų naudojimą visiems nusizengimus padariusiems pareigūnams skirtos tarnybinės nuobaudos – papeikimai. Taip pat buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl akcizinių prekių kontrabandos gabenimo. Šio tyrimo metu buvo nustatyta, kad pareigūnas galimai neteisėtai atliko duomenų bazių peržiūras ir atskleidė jose esančius duomenis nusikalstamos veikos bendrininkams. Minėtais atvejais VSAT darbuotojai, neteisėtai naudodamiesi VRIS CDB duomenų bazių peržiūromis, neteisėtai naudojami duomenų bazėmis ir šiuos duomenis perdavė tretiesiems asmenims; neteisėtai tikrino asmens duomenis per VRIS CDB; atskleidė tretiesiems asmenims prisijungimo prie VRIS CDB slaptažodį; asmeniniais tikslais svetimu slaptažodžiu jungėsi prie VRIS CDB ir tikrino su tarnybos vykdymu nesusijusius asmenis.

Pabrėžtina, kad, išskyrus VRIS CDB, POLIS ir IRD administruojamas naršykles, visų kitų VSAT darbuotojų naudojamų duomenų bazių duomenų peržiūrų kontrolės procedūrų vykdymas niekur nėra reglamentuotas, taip pat nėra duomenų, kad tokios peržiūrų kontrolės būtų atliekamos, išskyrus Imuniteto valdybos pareigūnų atliekamas patikras. Tokia situacija, kai neužtikrinamas tinkamas kontrolės vykdymas, vertintina kaip ydinga antikorupcinių požiūriu ir negalima.

Pasienio užkardų vadai savo atsakymuose į klausimą, kokiais kriterijais buvo vadovaujamosi atrenkant VRIS CDB vartotojus patikrinti, nurodė, kad: patikrinimui vartotojai buvo atrinkti pasirinktiniu principu – įvertinus jų vykdomos tarnybos ir dažniausiai skiriamų užduočių specifika, atsižvelgus į asmenines pareigūnų savybes, įsigilinus į pareigybę ir užduočių vykdymą tų asmenų, kurie daugiausia dirba su duomenų bazėmis, vykdo užkardos pamainos vyresniojo ir užkardos budėtojo funkcijas ir kt.

Paminėtina, kad jokiuose teisės aktuose nėra reglamentuota, koks turėtų būti pačių atliekamų patikrinimų mastas, t. y. padalinio vadovui suteikta diskrecijos teisė pačiam spręsti dėl tikrinamų užklausų laikotarpio pasirinkimo, taip pat nėra konkrečiai nustatytas būtinas atlikti minimalus naudotojo vykdytų peržiūrų patikrinimo skaičius, todėl pasitaiko atvejų, kai padalinių vadovai kreipiasi į Imuniteto valdybą dėl informacijos pateikimo apie darbuotojų naudojamą duomenų bazėmis kontrolei atlikti, tačiau pastarieji nebūna vykdę jokių peržiūrų duomenų bazėse.

Siūlytina nustatyti aiškius peržiūrų kontrolės kriterijus, pavyzdžiui, pakartotinai pateikiant užklausą ir praplečiant pasirinktą laikotarpį, jei naudotojas atliko mažiau kaip 10 prisijungimų prie duomenų bazių, nes tai neužtikrina minimalaus būtino atlikti naudotojų atliktų užklausų skaičiaus nustatymo.

VSAT padalinių vadovai, gana dažnai atlikdami asmens duomenų peržiūrų teisėtumo patikrinimus, negali tinkamai patikrinti užklausų teisėtumo, nes ne visuomet darbuotojai laikosi VRIS CDB duomenų peržiūros kontrolės taisyklių, t. y. ne visuomet tinkamai suveda peržiūros pagrindų papildomus duomenis.

Paminėtina, kad jei duomenų užklausos pagrindimas VRIS CDB duomenų peržiūros kontrolės žurnale yra užpildytas nesilaikant VRIS CDB duomenų peržiūros kontrolės taisyklių, tai realus duomenų paieškos teisėtumo vertinimas kai kuriais atvejais atliekamas tik formaliai ir sudaromos sąlygas piktnaudžiavimo rizikai kilti.

Vadovaujantis VRIS CDB peržiūrų kontrolės aprašo 12 punktu, VSAT pasienio rinktinių struktūrinių padalinių patikrinimų ataskaitos teikiamos VSAT pasienio rinktinių vadams ir VSAT Imuniteto valdybos Pirmajam skyriui. VSAT centrinės įstaigos struktūrinių padalinių patikrinimų ataskaitos teikiamos VSAT vado pavaduotojui, administruojančiam veiklos padalinius, ir VSAT

Imuniteto valdybos Pirmajam skyriui. Pažymėtina, kad dalis padalinių vadovų nesilaiko šios nuostatos, t. y. nesurašo patikrinimo ataskaitų ir jų nepateikia arba pateikia tik apie tai priminus.

Per paskutinius trejus metus VSAT Imuniteto valdybos pareigūnai nuolatos atliko visų padalinių VRIS CDB duomenų peržiūros kontrolės papildomas patikras ir nustatė, kad pasitaiko atvejų, kai patikrinimai atliekami formaliai, t. y. struktūrinio padalinio vadovas neanalizuoja, ar tikrinamasis realiai atliko paieškos pagrindų duomenyse nurodytus veiksmus, kas leidžia daryti išvadą, kad vykdoma kontrolė turi fiktyvios ir nenaudingos kontrolės požymių ir sudaro darbuotojų veiksmų ir sprendimų kontrolės įspūdį, sukuria nebaudžiamumo atmosferą. Tokia ydinga praktika vertinama kaip korupcijos rizikos veiksnys.

Atsižvelgiant į tai, siūlytina papildyti VRIS CDB peržiūrų kontrolės aprašą nuostatomis, kad būtų nustatytos aiškios VRIS CDB peržiūrų kontrolės procedūros.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad, neužtikrinus tinkamo asmens duomenų tvarkymo VSAT naudojamose duomenų bazėse kontrolės, atsiranda sąlygų piktnaudžiauti suteiktais įgaliojimais, t. y. pasinaudojus tarnybine padėtimi, rinkti informaciją apie gimines, draugus, artimuosius ir kitus asmenis ar net perduoti ją už atlygį tretiesiems asmenims. Netinkamas asmens duomenų tvarkymas ir jų naudojimas yra didelis korupcijos rizikos veiksnys. Siekiant sumažinti šį veiksnių, būtina stiprinti VSAT naudojamų duomenų bazių vartotojų asmens duomenų peržiūros veiksmų teisėtumo kontrolę.

Veiklos srities vertinimo metu nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

1. Niekur nėra reglamentuota, kas turi priimti sprendimą suteikti teises dirbti su konkrečiomis duomenų bazėmis, vykdant pareigybes aprašyme nustatytas funkcijas. Suteikiant teises dirbti su konkrečiais registrais, ne visuomet laikomasi principo „būtina žinoti“ ir kai kuriais atvejais vartotojams suteikiamas per didelis asmens ir kitų duomenų prieinamumo lygis, būtinas jo funkcijoms vykdyti.

2. Ne visoms VSAT administruojamoms duomenų bazėms paskirti administratoriai. Nėra aiškiai nustatyti naudotojų ir administratorių įgaliojimai, teisės ir pareigos. Duomenų peržiūrų kontrolės funkcionalumą turi tik VSATIS, DVS ir iš dalies TOP.

3. Ne visuomet laikomasi VRIS CDB peržiūrų kontrolės aprašo nuostatų, susijusių su kontrolinių patikrinimų dažnumu ir ataskaitų teikimu.

4. VRIS CDB peržiūrų kontrolės apraše nereglamentuotas atliekamų patikrinimų mastas, nėra nustatyti aiškūs peržiūrų kontrolės bei atskaitomybės kriterijai.

5. Išskyrus VRIS CDB, POLIS ir IRD administruojamas naršykles, nereglamentuota kitų VSAT naudojamų duomenų bazių duomenų peržiūrų kontrolė ir ne visose duomenų bazėse ji yra funkcionali.

Pasiūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo:

1. Nustatyti ir reglamentuoti aiškias procedūras, suteikiant duomenų prieinamumo lygį, būtiną tos pareigybes funkcijoms vykdyti.

2. Išanalizuoti galimybę sukurti funkcionalumą didžiausiai visų VSAT administruojamų duomenų bazių peržiūrų kontrolei.

3. Pakeisti VRIS CDB peržiūrų kontrolės aprašą.

4. Organizuoti tarnybinius mokymus efektyvaus asmens duomenų tvarkymo kontrolės užtikrinimo tema.

VST. TARNYBINIU TRANSPORTO PRIEMONIU PANAUDOJIMAS, DEGALU SUNAUDOJIMO NORMU APSKAITA IR KONTROLĖ

2018 metais buvo atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės šioje srityje nustatymas – įvertintas VST transporto priemonių naudojimo racionalumas ir parengtas nustatytų korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo priemonių planas. Įgyvendinant šį planą, buvo pakeistos VST tvarkos, kuriose reglamentuojamas transporto naudojimas.

Analizuojamu laikotarpiu nurodytoje VST veiklos srityje buvo pastebėti galimi korupcijos rizikos veiksniai. VST atliktas tarnybinis patikrinimas dėl dviejų VST Pajėgų tiesioginės paramos valdybos Specialaus transporto centro (toliau – STC) pareigūnų veiksmų ir nustatyta, kad pareigūnai pasisavino kurą, už kurį sumokėjo VST lėšomis (pažeidimas nustatytas pagal į tarnybinių automobilių

įdiegtos kuro kontrolės sistemos duomenis). Už šią veiką pareigūnams taikyta administracinė atsakomybė, skirtos nuobaudos. Vienas pareigūnas Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos buvo pripažintas pažeidęs VPIDĮ (pasinaudojo tarnybine transporto priemone asmeniniais interesais). Abu pareigūnai už pareigūno vardo pažeminimą atleisti iš vidaus tarnybos.

2019 m. rugsėjo 10 d. VST Vidaus audito skyrius atliko STC auditą ir parengė rekomendacijas (2019 m. gegužės 10 d. ataskaita Nr. 47D-434). Tuo pagrindu VST vado 2019 m. birželio 6 d. įsakymu Nr. 47V-746 patvirtintas Rekomendacijų įgyvendinimo planas (2019 m. lapkričio 18 d. įsakymo Nr. 47V-1355 redakcija).

Siekiant įvertinti, koks yra realus korupcijos rizikos laipsnis vertinamoje veiklos srityje, buvo išanalizuoti teisės aktai, galioję vertinamu laikotarpiu (atitinkami Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai ir VST vado įsakymai).

Įgyvendinant VST Vidaus audito Rekomendacijų įgyvendinimo planą ir reaguojant į nustatytą degalų pasisavinimo faktą, patvirtintas naujos redakcijos VST tarnybinių transporto priemonių naudojimo tvarkos aprašas (VST vado 2020 m. vasario 6 d. įsakymas Nr. 47K-7) (toliau – Tvarkos aprašas), su juo pasirašytinai supažindinti VST darbuotojai. Tvarkos aprašas laikytinas pagrindiniu VST teisės aktu, kuriame nustatytos prevencinės priemonės korupcijai pasireikšti, naudojantis VST tarnybėmis transporto priemonėmis (toliau – TTP), todėl, atliekant nustatytos srities vertinimą, didelis dėmesys kreipiamas į šį Tvarkos aprašą. Jame nustatytos TTP eksploatacinės grupės, jų naudojimo planavimas ir organizavimas, vairuotojų pareigos, kelionės lapų pildymo, ridos ir degalų sąnaudų apskaitos, degalų pylimo tvarka, transporto priemonių eksploatavimo, valdymo, perdavimo tvarka, naudojimo kontrolės ir saugojimo reikalavimai, TTP, kuriose sumontuota transporto kontrolės sistema (toliau – TKS), naudojimo ypatumai (vairuotojo identifikavimas, degalų pylimas, mėnesio ataskaitų rengimas, kontrolės sistemos programos tikrinimas), STC ir kitų darbuotojų atsakomybė už Tvarkos apraše nustatytų reikalavimų nesilaikymą.

Tvarkos apraše nustatyta, kad vairuoti TTP turi teisę vairuotojai, kurie įtraukti į VST atsakingų už jiems priskirtų TTP ir jų priklausinių valdymą (naudojimą tarnybos reikmėms) sąrašą, nustatytos vairuotojų pareigos. TTP perduodamos priėmimo–perdavimo aktu. Nustatyta, kad už TTP priėmimo–perdavimo aktų rengimą ir registravimą atsakingi STC būrių vadai. Ši funkcija įtraukta ir į STC būrių vadų pareigybės aprašymus (VST vado 2019 m. rugpjūčio 8 d. įsakymas Nr. 47V-984).

VST struktūriniais padaliniais priskirtos TTP išvyksta iš VST pagal STC viršininko patvirtintą TTP panaudojimo tvarkaraštį, į kurį įtraukiama informacija pagal padalinių pateiktas paraiškas (visas jas subendrina STC vyresnysis specialistas). TTP išvykimas be paraiškos griežtai reglamentuotas – tik Jungtinių operacijų centro budėtojo nurodymu, tik VST pajėgų pasitelkimo ar kitais neatidėliotinais atvejais TTP gali išvykti ir toks išvykimas vėliau įforminamas VST vado įsakymu. Lengvasis tarnybinis automobilis ir nuolatinės parengties TTP į tvarkaraštį įtraukiami be paraiškos.

Tvarkos apraše reglamentuotas kelionės lapų pildymas: nustatyta forma, pareiga vairuotojui pradėti pildyti kelionės lapą prieš išvykstant iš VST teritorijos ir pabaigti grįžus, kelionės lapų pildymo ir gražinimo tvarka. STC būrių apskaitininkai kelionės lapus išduoda, numeruoja, registruoja, gražintus kelionės lapus priima, degalų tiekėjo atsiųstą sąskaitą faktūrą bei degalų pylimo čekius sutikrina, nustačius degalų trūkumą, informuoja Komisiją, išduoda vairuotojams TTP degalams apmokėti skirtas korteles, jas registruoja. STC būrio apskaitininko pareigybės aprašyme (VST vado 2019 m. rugpjūčio 8 d. įsakymas Nr. 47V-984) šios funkcijos taip pat įtvirtintos. Išduotų kelionės lapų kontrolę, juos tvirtindami, atlieka STC būrių vadai bei STC Specialiosios technikos būrių specialistai, sutikrinę kelionės lape nurodytus ir prietaiso skydelio rodmenis (apie odometro ir degalų kiekio duomenis), patikrina transporto priemonės techninę būklę, pažymėdami tai kelionės lape. Ši funkcija įtraukta ir į STC būrių vadų ir specialistų pareigybės aprašymus.

VST TTP eksploatacijos plane TTP suskirstytos į grupes (lengvieji tarnybiniai automobiliai, nuolatinės parengties, konvojavimo, patrulinės, masinėms riaušėms malšinti, kolektyvinės saugos ir kt.), nustatyti atsakingi už konkrečios TTP naudojimą asmenys, degalų rūšis ir norma, metinė grupės rida.

VST yra vienas lengvasis tarnybinis automobilis, ši informacija nurodyta ir VST interneto svetainėje: <https://vstarnyba.lrv.lt/lt/apie-tarnyba/tarnybiniai-lengvieji-automobiliai>. Įgyvendinant

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. lapkričio 17 d. nutarimo Nr. 1341 „Dėl Tarnybinių lengvųjų automobilių biudžetinėse įstaigose“ reikalavimus, 2020 metais į VST tarnybinių lengvųjų automobilių įdiegtas telemetrinis įrenginys, kuris turi technines galimybes rinkti ir saugiai automatizuotu būdu perduoti Telemetrinės tarnybinių administracinės paskirties automobilių kontrolės informacinės sistemos duomenų tvarkytojui šio automobilio naudojimo ir jo judėjimo duomenis (laiką, greitį, judėjimo kryptį, GNSS (palydovinė satelitinė sistema) koordinatas ir kt.).

VST 2019 metais 3 mėnesiams buvo sudariusi sutartį dėl dviejų TKS įdiegimo (nuomos) į TTP. Dėl įdiegtos TKS buvo nustatytas degalų pasisavinimo faktas. STC pateikė informaciją, kad, panaudojus sistemą, buvo atlikta analizė ir nustatyta, kad tokio pobūdžio sistema yra efektyvi, nustatant faktišką kuro pylimo kiekį, kuro sunaudojimo normas, greičio viršijimo atvejus, neteisingą TTP naudojimą, ir ją galima laikyti vairuotojų prevencine kontrolės priemone.

2020 m. liepos 21 d. VST pasirašė TKS įdiegimo ir palaikymo paslaugų viešojo pirkimo ir pardavimo sutartį dėl TKS įdiegimo ir palaikymo paslaugų. Sutartyje numatyta, kad 3 metams bus įdiegta TKS į VST TTP (STC teigimu, į visas VST TTP, išskyrus rezervinių, taikinių, kolektyvinės saugos grupių transporto priemones). Vertinimo metu TKS įdiegta į 70 procentų TTP (iš viso 154). TKS numatoma pradėti naudoti, kai jos bus įdiegtos į visas numatytas TTP.

STC teigimu, TKS įdiegimas išspręs tokius klausimus: TTP naudojimo ataskaitų sukūrimo, degalų nurašymo, kelionės lapų formavimo, TTP skyrimo ir užsakymo, Kelių eismo taisyklių pažeidimų, užkirs kelių neteisėtiems degalų nupylimo iš TTP atvejams. TKS užtikrins skaičiavimų bei duomenų tikslumą, sumažinant dėl žmogiškojo faktoriaus padaromų klaidų tikimybę. Numatoma tiesioginę prieigą prie TKS suteikti VTKPS papildomai kontrolei. STC duomenimis, pagal TKS diegimo sutartį rengiamas Tvarkos aprašo pakeitimo projektas.

Tarnybinių transporto priemonių žymėjimas ir saugojimas. Tvarkos apraše nustatyta, kad nuolatinės parengties TTP žymimos magnetiniais ženklais su VST logotipu. Išimtis numatyta tik specialiųjų užduočių vykdymo metu ir esant tarnybiniam būtinumui. Taip pat nustatyta, kad VST TTP saugomos VST teritorijose pagal Tarnybos VST vado patvirtintas parkavimo schemas. TTP laikymo reglamentavimas užkerta kelią neteisėtam TTP naudojimui ir užtikrina jų saugumą. VST vado 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 47V-665 patvirtintame TTP laikymo VST teritorijoje esančiose TTP stovėjimo aikštelėse ir garažuose tvarkos apraše nustatyta TTP statymo, laikymo, judėjimo teritorijoje tvarka, TTP stovėjimo schemas. Vertinimo metu nustatyta, kad šio įsakymo 1 priedas – TTP saugojimo VST teritorijos, esančios Vilniuje, M. K. Paco g. 4, schema (toliau – Schema) neatitinka faktinės situacijos, nes 2020 metų rugsėjo mėnesį VST teritorijoje užbaigta garažų rekonstrukcija ir renovacija. STC pateikė informaciją, kad TTP saugojimo schema bus pakeista baigus rekonstruoti šioje teritorijoje esantį administracinį pastatą.

Ridos limitai, degalų sunaudojimo normų nustatymas ir apskaita. Tvarkos apraše nustatyta, kad TTP ridos limitus, degalų ir „AdBlue“ (ekologinio, aplinkos taršą mažinančio priedo) sunaudojimo normų dydžius, atsakingus už TTP eksploatavimą asmenis įsakymu tvirtina VST vadas. Nustatyta, kad, nurašant sunaudotus degalus bei „AdBlue“, turi būti nurašomas faktinis sunaudotas jų kiekis, neviršijant VST vado įsakymu nustatytos normos.

VST vado 2020 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. 47V-81 sudaryta normų nustatymo komisija (toliau – Komisija), patvirtintas Komisijos darbo reglamentas. Komisijai pavesta nustatyti ir teikti tvirtinti VST vadui TTP ir įrenginių bei „AdBlue“ sunaudojimo normas, remiantis gamintojo numatytomis degalų sąnaudų normomis, borto kompiuterio (jeigu yra) ir TKS (jeigu įrengta) rodmenimis arba kontroliniu važiavimu (praktiniu bandymu). Numatytos planinės kuro sąnaudų normų patikros, siekiant laiku įvertinti kuro sąnaudų normos pokytį. Nustatytos papildomos kontrolės priemonės, užtikrinant operatyvų reagavimą bei veiksmingą poveikį, nustačius kuro sunaudojimo perteklių arba ekonomiją. Tačiau Tvarkos apraše (32 punktą) nustatyta, kad degalų norma nustatoma pagal *nurodytą formulę*. STC viršininko žodiniu paaiškinimu, pagal formulę apskaičiuojama ne degalų norma, o STC apskaitininkų apskaičiuojamos faktinės degalų *sąnaudos*. Vertinant STC vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymą matyti, kad Tvarkos apraše nustatytas subjektas neatitinka STC darbuotojo pareigybės aprašyme nustatytų funkcijų, nes Tvarkos apraše Komisijai nustatyta funkcija įtraukta į vyriausiojo specialisto pareigybę – analizuoti ir teikti pasiūlymus STC viršininkui dėl TTP kuro normų nustatymo, taip pat kontroliuoti faktinius duomenis.

Tvarkos apraše nustatyta, kad STC būrių apskaitininkai pildo patvirtinto pavyzdžio ataskaitas, kuriose apskaitomos degalų sąnaudos ir rida, o kontrolės funkciją atlieka STC būrių vadai (nustatyta STC Automobilių būrių vadų pareigybės aprašymuose), derindami kuro ataskaitas (nustatyti terminai), kurios galiausiai patvirtinamos STC viršininko. Nustatyta kontrolės priemonė – STC apskaitininkams per ketvirtį nustačius pasikartojančius degalų trūkumus, tarnybiniu pranešimu apie tai informuoti Komisiją. STC būrio apskaitininko pareigybės aprašyme šios funkcijos taip pat įtvirtintos.

STC vadovybės vykdoma kontrolė. Tvarkos apraše numatyta TTP naudojimo kontrolės funkcija, ji pavesta STC – STC viršininkui, o TTP, kuriose įdiegta TKS, jos naudojimo kontrolės funkciją pavesta vykdyti STC vyresniajam specialistui.

2019 m. spalio 1 d. VST įvyko struktūriniai pokyčiai (Vidaus reikalų ministro 2020 m. vasario 12 d. įsakymas Nr. 1V-126), parengti ir patvirtinti naujos redakcijos STC darbuotojų pareigybių aprašymai (įvertinus faktiškai vykdomas kontrolės funkcijas). STC nuostatuose (VST vado 2019 m. gruodžio 18 d. įsakymas Nr. 47V-1474) STC pavesta ir tarnybinių priemonių priežiūra, tinkamas jos panaudojimas ir kontrolė.

STC viršininko pareigybės aprašyme (VST vado 2019 m. rugpjūčio 8 d. įsakymas Nr. 47V-984) nustatytos šios kontrolės funkcijos: kontroliuoti, kad STC nustatyti uždaviniai ir funkcijos būtų atliktos laiku, užtikrinti efektyvų vidaus kontrolės sistemos funkcionavimą, kontroliuoti specialiosios technikos aprūpinimą eksploatacinėmis medžiagomis ir kt., tačiau nenustatyta TTP naudojimo ir planavimo kontrolės funkcija, kaip ji nustatyta Tvarkos apraše (tvirtinti TTP panaudojimo tvarkaraštį, tvirtinti Tvarkos aprašo 33.1–33.3 papunkčiuose nurodytas ataskaitas, tvirtinti TTP su TKS naudojimo mėnesio ataskaitą, ne rečiau kaip kartą per ketvirtį, siekiant nustatyti eksploatacijos pažeidimus, organizuoti VST padaliniais perduotų TTP apžiūrą).

STC vyresniojo specialisto pareigybės aprašyme nustatytos šios kontrolės funkcijos: užtikrinti STC vidaus kontrolės sistemos funkcionavimą, kontroliuoti STC būrių funkcijų atlikimą, atsižvelgiant į tikslingumą, ekonomiškumą, TTP būklę ir žmogiškuosius išteklius, užtikrinti TTP paskirstymą pagal pateiktas paraiškas bei TTP panaudojimo grafiką, tačiau nenumatyta Tvarkos apraše jam nustatyta transporto priemonių, kuriose įdiegta TKS, naudojimo kontrolės funkcija.

Išvados: Tvarkos apraše nustatyta TTP naudojimo kontrolės funkcija atsakingam padaliniiui – STC. Šio padalinio nuostatuose kontrolės tikslai ir funkcijos nustatyti, tačiau Tvarkos apraše STC viršininkui ir vyresniajam specialistui nustatytos konkrečios kontrolės funkcijos neįtrauktos į šių pareigūnų pareigybių aprašymus.

Vertinimo išvados. Atlikus srities vertinimą, nustatyta, kad VST Tvarkos apraše ir kituose norminiuose teisės aktuose pakankamai reglamentuotas TTP panaudojimas, saugojimas, kuro bazinės normos bei ridos nustatymas, kelionės lapų pildymas (maršrutai, kuro sunaudojimas ir kt.), mėnesio ataskaitų rengimas, atskaitomybė ir kontrolės procedūros, nustatyti subjektai, atsakingi už konkrečias kontrolės funkcijas, šios funkcijos nustatytos STC nuostatuose ir atitinkamų STC darbuotojų pareigybės aprašymuose, – funkcijų turinys atitinka vieni kitus. *Tačiau nustatyti rizikos ir veiksniai:* ne visi VST teisės aktai, kuriuose reglamentuojamas tarnybinių transporto priemonių naudojimas, saugojimas, degalų sąnaudų apskaičiavimas, atitinka realią situaciją, t. y. laiku nepakeisti, klaidingai įrašyta kuro normų nustatymo tvarka, palyginti Tvarkos aprašą ir STC darbuotojų pareigybės aprašymus, nustatyta, kad skiriasi subjektai, kuriems pavesta nustatyti kuro normas, Tvarkos apraše pavestos kontrolės funkcijos neįtrauktos į atsakingų asmenų pareigybės aprašymus.

VST transporto priemonėse diegiant transporto kontrolės sistemą, neparengta išsami šios sistemos naudojimo tvarka (kaip bus naudojami kontrolės sistemos duomenys transporto priemonių naudojimo kontrolei, ridos ir degalų sąnaudų apskaitai, kokie dokumentai pildomi ir kt.), todėl kyla rizika, kad, įdiegus transporto kontrolės sistemą, nebus pasinaudota jos galimybėmis (arba bus netinkamai pasinaudota) ir nebus užkirstas kelias piktnaudžiauti ir neefektyviai naudoti išteklius.

Pasiūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo:

1. Pakeisti VST vado 2020 m. vasario 6 d. įsakymu Nr. 47K-7 VST patvirtintą VST tarnybinių transporto priemonių naudojimo tvarkos aprašą.

2. Pakeisti VST vado 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 47V-665 patvirtinto tarnybinių transporto priemonių laikymo VST teritorijoje esančiose stovėjimo aikštelėse ir garažuose tvarkos

aprašo 1 priedą – Tarnybinių transporto priemonių saugojimo VST teritorijos, esančios Vilniuje, M. K. Paco g. 4, schemą.

3. Įvertinti STC viršininko ir STC vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymus.

VTD. CENTRALIZUOTA VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ ATRANKA

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1176 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“ patvirtino Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašą (toliau – Priėmimo tvarkos aprašas) ir Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodiką (toliau – Pareigybių metodika).

Vertinamuoju laikotarpiu buvo patvirtinta / atnaujinta 12 VTD direktoriaus įsakymų, kuriais nustatytos detalios procedūros, atsakingi asmenys, įtvirtintas nusišalinimo / nušalinimo mechanizmas, viešųjų ir privačių interesų kontrolė, nustatytos komisijos narių teisės / pareigos, nustatytas atrankų stebėsenos mechanizmas.

Pagal Centralizuotos atrankos detalų proceso aprašymą įvertinta korupcijos pasireiškimo tikimybė ir pateikti pasiūlymai:

1. Subproceso pavadinimas: Prašymų tikrinimas, konkurso paskelbimas ir darbas su pretendentu pateiktais dokumentais. Norint vykdyti / organizuoti centralizuotas atrankas, nėra bendro informacinių technologijų (toliau – IT) įrankio. Atsižvelgdamas į tai, VTD kreipėsi į IRD dėl VATARAS ir VATIS funkcionalumų patobulinimų, skirtų centralizuotoms atrankoms įgyvendinti.

Atrankų skyriaus specialistai tikrina ir vertina prašymų skelbti konkursą, t. y. įstaigų pateiktų pareigybių aprašymų, atitiktį Pareigybių metodikos reikalavimams. Atsižvelgiant į tai, kad nuo 2020 m. liepos 1 d. valstybės tarnautojų pareigybės turi būti parengtos pagal naują Pareigybių metodiką, siūlytina vykdyti specialistų nuolatinius mokymus šia tema.

Pasitaiko atveju, kai skelbiama keletas konkursų į identiškas pareigas. Tokiu atveju daromas vienas vertinimo posėdis, per kurį atranka vykdoma į keletą identiškų pareigų. Tačiau pretendentai, supratę, kad kandidatuos į visus identiškus konkursus automatiškai, pateikia prašymą tik į vieną konkursą. Siūlytina tokius konkursus sujungti – sujungiant ir pretendentes.

Priėmimo tvarkos aprašo 6 punkte nustatyta, kad VTD, konkursą ar atranką inicijavusi įstaiga, turi teisę informaciją apie paskelbtą konkursą ar atranką papildomai paskelbti ir kituose informacijos šaltiniuose. Siūlytina užtikrinti bendrą konkursų skelbimą, nes asmenys, nusprendę pretenduoti į valstybės tarnybą, iš įpratimo gali stebėti tik įstaigos puslapyje skelbiamą informaciją.

Tikrinami pretendentų dokumentai: Atitiktis nepriekaištingos reputacijos reikalavimams deklaracija, asmens, priimamo į valstybės tarnautojo pareigas, klausimynas, gyvenimo aprašymas (CV), atitiktis bendriesiems ir specialiesiems reikalavimams (išsilavinimas, darbo patirtis, užsienio kalba, pažymėjimai ir kt.). Siūlytina peržiūrėti, ar nereikalaujama pretendento perteklinių duomenų (CV – lytis, nuotrauka ir pan.) pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą, ir parengti minimalias rekomendacijas.

VPIDĮ 15 straipsnyje nustatyta, kad asmuo, kuris eidamas šio įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje nurodytas pareigas per paskutinius vienus darbo einant šias pareigas metus tiesiogiai rengė, svarstė ar priėmė sprendimus, susijusius su juridinio asmens (nepaisant jo teisinės formos ir nuosavybės) veiklos priežiūra ar kontrole, arba sprendimus, kuriais šiam juridiniam asmeniui buvo skirta lėšų iš Lietuvos Respublikos valstybės ar savivaldybių biudžetų ir pinigų fondų, arba kitus sprendimus, susijusius su turtu, baigęs eiti šio įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje nurodytas pareigas, vienus metus negali eiti pareigų šiame straipsnyje nurodytame juridiniame asmenyje, jeigu kituose įstatymuose nenustatyta kitaip. Atsižvelgiant į tai, VTD siūlytina išsiaiškinti šios normos taikymo mechanizmą ir (ar) šią nuostatą taikyti.

Jei reikia pagrįsti atitiktį specialiesiems reikalavimams (išsilavinimas, darbo patirtis, vadovaujamo darbo patirtis, tam tikrų pažymėjimų turėjimas, vairuotojo teisių turėjimas ir pan.), paprašoma pretendento patikslinti dokumentus ir nustatomas terminas. Siūlytina išsiaiškinti, kada ir dėl ko konkrečiai reikia užsiprašyti pretendentų papildomos informacijos.

Nustatyta, kad kartais konkursai vykdomi:

– naikinant statutinių valstybės tarnautojų pareigybes ir įsteigiant analogiškas karjeros valstybės tarnautojų pareigybes. Tuomet daugeliu atveju konkursą laimi esamas statutinis valstybės

tarnautojas, einantis analogiškas pareigas. Siūlytina keisti reglamentavimą, kad nuostatuose būtų įtvirtintas leidimas asmenis perkelti iš statutinių valstybės tarnautojų į karjeros valstybės tarnautojo pareigas;

– naikinant darbuotojo pagal darbo sutartį pareigybę ir įsteigiant karjeros valstybės tarnautojo pareigybę. Tuomet daugeliu atvejų konkursus laimi esami darbuotojai, einantys analogiškas pareigas. Valstybės tarnybos sistemoje dirba nemažai darbuotojų pagal darbo sutartį ir jie pagal atliekamą veiklą turėtų būti priskiriami valstybės tarnautojams. Siūlytina svarstyti šią problemą;

– tik dėl to, kad pagal Valstybės tarnybos įstatymą perkeliant į aukštesnes pareigas galima pakelti koeficientą tik 0,5. Siūlytina keisti tokį Valstybės tarnybos įstatymo reglamentavimą, nustatant, kad perkeliant į aukštesnes pareigas (per veiklos vertinimą ir esant tarnybinei būtinybei) galima būtų taikyti koeficientą, kuris yra ne didesnis nei tai pareigybių grupei nustatytas ir kuris neribojamas +0,5 taisykle.

Dėl anksčiau nurodytų „formalių“ konkursų kyla pretendentų / visuomenės nepasitenkinimas, klaidinami kiti pretendentai.

Gavus tinkamą įstaigos rašytinį motyvuotą prašymą, atšaukiamas konkursas. Galima situacija, kai įstaiga, sužinojusi apie užsiregistravusius pretendentes, gali atšaukti konkursą. Siūlytina apsvarstyti galimybę nustatyti ankstesnį konkurso atšaukimui terminą, nei pateikiama informacija apie pretendentes komisijos nariams.

2. Subproceso pavadinimas: Pretendentų į įstaigų vadovus kompleksinis vertinimas. Atsižvelgiant į VTD atliekamą kompleksinį vertinimą (2 specialistai; trukmė 3,5–4 valandos, įvertinama daugelis vadovavimo ir vadybinių kompetencijų) – siūlytina svarstyti galimas alternatyvas ir nustatyti 20–30 procentų svorį, kad būtų atliktas galutinis pretendentes vertinimas po vertinimo komisijoje.

3. Subproceso pavadinimas: Komisijos sudarymas, grafiku formavimas. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 31 straipsnio 9 dalyje, pagal kurią pretendentes į seniūno pareigas konkurso komisija sudaroma iš 7 narių – ne mažiau kaip 3 ir ne daugiau kaip 4 šios komisijos nariai turi būti tos seniūnijos aptarnaujamos teritorijos išplėstinės seniūnaičių sueigos deleguoti asmenys. Atkreiptinas dėmesys, kad, skiriant seniūnaičius į komisiją, turi būti paskelbtas savivaldybės administracijos sprendimas (teismo sprendimas, I instancija), siūlytina atkreipti savivaldybių dėmesį.

Priėmimo tvarkos aprašo 24 punkte nustatyta, kad prireikus konkurso į įstaigos vadovo pareigas komisijos nariais gali būti skiriami ir kiti asmenys. Valstybės tarnybos įstatymo 27 straipsnio 14 dalyje nustatyta, kad savivaldybių įstaigų, kurių nepriklausomumas, joms atliekant įstatymų nustatytas funkcijas ir priimančias sprendimus, turi būti užtikrintas vadovaujantis nacionalinės teisės aktais, vadovų vertinimo komisijos darbe šios komisijos nario teisėmis gali būti kviečiamas Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės ir (ar) Lietuvos Respublikos finansų ministerijos atstovas, savivaldybių kontrolieriams atstovaujančių organizacijų atstovas. Atsižvelgiant į tai, buvo kreiptasi į Finansų ministeriją bei Valstybės kontrolę dėl komisijos narių delegavimo. Siūlytina kaskart kreiptis į minėtas įstaigas, kai skelbiamas toks konkursas, ir / ar pasirašyti bendradarbiavimo sutartį.

Priėmimo tvarkos apraše nurodyta, kad į pretendentes vertinimo komisiją galėtų būti įtraukti buvę įstaigų vadovai – siūlytina ieškoti būdų, kaip pritraukti į komisiją tokius narius, kad jie būtų kaip nepriklausomi ekspertai.

Priėmimo tvarkos apraše nustatytos taisyklės, kai sudaromos pretendentes vertinimo komisijos atrenkant asmenis į kitas įstaigas. Siūlytina nustatyti tvarką, atrenkant asmenis į patį VTD. Priėmimo tvarkos aprašo 22 punkte nustatyta, kad konkursui ar atrankai vykdyti VTD direktorius sudaro komisiją. Konkurso ar atrankos komisijos pirmininku skiriamas VTD atstovas. Aprašo 23 punkte nustatyta, kad konkurso ar atrankos komisija sudaroma ne mažiau kaip iš 3 narių ir daugiau kaip pusę jų turi sudaryti ne įstaigos, kuriai atrenkamas valstybės tarnautojas, atstovai. Konkurso ar atrankos komisijos nariu skiriamas ir į pareigas priimančias asmuo ar jo įgaliotas asmuo (- ys). Nustatyta viena išlyga dėl pasitelkimo komisijos nario iš kitos įstaigos: kai priimama į savivaldybės administracijos valstybės tarnautojo, atsakingo už Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatytų funkcijų atlikimą, pareigas, į komisiją skiriamas Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos atstovas.

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad, organizuojant ir vykdant konkursus į VTD struktūrinio padalinio vadovo, patarėjo ar specialisto pareigas, yra sutaptis, t. y. kai centralizuotai organizuojančiai ir vykdančiai konkursus į valstybės tarnautojo pareigas įstaigai būtina priimti į pareigas joje pačioje. Pažymėtina, kad imperatyvas pasitelkti kitos įstaigos atstovą nustatytas tik priimant į pareigas už mobilizaciją atsakingą tarnautoją. Taigi, vykdant konkursą į VTD struktūrinio padalinio vadovo, patarėjo ar specialisto pareigas, manytina, kad visi komisijos nariai galėtų būti ir iš VTD.

Šiuo metu VTD vykdo konkursą į VTD direktoriaus pavaduotojo pareigas. Kaip ir minėta, šiuo atveju yra sutaptis, kai VTD turi deleguoti narius į komisiją kaip konkursą centralizuotai organizuojanti ir vykdanči įstaiga bei kaip konkursą inicijavusi įstaiga.

Priėmimo tvarkos aprašo 24 punkte nustatyta, kad konkurso į įstaigos vadovo pareigas komisija sudaroma ne mažiau kaip iš 5 narių, kai daugiau kaip pusę jų turi būti VTD atstovai, vienas arba 2 – į pareigas priimančio asmens skirti atstovai, taip pat gali būti skiriami ne daugiau kaip 2 buvę ir (ar) esami įstaigų vadovai. Prireikus konkurso į įstaigos vadovo pareigas komisijos nariais gali būti skiriami ir kiti asmenys. Atsižvelgiant į tai, kad VTD direktoriaus pavaduotojo pareigybė yra artimiausia direktoriaus pareigybei pagal pareigybių hierarchiją, be to, direktoriaus pavaduotojas, nesant direktoriaus, vykdo direktoriaus funkcijas, siekiant kuo didesnio nešališkumo ir skaidrumo, manytina apie galimybę pasitelkti į komisiją 2 kitų įstaigų deleguotus narius ar buvusius įstaigų vadovus. Esant galimybei, paprašyti deleguoti į komisiją narius tų įstaigų, kurių esami darbuotojai nepretenduoja į direktoriaus pavaduotojo pareigas.

4. Subprocesas pavadinimas: Pasiruošimas posėdžiui. Korupcijos pasireiškimo tikimybės neidentifikuota.

5. Subprocesas pavadinimas: Komisijos posėdis. Priėmimo tvarkos apraše nustatyta, kad vertinama individualiai nuo 1 iki 10 balų. Paminėtina, kad vieno komisijos nario „neobjektyvus“, neatitinkantis vertinimo skalės vertinimas gali iškreipti / nulemti bendrą rezultatą. Siūlytina apsvarstyti galimybę Priėmimo tvarkos apraše sumažinti vertimo skalę nuo 1 iki 5 balų, taip matematiškai sumažinant piktnaudžiavimo galimybę. Kaip alternatyva svarstyti pasišalinti Komisijos reglamente nuostatą dėl neobjektyvaus akivaizdaus atvejo užkardymo. Priėmimo tvarkos apraše nustatyta vertinimo skalė nėra išsami, todėl siūlytina parengti rekomendacijas dėl vertinimo skalės taikymo.

Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme numatyta, kad individualiame administraciniame akte turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos ir nurodyta akto paskundimo tvarka. Siūlytina pasibaigus vertinimui Protokole nurodyti pretendentams paskundimo tvarką.

6. Subprocesas pavadinimas: Konkurso rezultatų archyvavimas ir veiksmai, pasibaigus konkursui. VPIDĮ 15 straipsnyje nustatyta, kad asmuo, kuris, eidamas šio įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje nurodytas pareigas, per paskutinius vienus darbo einant šias pareigas metus tiesiogiai rengė, svarstė ar priėmė sprendimus, susijusius su juridinio asmens (nepaisant jo teisinės formos ir nuosavybės) veiklos priežiūra ar kontrole, arba sprendimus, kuriais šiam juridiniam asmeniui buvo skirta lėšų iš Lietuvos Respublikos valstybės ar savivaldybių biudžetų ir pinigų fondų, arba kitus sprendimus, susijusius su turtu, baigęs eiti šio įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje nurodytas pareigas, vienus metus negali eiti pareigų šiame straipsnyje nurodytame juridiniame asmenyje, jeigu kituose įstatymuose nenustatyta kitaip. Siūlytina tokiu atveju asmenį papildomai informuoti apie VPIDĮ 15 straipsnio nuostatas ir, siekiant apsaugoti pretendentų duomenis, informuoti apie Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 straipsnio 2 dalies nuostatų taikymą.

Priėmimo tvarkos aprašo 53 punkte nustatyta, kad į pareigas priimančiam asmuo per 10 darbo dienų nuo informacijos apie VTD pasiūlytus 2 pretendentes į įstaigos vadovo, įstaigos vadovo pavaduotojo ar įstaigos padalinio vadovo pareigas gavimo įstaigoje dienos su šiais pretendentes organizuoja pokalbį, motyvuotu rašytiniu sprendimu pasirenka vieną iš jų ir apie tai ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo motyvuoto rašytinio sprendimo dėl pasiūlytų pretendentų priėmimo dienos raštu informuoja VTD ir pasiūlytus 2 pretendentes į įstaigos vadovo, įstaigos vadovo pavaduotojo ar įstaigos padalinio vadovo pareigas. Siūlytina parengti rekomendacijas į pareigas priimančiam asmeniui, kaip pasirinkti vieną iš dviejų kandidatų. Siūlytina apsvarstyti galimybę gauti iš įstaigų

grįžtamąjį ryšį ir apie kitus priimtus pretendentes, nes neatmestina situacija, kai įstaiga nepriėmus nepraneš VTD ir tokiu būdu departamentas nepateiks įstaigai antro pagal įvertinimą pretendento.

7. Subproceso pavadinimas: Nuotolinė atranka. Korupcijos pasireiškimo tikimybės neidentifikuota.

8. Subproceso pavadinimas: Pretendento susipažinimas su protokolu ir garso / vaizdo įrašu. Pažymėtina, kad tiriamuoju laikotarpiu gauta nemažai skundų dėl susipažinimo su protokolu bei garso / vaizdo įrašu, spęstais testais. Susipažinimo su savo duomenimis, t. y. protokolu ir savo vertinimu, tvarka nustatyta Asmens duomenų tvarkymo, saugojimo ir šių duomenų subjektų teisių įgyvendinimo VTD tvarkos apraše. Be kita ko, pretendentai savo skunduose nurodo, kad nori pasimokyti, pasianalizuoti, kaip atsakyti į klausimus, kokių klausimų tikėtis, kokie dalykai vertinami ir pan. Siūlytina apsvarstyti galimybę parengti pretendentes mokamąją medžiagą.

9. Subproceso pavadinimas: Skundų / prašymų dėl konkursų nagrinėjimas. Korupcijos pasireiškimo tikimybės neidentifikuota.

10. Subproceso pavadinimas: Duomenų stebėseną. Korupcijos pasireiškimo tikimybės neidentifikuotos. Tiriamuoju laikotarpiu VTD gautas 41 skundas: dėl neleidimo dalyvauti konkurse, neatitikus reikalavimų (5), dėl pareigybės aprašyme nustatytų specialiųjų reikalavimų ir atitikties jiems (6), dėl komisijos narių galimo šališkumo (8), dėl į pareigas priimančio asmens vieno iš kandidatų pasirinkimo (3), dėl kito piliečio trukdymo (1), dėl galimo piktnaudžiavimo ateityje vyksiančiam konkurse (2), dėl netinkamos konkurso vykdymo tvarkos (3), dėl VTD komisijos atstovų įtakos kitiems nariams (1), dėl komisijos užduodamų klausimų ir tinkamo vertinimo (8), dėl konkurso antro etapo (2), dėl diskriminacijos (1), dėl konkurso neorganizavimo (1). Išnagrinėjus skundus, nurodytos aplinkybės nepasitvirtino ir / arba nebuvo pateikta tai pagrindžiančių duomenų. Šiuo metu administraciniuose teismuose yra nagrinėjamos 5 bylos dėl konkursų teisėtumo. Taip pat nagrinėjama viena byla Lietuvos administracinių ginčų komisijoje dėl reikalavimo susipažinti su visais konkurso dokumentais.

Pasiūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo:

1. Didinti konkursų skelbimo skaidumą.
2. Didinti informacijos skaidumą apie galimybę stebėtojo teisėmis dalyvauti vertinant pretendentes konkurso komisijoje.
3. Inicijuoti Priėmimo tvarkos aprašo pakeitimus dėl papildomų komisijos narių pasitelkimo, vykdamas kitų įstaigų inicijuotus konkursus bei paties VTD inicijuotus konkursus.
4. Didinti komisijos narių vertinimo objektyvumą.

VI „REGITRA“. TRANSPORTO PRIEMONIŲ REGISTRAVIMAS

VĮ „Regitra“ vykdoma veikla daugiausiai susijusi su klientų aptarnavimu, teikiant transporto priemonių (toliau – TP) registravimo paslaugas. Suteiktų TP registravimo paslaugų mastas per 2019 metus sudarė 1 015 239 paslaugų, per 2020 metų I pusmetį – 413 166 paslaugų. TP registravimo veiklos srityje dirba 42 procentai VĮ „Regitra“ darbuotojų. Atlikus 2019 metų darbuotojų priimtų administracinių sprendimų kontrolę, buvo nustatyta 13,4 procento klaidų dėl duomenų įvedimo į Lietuvos Respublikos kelių transporto priemonių registrą, naudojant Kelių transporto priemonių informacinę sistemą (toliau – KETRIS).

VĮ „Regitra“ klientai prašymus įregistruoti TP, pakeisti įregistruotos TP registravimo duomenis, išregistruoti TP pateikia raštu arba elektroninėmis ryšio priemonėmis. Daugelį TP registravimo paslaugų galima atlikti tiesiog internetu, naudojantis eKETRIS. Klientui pageidaujant, VĮ „Regitra“ išduodamus transporto priemonių registravimo dokumentus ir numerio ženklus pristato į siuntų savitarnos terminalus arba tiesiai į namus. Padaliniuose aptarnaujant klientus, pirmenybė teikiama iš anksto užsiregistravusiems.

Vadovaujantis Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų registravimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2001 m. gegužės 25 d. įsakymu Nr. 260, nuostatomis, klientų prašymai turi būti išnagrinėjami per 5 darbo dienas (jeigu klientui nereikia patikslinti ir (ar) papildyti duomenų). Tuo atveju, kai norint priimti sprendimą dėl TP registravimo yra būtina patikslinti ir (ar) papildyti duomenis (gauti informaciją apie TP statusą jos kilmės šalyje),

susirašant su užsienio TP registracijos įmonėmis, Lietuvos Respublikos ar užsienio atitinkamų informacinių sistemų tvarkytojais, kitais juridiniais asmenimis, klientų prašymai turi būti išnagrinėjami per 30 darbo dienų. Išnagrinėjus kliento prašymą, priimamas sprendimas registruoti arba atsisakyti registruoti TP.

Klientų aptarnavimo eiliškumo valdymas. Asmenų aptarnavimo VĮ „Regitra“ padaliniuose aptarnavimo tvarkoje nustatyta, kad aptarnaujami:

1) iš anksto VĮ „Regitra“ interneto svetainėje www.regitra.lt, informacijos telefonu arba padalinyje atvykimo laiką rezervavę klientai. Klientui neatvykus rezervuotu laiku arba vėluojant atvykti ilgiau kaip 5 minutes, išankstinė rezervacija panaikinama;

2) be išankstinės rezervacijos į VĮ „Regitra“ padalinį atvykę klientai tuo atveju, jei tuo pačiu metu nėra pagal išankstinę rezervaciją atvykusių klientų.

Pagal reglamentavimą, filialo direktorius ir TP registravimo veiklos srities vyresnysis specialistas yra atsakingi už klientų aptarnavimo organizavimą padaliniuose.

Pažymėtina, kad VĮ „Regitra“ skatina išankstinę rezervaciją ir tokių klientų aptarnavimui teikia pirmenybę. Tuo atveju, kai klientai pagal išankstinę rezervaciją neatvyksta arba jie būna aptarnauti greičiau, pagal galimybes aptarnaujami be išankstinės rezervacijos laukiantys klientai. Klientams aptarnauti naudojama *Q-Matic* eilių valdymo sistema, kai darbuotojai išsikviečia klientą aptarnauti. Klientų aptarnavimo standarte dėl klientų aptarnavimo eiliškumo valdymo reglamentuota, kad aptarnavimo salės turi būti uždaromos (kiekviename padalinyje pagal situaciją) ir eilių valdymo sistemos (jei tokios įrengtos padalinyje) išjungiamos tik pasibaigus oficialiam klientų priėmimo laikui. Kai užsiregistravusių eilių valdymo sistemoje klientų srautas gerokai viršija galimų atlikti operacijų skaičių iki darbo laiko pabaigos, filialo direktoriaus (ar jį pavaduojančio darbuotojo) sprendimu eilių valdymo sistema gali būti išjungta anksčiau nei pasibaigia oficialus klientų priėmimo laikas.

Pažymėtina, kad klientų aptarnavimo eiliškumo valdymas ir *Q-Matic* naudojimo tvarka įmonėje nėra aiškiai reglamentuota. Darbuotojams palikta teisė savo nuožiūra nustatyti klientų aptarnavimo pirmenybę ir taip sudaryti TP registravimo paslaugų neobjektyvų eiliškumą. Ši situacija sukuria galimą korupcijos pasireiškimo riziką, nes darbuotojams sudaromos sąlygos piktnaudžiauti suteiktais įgaliojimais, t. y. pasinaudojus darbine padėtimi proteguoti, pvz., artimuosius ar draugus, kad jie būtų aptarnauti greičiau. Pažymėtina ir tai, kad nėra aiškiai reglamentuota tvarka, kai ja vadovaujantis turi būti vykdoma TP registravimo paslaugų klientų aptarnavimo eiliškumo valdymo veiklos kontrolė. Tokia situacija sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti.

Darbo organizavimas. Darbuotojų pareigybių aprašymas yra vienas iš pagrindinių dokumentų, kuriame nustatyta darbuotojų veiklos sritis, funkcijos, įgaliojimai ir atsakomybė. Vertinimo metu peržiūrėjus TP registravimo srityje analogiškose pareigybėse dirbančių vyresniųjų specialistų, specialistų, jaunesniųjų specialistų, registratorių – kasininkų pareigybių aprašymus, matoma, kad juose nustatytos funkcijos skiriasi, nors darbuotojai turi vykdyti analogiškas funkcijas. Kai kuriais atvejais pareigybių aprašymuose nustatytos funkcijos, kurių darbuotojai jau nevykdo (pvz.: veda kasos knygą, bendrauja su VĮ „Regitra“ Kontrolės ir tyrimų skyriaus specialistais ir pan.), arba nenustatytos visos funkcijos, kurios yra vykdomos. Skirtumai dėl nustatytų funkcijų vykdymo pastebimi tiek tarp skirtingų VĮ „Regitra“ filialų darbuotojų, tiek ir tarp tos pačios pareigybės darbuotojų, dirbančių tame pačiame filiale. Pagal esamą tvarką Personalo ir darbuotojų saugos skyrius šios veiklos nevykdo centralizuotai, o filialų direktoriai atskirai tvirtina darbuotojų pareigybių aprašymus. Dėl šios priežasties susidaro rizika, kad darbuotojų funkcijos, įgaliojimų lygis bei atsakomybės ribos nustatomi skirtingai, laiku neatsižvelgiama į pokyčius. Šios reglamentavimo spragos gali sudaryti dviprasmiškas situacijas, vykdant veiklos kontrolę ar priimant sprendimus dėl darbuotojo darbo pareigų pažeidimų.

• Atsižvelgiant į VĮ „Regitra“ darbuotojų priimtų administracinių sprendimų kontrolės tvarkos aprašo nuostatas, TP registravimo srities vyresnieji specialistai ir keli specialistai filialų direktorių įsakymais yra paskirti atsakingais už duomenų kokybės kontrolę. Pažymėtina, kad šie už kontrolės vykdymą paskirti darbuotojai kasdienėje VĮ „Regitra“ veikloje vykdo ne tik kontrolės veiksmus, bet yra atsakingi už pavaldžių darbuotojų darbo organizavimą ir patys teikia TP registravimo paslaugas. Dėl šių funkcijų neatskyrimo susidaro rizika dėl galimo nešališkumo bei

nepakankamos veiklos kontrolės, vyresniesiems specialistams patiems atliekant TP registravimo paslaugas.

- VĮ „Regitra“ darbuotojai, vykdydami TP registravimo veiklą, turi vadovautis patvirtintais teisės aktais, VĮ „Regitra“ dokumentų valdymo sistemoje, informacinėje sistemoje IDENTIS bei intranete paskelbta metodine medžiaga. Veiklos departamento Transporto priemonių registracijos skyriaus darbuotojai prireikus parengia metodinius išaiškinimus bei atsakymus į padalinių darbuotojų paklausimus, gautus elektroniniu paštu *VDPagalba@regitra.lt*. VĮ „Regitra“ vidaus teisės aktuose nėra aiškiai reglamentuota atsakymų į padalinių darbuotojų paklausimus valdymo tvarka, metodinių išaiškinimų suderinimo, patvirtinimo ir paskelbimo tvarka. Dėl šios priežasties kyla rizika, kad parengti atsakymai į paklausimus ar teikiami metodiniai išaiškinimai, kurie nėra VĮ „Regitra“ nustatyta tvarka suderinti (teisiniu, antikorupciniu aspektu) ir patvirtinti, gali sukurti teisinio reglamentavimo spragų, nepagrįstų išimčių ir pan.

- Tiesiogiai TP registravimo veiklos sritį ir susijusias VĮ „Regitra“ administravimo veiklos sritis reglamentuojantys teisės aktai, metodinė medžiaga nėra susisteminta ir paskelbta vienoje vietoje, kad darbuotojai juos galėtų patogiai surasti ir jais naudotis vykdydami veiklą. Dėl šios priežasties kyla rizika, kad darbuotojai, priimdami sprendimus, nesivadovaus aktualiais reikalavimais ir informacija.

- Atliekant TP registravimo veiklą, didžiąją darbuotojų darbo dalį sudaro duomenų suvedimas iš klientų pateiktų dokumentų į KETRIS. Dėl didelio suvedamo duomenų kiekio ir dėl to, kad nėra pakankamos automatizuotos įvedamų duomenų tinkamumo kontrolės, dažnai pasitaiko klaidų. Įdiegti duomenų loginių reikšmių patikrinimo intervalai neapsaugo nuo darbuotojų daromų klaidų. Darbuotojų veiklos kontrolės metu vertinant nustatytas klaidas, jos dažniausiai priskiriamos prie žmogiškojo faktoriaus. Vertinant antikorupciniu požiūriu, negalima atmesti prielaidos, kad dėl dalies duomenų, ypač susijusių su mokesčių dydžio nustatymu, kyla rizika dėl galimo piktnaudžiavimo. Siekiant mažinti riziką, reikėtų įvertinti galimybes integruoti kitų informacinių sistemų bei duomenų bazių teikiamus duomenis į KETRIS, kartu įdiegiant įvedamų duomenų automatizuotas kontrolės funkcijas, kad darbuotojams būtų apribota galimybė įvesti klaidingus duomenis.

- Vertinant nustatytų duomenų suvedimo klaidų priežastis, darbuotojų atliktų veiksmų pagrįstumą ir prireikus norint spręsti klausimus dėl darbuotojų atsakomybės, būtina atsizvelgti į įdiegtus KETRIS funkcionalumus ir esamą jos naudojimo reglamentavimą, t. y. kokius veiksmus ir kokia tvarka darbuotojai privalo atlikti, kaip jie yra supažindinti su šia tvarka. Vertinimo metu nustatyta, kad šiuo metu nėra įdiegtų KETRIS funkcionalumų aktualaus aprašymo ir naudojimo instrukcijos, kuria privalėtų vadovautis darbuotojai. Dėl šios priežasties kyla rizika, kad šios reglamentavimo spragos gali sudaryti dviprasmiškas situacijas, vykdant darbuotojų veiklos kontrolę ar priimant sprendimus dėl darbo pareigų pažeidimų.

- Vertinimo metu buvo peržiūrėti duomenys dėl KETRIS vartotojams suteiktų prieigos teisių. Nustatyta, kad 16 darbuotojų, kurie iš TP registravimo veiklos srities perėjo dirbti į kitą VĮ „Regitra“ veiklos sritį, nebuvo apribota prieiga prie KETRIS. Pažymėtina, kad VĮ „Regitra“ nėra aiškiai reglamentuota tvarka dėl prieigos teisių valdymo, kai darbuotojai pereina dirbti iš vienos veiklos srities į kitą ir toliau neturi pagrįsto poreikio naudotis prieiga prie atitinkamos informacinės sistemos ar registro.

Nepakankamas veiklos srities reglamentavimas. Įvertinus pirmiau nurodytą teisinį reglamentavimą, susijusį su TP registravimo veiklos sritimi, nustatyti šie korupcijos rizikos veiksniai:

- VĮ „Regitra“ darbuotojų priimtų administracinių sprendimų kontrolės tvarkos apraše reglamentuojama VĮ „Regitra“ darbuotojų, vykdančių Kelių transporto priemonių registro tvarkymo funkcijas, priimtų sprendimų kontrolės tvarka. Pagal šio tvarkos aprašo nuostatas Veiklos departamento Transporto priemonių registracijos skyriaus įgaliotas darbuotojas filialų įgaliotiems darbuotojams pateikia tikrintinų sprendimų sąrašą. Filialų įgalioti darbuotojai pagal jiems pateiktą sąrašą patikrina kiekvieną filialo darbuotojo priimtą sprendimą ir užpildo nustatytos formos kontrolės ataskaitą. Pažymėtina, kad šio tvarkos aprašo 4 punkte yra palikta teisė padalinyje įgaliotam darbuotojui savo nuožiūra spręsti, kaip konkrečiai TP registravimo metu priimtų administracinių sprendimų teisingumą tikrinti. Tvarkos apraše nėra nurodyta, kokie teisės aktų reikalavimų

pažeidimai laikomi reikšmingais, o kurie mažareikšmiai ir kokie tokių pažeidimų nustatymo kriterijai. Atsižvelgiant į tai, kad filialų įgaliotų darbuotojų vykdomi kontrolės veiksmai, atlikimo būdas ir taikomos priemonės nėra aiškiai reglamentuoti, todėl kyla rizika, kad vykdomos kontrolės priemonės gali būti taikomos skirtingai. Siekiant mažinti galimą rizikos pasireiškimą, siūloma šį tvarkos aprašą papildyti standartizuotu klausimynu, kad jo pagrindu turėtų būti atliekami kontrolės veiksmai.

• Instrukcijoje reglamentuojama TP kilmės šalies nustatymo, TP kilmės dokumentų ir juose esančios informacijos autentiškumo tikrinimo ir vertinimo, TP ir jos kilmės dokumentų statuso tikrinimo, TP ir jos identifikavimo žymenų autentiškumo tikrinimo ir vertinimo bei TP duomenų įrašymo į Lietuvos Respublikos kelių transporto priemonių registrą tvarka. Instrukcijoje gana plačiai aprašyta, kuo vadovaujantis turi būti vykdomas TP ir pateikiamų dokumentų įvertinimas, tačiau nėra aiškiai reglamentuoto TP registravimo veiklos proceso. Pažymėtina, kad Instrukcijoje pateikiamos nuostatos nėra detalios susietos su veiksmais, kurie turi būti atliekami KETRIS ir kitose informacinėse sistemose. Instrukcijoje nėra aiškiai reglamentuoti TP registravimo proceso metu vykdomi veiksmai, jų eiliškumas, atlikimo būdas, veiksmų fiksavimo forma ir kad juos darbuotojai privalo vykdyti. Nesant aiškių kriterijų, kas privalo būti patikrinta, darbuotojui paliekama teisė pačiam spręsti, ką tikrinti, o į ką galbūt nekreipti dėmesio. Šios reglamentavimo spragos sudaro riziką, kad už veiklos kontrolę atsakingi ir veiklą vykdančys darbuotojai gali skirtingai suprasti, kaip veikla privalo būti atlikta. Tokia situacija vertinama kaip korupcijos rizikos veiksnys.

Pažymėtina, kad VĮ „Regitra“ patvirtintuose teisės aktuose nustatytas aiškus proceso veiklos reglamentavimas ir šių reikalavimų laikymosi priežiūra yra priemonė, kuri gali didinti VĮ „Regitra“ vykdomos veiklos skaidrumą ir mažinanti korupcijos pasireiškimą tikimybę.

Siekiant užtikrinti, kad visuose padaliniuose TP registravimo paslaugos būtų teikiamos vienodai taikant teisės aktų nuostatas, galėtų būti parengtas TP registravimo veiklos klausimynas ir (ar) atmintinė su konkrečiomis teisės aktų nuostatomis, pagal kuriuos darbuotojai nuosekliai atliktų būtinus patikrinimo veiksmus. Tai ne tik palengvintų padalinių darbuotojų, atliekančių TP registravimo darbą, bet ir leistų efektyviau atlikti darbuotojų veiklos priežiūrą.

Pasiūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo:

1. Parengti klientų aptarnavimo eiliškumo valdymo ir veiklos kontrolės tvarką.
2. Parengti TP registravimo veiklos procesą ir pakeisti Instrukciją.
3. Pakeisti darbuotojų priimtų administracinių sprendimų kontrolės tvarkos aprašą, jį papildant standartizuotu klausimynu, kurio pagrindu būtų atliekami kontrolės veiksmai.
4. Įvertinti technines ir finansines galimybes integruoti kitų informacinių sistemų bei duomenų bazių teikiamus duomenis į KETRIS ir įdiegti automatizuotas duomenų kontrolės funkcijas, kad būtų apribota galimybė įvesti klaidingus duomenis.
5. Parengti standartizuotas pareigybių aprašymų formas pagal veiklos sritis ir pakeisti jų tvirtinimo tvarką.
6. Susisteminti ir paskelbti darbuotojams prieinamoje vietoje aktualius teisės aktus ir metodinę medžiagą.
7. Parengti padalinių darbuotojų paklausimų valdymo dėl TP registravimo klausimų bei metodinių išaiškinimų suderinimo, patvirtinimo ir paskelbimo procesą.
9. Parengti prieigos teisių valdymo procesą.

CENTRAS „DAINAVA“. VIDAUS REIKALŲ SISTEMOS PAREIGŪNŲ SVEIKATOS PRIEŽIŪRA (REGISTRACIJA, PASLAUGŲ SUTEIKIMAS)

Antikorupcinio vertinimo tikslas buvo išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių vidaus tarnybos sistemos pareigūnai Centre „Dainava“ šiandien gali registruotis reabilitacijai tik 2022 metams, o buvusieji pareigūnai – tik 2024 metams, kokios yra laukiančiųjų eilės pagal atskiras reabilitacijos rūšis (kada anksčiausiai gali būti priimami), ar asmenys reabilitacijai registruojami telefonu ar kitais būdais, kokia yra registracijos 2018 metais ir 2019 metais statistika, ar nustatytos priemonės rizikoms registruojant asmenis valdyti. Taip pat paminėtina tai, kad Centre „Dainava“ iš tiesų daugelį metų susidaro didelės laukiančiųjų eilės, kas gali sudaryti prielaidas korupcijai pasireikšti.

Tiriamuoju laikotarpiu Centre „Dainava“ vidaus tarnybos sistemos pareigūnų sveikatos priežiūros procese dalyvaujančių darbuotojų veiksmuose korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų nenustatyta. Taip pat nenustatyta ir kitų teisės pažeidimų, už kuriuos būtų taikoma administracinė, drausminė ar kitokia atsakomybė. Skundų nebuvo. Direktorės iniciatyva tyrimų nebuvo atlikta. Nėra duomenų apie tai, kad tokios veikos būtų nustatytos ar tiriamos kitų institucijų.

Centras „Dainava“ nuo 2017 metų teikia reabilitacijos paslaugas statutiniams pareigūnams. Šios paslaugos yra teikiamos pagal Finansavimo sutartis (toliau – Sutartys) su VRM Sutartyse numatytomis sąlygomis ir tvarka. Kiekvienų metų pradžioje yra pasirašoma Sutartis, galiojanti iki einamųjų metų gruodžio 31 dienos. Sutartyje nustatyta, kad Centras „Dainava“ yra įsipareigojęs teikti vidaus reikalų ministro 2015 m. rugsėjo 30 d. įsakyme Nr. 1V-762 „Dėl vidaus tarnybos sistemos pareigūnų stacionarinės medicininės reabilitacijos, prevencinės ir postvencinės medicininės psichologinės reabilitacijos, sveikatos grąžinamojo, antirecidivinio gydymo, kai jis apmokamas iš dalies arba neapmokamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, tvarkos aprašo patvirtinimo“ nurodytas paslaugas vidaus tarnybos sistemos, Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (KD) ir STT pareigūnams bei buvusiems vidaus tarnybos sistemos, KD ir STT pareigūnams – pareigūnų ir karių valstybinių pensijų gavėjams (toliau – Įsakymas).

Įsakymas yra pagrindinis dokumentas, kuriame reglamentuojama vidaus tarnybos sistemos sveikatos priežiūros paslaugų organizavimo, siuntimo, registravimo tvarka, bendrieji ir specialieji šių paslaugų teikimo reikalavimai. Įsakymo nuostatos perkeltos ir į Centro „Dainava“ direktoriaus 2016 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. A-4 (2019 m. birželio 19 d. A-44 redakcija) patvirtintą Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų stacionarinės medicininės reabilitacijos, prevencinės ir postvencinės medicininės reabilitacijos, sveikatą grąžinamojo ir antirecidivinio gydymo, kai tai iš dalies apmokama arba neapmokama iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, organizavimo VŠĮ Valstybės ir savivaldybių tarnautojų mokymo centre „Dainava“ tvarkos aprašą (toliau – Tvarkos aprašas).

Finansavimas vidaus tarnybos sistemos pareigūnų sveikatos priežiūrai: 2017 metais Centru „Dainava“ buvo skirta 100 000 eurų, 2018 metais – 100 000 eurų, papildomai skirta 40 000 eurų, 2019 metais – 100 000 eurų, papildomai skirta 20 000 eurų, 2020 metais – 100 000 eurų.

Pagal Sutarties nuostatas ir atsižvelgdamas į skiriamą finansavimą bei vieno lovadienio įkainį, Centras „Dainava“ yra įsipareigojęs suteikti įstaigos asmens sveikatos priežiūros licencijoje nurodytas paslaugas konkrečiam procentui pareigūnų ir buvusių pareigūnų, t. y. ne mažiau kaip 150 teisėsaugos ir teisingumo institucijų pareigūnų ir buvusių pareigūnų, iš jų apie 80 procentų sudarytų pareigūnai ir 20 procentų buvę pareigūnai – pareigūnų ir karių valstybinių pensijų gavėjai.

Vidaus reikalų sistemos pareigūnai šiame vertinime suprantami kaip esami ir buvę pareigūnai.

Dėl pareigūnų registracijos. Esant itin dideliame pareigūnų poreikiui gauti reabilitacijos paslaugas būtent Centre „Dainava“, įvertinant skiriamą ribotą finansavimą ir reabilitacijos trukmę, sudaromos atskiros registracijos eilės pareigūnams ir buvusiems pareigūnams. Siekiama išlaikyti Sutartyje nustatytą procentinę pareigūnų ir buvusių pareigūnų, gavusių reabilitacijos paslaugas, išraišką. Pažymėtina, kad Centras „Dainava“, turėdamas tinkamą infrastruktūrą bei medicinos personalą ir atsižvelgdamas į darbo organizavimą, yra pajėgus priimti bent tris kartus didesnę pareigūnų kiekį, nei yra skiriamas finansavimas, kas ir nulemtų eilių nebuvimą ar itin ženklų jų sumažėjimą. Pažymėtina ir tai, kad pareigūnai reabilitacijos paslaugomis gali pasinaudoti ir kitose įstaigose, t. y. VRM Medicinos centre, šios įstaigos Trakų filiale bei VŠĮ VRM Poilsio ir reabilitacijos centre „Pušynas“, esančiame Palangos mieste. Taigi pareigūnų teisė gauti reabilitacijos paslaugas jiems norimu laiku gali būti realizuojama pasirenkant vieną iš paminėtų sveikatos priežiūros įstaigų, tačiau labai didelė dalis pareigūnų nori naudotis būtent Druskininkuose teikiamomis paslaugomis.

Priežastis, kodėl pareigūnai registruojami 2022 metams, o buvusieji pareigūnai – 2024 metams yra anksčiau paminėta, t. y. nustatytas ribotas pareigūnų reabilitacijos finansavimas, kuris neatitinka visų pareigūnų ir buvusių pareigūnų reabilitacijos poreikio. Į laukiančiųjų eilę įrašomas toks pacientų skaičius, kokiam skirtas finansavimas, o reabilitacijos paslauga esantieji tų metų laukiančiųjų eilėje gali pasinaudoti bet kada metų eigoje. Pažymėtina, kad laukiančiųjų eilę Centras „Dainava“ sudaro tik dėl pacientų patogumo, kad jie galėtų planuoti savo darbo ir gydymo laiką (pvz.,

reabilitacijos metu pagal Vidaus tarnybos statutą besigydantieji gali imti ir papildomas atostogas). Jokie poįstatyminiai teisės aktai neįpareigoja Centro „Dainava“ sudaryti laukiančiųjų eilę. Apie tai, ar bus skirtas finansavimas ateinantiems metams, Centras „Dainava“ sužino tik metų pradžioje, pasirašydamas Finansavimo sutartį su VRM. Paprastai tai įvyksta kiekvienų metų vasario mėnesį. Taigi Centras „Dainava“ pacientų registraciją galėtų pradėti vykdyti tik metų pradžioje ir nesudaryti išankstinių laukiančiųjų eilių. Netgi ir nesudarant išankstinių laukiančiųjų eilių, būtų priimtas tas pats ribotas pacientų skaičius, atsižvelgiant į skiriamą finansavimą. Ir tikėtina, kad pagal esamą dabartinę teisinę reglamentavimą reabilitacijos paslaugas gautų vėliau gydytojo siuntimą gavęs asmuo, nes galbūt suspėtų pirmiau užsiregistruoti nei anksčiau gydytojo siuntimą gavęs asmuo.

Paminėtina, kad 2020 metų pradžioje STT atliko teisės aktų, reguliuojančių pareigūnų reabilitacijos proceso, antikorupcinį vertinimą. Vienas iš STT pasiūlymų buvo, kad, vykdant išankstinę pareigūnų registraciją, reikėtų apsvarstyti galimybę taikyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. liepos 16 d. įsakyme Nr. V-812 „Dėl Pacientų registravimo asmens sveikatos priežiūros paslaugoms gauti tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas) numatytas nuostatas dėl pareigūnų registracijos. Išanalizavus minėtą teisės aktą, nustatyta, kad nėra jokių teisinių ir organizacinių priedaidų taikyti šį teisės aktą pareigūnų registracijai, nes:

1. Ši registracija taikoma tik pacientams, apdraustiems privalomuoju sveikatos draudimu, o pareigūnų sveikatos priežiūros paslaugos finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis.

2. Apraše nustatyta tvarka suponuoja tai, kad gali būti priimamas neribotas skaičius pacientų, nes finansavimas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo nėra ribojamas. Pacientų eilių susidarymas galimas tik dėl darbo organizavimo ypatumų, o Centras „Dainava“ gali priimti tik tokį pacientų skaičių, kad užtikrintų, jog nebus viršytas Sutartimi nustatytas finansavimas.

3. Valstybės informacinė sistema, kurioje iš anksto registruojami pacientai, apskritai dar nėra funkcionuojanti medicininės reabilitacijos paslaugoms gauti.

VRM Medicinos centras (toliau – Medicinos centras), atsakingas už pareigūnų siuntimų išdavimą, sukūrė internetinę registracijos sistemą (RIS), kurioje registruojami visi Medicinos centro gydytojų siuntimus gavę pacientai. Įprastai siuntimą gavęs pacientas iš karto skambina į sveikatos priežiūros įstaigą su prašymu reabilitacijai gauti. Pacientas Centre „Dainava“ registruojamas į laukiančiųjų eilę. Pacientui, jau esančiam laukiančiųjų eilėje, kreipusis į Centro „Dainava“ registratūrą, RIS pažymima, kad reabilitacijos įstaiga yra „Dainava“, ir pažymima, jeigu žinoma, paciento atvykimo data. Laukiantieji eilėje priimami nuolat visus metus, neatsižvelgiant į reabilitacijos rūšį. Priimamas toks pacientų skaičius, kokiam skirtas finansavimas pagal sudarytą laukiančiųjų eilę.

Visi asmenys reabilitacijai Centre „Dainava“ registruojami telefonu. Gavę siuntimą reabilitacijai, jie skambina į Centro „Dainava“ registratūrą ir registruojasi. Centre „Dainava“ sudaromi laukiančiųjų vidiniai sąrašai, neatsižvelgiant į reabilitacijos rūšį, tačiau atsižvelgiant į pareigūno statusą, t. y. ar tai dirbantis pareigūnas, ar buvęs pareigūnas. Vieni pacientai sutinka laukti eilėje, kiti kreipiasi į kitas asmens sveikatos priežiūros įstaigas, kuriose gali gauti tapačias gydymo paslaugas. Sąraše saugomi pacientų kontaktiniai duomenys. Tuo atveju, jeigu kuris nors iš laukiančiųjų atsisako reabilitacijos paslaugos, nedelsiant telefonu informuojamas pacientas, esantis įrašytas kitų metų laukiančiųjų sąraše, kad jam atsirado galimybė gauti reabilitacijos paslaugas dar šiais metais.

Atlikdama antikorupcinį vertinimą, STT nustatė, kad Įsakyme, taip pat Tvarkos apraše nėra nuostatų dėl galimybės pareigūnui ar buvusiam pareigūnui gauti reikalingą pagal ligos indikacijas reabilitaciją kartu su lydinčiu asmeniu. Tuo tarpu Internetinės registracijos tvarkos aprašo (Medicinos centro vidaus dokumentas) 8.2.5 papunktyje tokia galimybė nustatyta: reabilitacijos įstaigos darbuotojas gali paskirti net iki 3 papildomų lovų kartu vykstantiems asmenims. Turint omenyje ir tai, kad Medicinos centro darbuotojai turi galimybę pakoreguoti pažymos duomenis, kol pacientas neužsiregistravo į reabilitacijos įstaigą (Internetinės registracijos tvarkos aprašo 7.7 papunktis), tai laikytina korupcijos rizikos veiksniu.

Pažymėtina, kad Centro „Dainava“ Tvarkos apraše nėra įtvirtinta jokių nuostatų dėl lydinčių asmenų reabilitacijos. Manytina, kad pats Internetinės registracijos tvarkos aprašas yra ydingas, nes lydintiems asmenims jokia reabilitacija ar kita asmens sveikatos priežiūros paslauga pagal Įsakymą

nėra skiriama, nebent jie patys būtų pareigūnai. Lydintys asmenys sveikatos priežiūros paslaugas Centre „Dainava“ gali gauti tik apmokėję už jas savo lėšomis ir užsiregistravę bendra tvarka, nes, kaip minėta, šios paslaugos pareigūnų šeimų nariams nėra apmokamos valstybės biudžeto lėšomis.

Kaip paminėjo STT, RIS prieinama tik reabilitacijos įstaigų personalui, pacientai negali prie jos prisijungti, praktiškai tik pavieniais atvejais pacientai yra užregistruojami reabilitacijos procedūroms konsultacijos pas fizinės medicinos ir reabilitacijos gydytoją metu, o iš esmės ši sistema naudojama duomenims apie pacientus suvesti ir suformuoti siuntimus į reabilitacijos įstaigas. STT siūlo svarstyti galimybę sudaryti pacientams sąlygas registruotis reabilitacijos paslaugoms išankstine tvarka, pvz., per portalą www.sergu.lt, kaip tai užtikrina kitos reabilitacijos įstaigos, arba sudaryti galimybę pacientams registruotis jau sukurta RIS ją patobulinus. Jei neįmanoma įgyvendinti šių rekomendacijų, siūlytina kitomis priemonėmis užtikrinti viešą informaciją apie ilgesnio laikotarpio įstaigos užimtumą, laisvas vietas savo interneto svetainėse.

Atsižvelgdama į STT pastabas, VRM ėmėsi iniciatyvos dėl laisvų vietų RIS ir Centro „Dainava“ svetainėje skelbimo. Tuo tikslu inicijuotas Įsakymo pakeitimo procesas. Įsakyme bus patobulintos nuostatos dėl registracijos. Taip pat VRM ieško galimybių, kaip patobulinti RIS, kad būtų užtikrintas visapusiškai skaidrus pacientų registracijos procesas.

Centro „Dainava“ nuomone, STT pasiūlymas naudotis sergu.lt sistema yra nepriimtinas, nes ši sistema net ir nacionaliniu lygiu dar nėra pritaikyta registruotis medicininės reabilitacijos paslaugoms gauti, o funkcionuoja tik pirminėms ambulatorinėms paslaugoms gauti, o be to, kaip jau minėta anksčiau, ši sistema susieta su paslaugomis, teikiamomis iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto ir nėra tinkama pareigūnams ir buvusiems pareigūnams registruoti į asmens sveikatos priežiūros įstaigas, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina VRM, reabilitacijos paslaugoms, apmokamoms iš valstybės biudžeto, gauti. Centro „Dainava“ nuomone, vienintelis korupcijos pasireiškimo tikimybės mažinimo būdas galėtų būti RIS tobulinimas, pritaikant ją taip, kad pacientai patys galėtų registruotis tik elektroniniu būdu ir matyti laisvas vietas reabilitacijai ir kitoms asmens sveikatos priežiūros paslaugoms gauti. Tačiau pažymėtina ir tai, kad, net ir naudojantis sergu.lt sistema, pacientams yra sudaromos galimybės registruotis ir telefonu, jeigu yra laisvų vietų. Taigi korupcijos pasireiškimo tikimybė nėra eliminuojama, o egzistuoja ir toliau.

Dėl pareigūnų sveikatos priežiūros paslaugų masto. STT nuomone, Įsakymo priedo (toliau – Priedas) kai kurios nuostatos yra dviprasmiškos. Pavyzdžiui, Priedo III skyriuje, aprašant endokrinines, mitybos ir medžiagų apykaitos ligas (panašiai ir su kitomis ligomis) stacionarinės reabilitacijos atveju, nustatyta, kad paslaugų arba tyrimų skaičius vienam pacientui, nustatytas šiuose reikalavimuose, gali būti didinamas arba mažinamas, atsižvelgiant į paciento būklę ir indikacijas. Mažinant paslaugų arba tyrimų skaičių, tai būtina pagrįsti ir padaryti atitinkamus įrašus gydymo stacionare ligos istorijoje (forma Nr. 003/a). Tuo tarpu sveikatos grąžinamojo gydymo atveju nustatyta, kad paslaugos arba tyrimai pacientui, nustatyti šiuose reikalavimuose, gali būti didinami arba mažinami, atsižvelgiant į paciento būklę bei indikacijas tai pagrindžiant ir padarius atitinkamus įrašus gydymo stacionare ligos istorijoje (forma Nr. 003/a). Nėra aiškus teisinis reguliavimas, kodėl vienais atvejais ligos istorijoje būtina pagrįsti tik paslaugų arba tyrimų skaičiaus mažinimą, bet didinant paslaugų arba tyrimų skaičių to padaryti nėra privaloma, o kitais atvejais – būtina pagrįsti ir mažinimą, ir didinimą. Centro „Dainava“ žiniomis, šiuo metu VRM rengia Įsakymo pakeitimo projektą, kuriame bus pakoreguotos Priedo nuostatos, kad visais atvejais paslaugų arba tyrimų skaičiaus mažinimas ir didinimas turi būti pagrįstas.

Pasiūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo:

1. Tvarkos apraše nėra reglamentuota galimybė pareigūnams gauti sveikatos priežiūros paslaugas kartu su lydinčiu asmeniu. Siūlytina Tvarkos apraše nustatyti, kad pareigūnai, ketinantys atvykti su lydinčiu asmeniu, kuriam nėra skirtos sveikatos priežiūros paslaugos, finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis, privalo registruoti lydintį asmenį (arba lydintis asmuo registruojasi pats) bendrąja tvarka. Už lydinčiam asmeniui suteiktas paslaugas apmokama lydinčio asmens lėšomis. Tokiu būdu būtų išvengta dviprasmybių dėl lydinčių asmenų reabilitacijos.

2. Priemonės maksimaliai sumažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę nėra pakankamos. Siekiant išvengti ir / arba maksimaliai sumažinti korupcijos pasireiškimo tikimybės

riziką, siūlytina įvertinti galimybes ir ieškoti finansavimo šaltinių papildomoms korupcijos mažinimo priemonėms įsidiesti (pvz., telefoniniams pokalbiams įrašyti) bei RIS tobulinti, įvedant pareigūnų internetinės registracijos galimybę bei galimybę nuolat matyti laisvas vietas reabilitacijos įstaigoje. Tuo tikslu skatintinas nuolatinis VRM, Medicinos centro ir Centro „Dainava“ tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

3. Nėra užtikrinamas maksimalus skaidrumas teikiant informaciją apie laisvas vietas viešojoje erdvėje. Priėmus sprendimus dėl RIS tobulinimo ir įvedus galimybę matyti laisvas vietas sistemoje, šią informaciją privalu pateikti ir Centro „Dainava“ interneto puslapyje www.centrasdainava.lt. todėl siūlytina paskirti asmenį, atsakingą už operatyvų informacijos atnaujinimą Centro „Dainava“ interneto puslapyje.

4. Tvarkos aprašo nuostatos dėl paslaugų arba tyrimų skaičiaus didinimo ar mažinimo yra dviprasmiškos. Atsižvelgiant į būsimą naująją Įsakymo redakciją, siūlytina pakoreguoti Tvarkos aprašo nuostatas, nurodant, kad visais atvejais medicininiuose dokumentuose turi būti objektyviai pagrįstas tiek paslaugų ar tyrimų skaičiaus mažinimas, tiek paslaugų ar tyrimų skaičiaus didinimas.

MEDICINOS CENTRAS. PREKIŲ IR (AR) PASLAUGŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMU ORGANIZAVIMAS

Atliekant korupcijos rizikos analizę, vertinti šie dokumentai ir informacija: 1) VPIDĮ; 2) Viešųjų pirkimų įstatymas; 3) Vidaus reikalų ministro 2019 m. balandžio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2010 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. 1V-809 „Dėl teisės atlikti vidaus reikalų sistemos centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas suteikimo Turto valdymo ir ūkio departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų planavimo, organizavimo, atlikimo bei atskaitomybės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“. Vadovaujantis šiuo įsakymu, atliekamas Medicinos centro viešųjų pirkimų planavimas ir sudaromi viešųjų pirkimų planai; 4) Medicinos centro direktoriaus 2017 m. rugsėjo 19 d. įsakymas Nr. 4R-87 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos medicinos centro direktoriaus 2011 m. vasario 10 d. įsakymo Nr. 4R-12 „Dėl nuolatinės viešųjų pirkimų komisijos sudarymo“ pripažinimo netekusiu galios“.

Išanalizavus teisės aktus, nustatyti šie korupcijos rizikos veiksniai:

1. Nereglamentuota Medicinos centro tvarka darbuotojams (iniciatoriams), norintiems inicijuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimą ir rengiantiems ateinantiems metams planuojamų pirkti prekių, paslaugų ir darbų sąrašus (įgaliotiems vykdyti pirkimų iniciatoriaus kompetencijai priskirtinas funkcijas).

2. Nenumatytos vidaus dokumentuose atsakomybės už rinkos tyrimą, reikalingą potencialiems tiekėjams, numatomi pirkimo vertei ir / ar galimybei supaprastintą pirkimą atlikti. Jeigu už pirkimų planavimą atsakingam asmeniui kartu su pirkimų sąrašais nebus pateikti rinkos tyrimų duomenys, rezultatai ir pirkimų pagrindimas, jis negalės tinkamai įvertinti pirkimų sąrašų informacijos pagrįstumo.

3. Nėra reglamentuota, kam teikiami rinkos tyrimų duomenys ir rezultatai.

Aiškiai nereglamentavus veiksmų, kuriuos privalo atlikti Medicinos centro darbuotojai pirkimo poreikio formavimo etape, didėja tikimybė, kad:

1) dėl neatlikto ar tik formaliai atlikto rinkos tyrimo bus nustatyta nepagrįstai maža arba nepagrįstai didelė numatomo prekių, paslaugų ar darbų viešojo pirkimo vertė.

Pirmuoju atveju didėja rizika, kad Medicinos centras iš viso neįsigys jo reikmėms būtinų prekių, paslaugų ar darbų, nes viešojo pirkimo dalyvių pateiktuose pasiūlymuose nurodytos kainos bus daug didesnės nei Medicinos centrui tam numatytos skirti lėšos. Šiuo atveju taip pat bus neefektyviai panaudoti Medicinos centro personalo išteklių, nes daug Medicinos centro darbuotojų dalyvaus atliekant viešųjų pirkimų organizavimo procedūras, tačiau pagrindinis tikslas – įsigyti Medicinos centro reikmėms būtinas prekes, paslaugas ar darbus – nebus pasiektas.

Antruoju atveju didėja rizika, kad Medicinos centras tolesnėje viešųjų pirkimų organizavimo eigoje lėšas panaudos neefektyviai įsigydamas prekes, paslaugas ar darbus už kainą, viršijančią vidutinę rinkos kainą. Pavyzdžiui, Medicinos centrui reikia tam tikro medicinos prietaiso, kurį gali tiekti tik vienas rinkos dalyvis. Šis tiekėjas, gavęs informaciją apie perkančiosios organizacijos

numatytas skirti lėšas paslaugai įsigyti, turi galimybę koreguoti savo pasiūlymo kainą, atsižvelgdamas ne į rinkos kainą, bet į turimą informaciją apie perkančiosios organizacijos numatytas skirti lėšas;

2) nereikalaujant parengti motyvuoto pagrindimo, kuriame būtų nurodytas išlaidų būtinumas, atsižvelgiant į pirkimo iniciatoriaus veiklos uždavinius ir tikslus, didėja tikimybė, kad bus sudaromos prielaidos perkančiosios organizacijos lėšas skirti įsigyti prekėms, paslaugoms ar darbams, kurie visiškai nebūtini perkančiosios organizacijos reikmėms ir t. t.;

3) nėra apibrėžta, kokius duomenis ir kokia pirkimų sąrašo forma pirkimo iniciatoriai turi pateikti, norėdami inicijuoti pirkimus ateinantiems metams, t. y. nėra nustatyta pavyzdinė pirkimų sąrašo forma.

Siekiant skaidresnės veiklos viešųjų pirkimų organizavimo srityje, siūlytina parengti aiškiai reglamentuotą tvarką, kokius veiksmus privalo atlikti Medicinos centro darbuotojai ir už pirkimų planavimą atsakingi asmenys, pirkimų poreikio formavimo etape vykdydami pirkimų iniciatoriaus kompetencijai priskirtas funkcijas.

Išanalizavus teisės aktus, kuriuose reglamentuojama Medicinos centro veikla viešųjų pirkimų organizavimo srityje, ir darbo praktiką, nustatyti šie korupcijos rizikos veiksniai pirkimo inicijavimo ir pasirengimo pirkimui etape:

1. Nustatyta, kad viešajam pirkimui inicijuoti pirkimo iniciatorius privalo parengti pavidimą, tačiau teisės aktuose nėra rekomendacijos / įpareigojimo pirkimo iniciatoriui, prieš teikiant pirkimo paraišką, peržiūrėti pirkimų sąrašo rengimo etape atlikto rinkos tyrimo duomenis, rezultatus ir atlikti išsamesnį rinkos tyrimą, būtiną pirkimo vertei ir realių tiekėjų skaičiui nustatyti. Situacija rinkoje paraiškos teikimo metu gali būti visiškai kitokia, nei buvo tuomet, kai buvo rengiamas Medicinos centro metinis pirkimų planas. Neatnaujinus rinkos tyrimo duomenų prieš teikiant pirkimo paraišką, didėja tikimybė, kad Medicinos centro planuojama maksimali pirkimo vertė gali neatitikti realios situacijos rinkoje.

2. Medicinos centre nėra reglamentuota neplaninių prekių, paslaugų ir darbų pirkimų inicijavimo tvarka, kurioje pirkimo iniciatoriai įpareigojami pateikti motyvuotą paraišką, pranešti apie pirkimo poreikio atsiradimo aplinkybes, paaiškėjusias patvirtinus metinį pirkimų planą, t. y. paaiškinti, dėl kokių priežasčių nebuvo inicijuotas tokio pirkimo įtraukimas į metinį pirkimų planą. Neanalizuojant informacijos apie neplaninių pirkimų poreikio atsiradimo priežastis, didėja tikimybė, kad ir ateityje viešieji pirkimai, kurie galėjo būti įtraukti į metinį pirkimų planą, į jį nebus įtraukti, t. y. Medicinos centro veikla viešųjų pirkimų planavimo etape nebus gana efektyvi. Efektyvus viešųjų pirkimų planavimas didina tikimybę, kad:

– Medicinos centro poreikiams tenkinti numatytos lėšos bus panaudotos efektyviau (pavyzdžiui, apibendrinus informaciją apie skirtingų Medicinos centro skyrių prekių poreikius ateinantiems metams, atsiranda galimybė skirtingiems padaliniais reikalingas tas pačias prekes įsigyti vienu pirkimu, nes taip daug efektyviau viešuosius pirkimus vykdantys darbuotojai galės nupirkti keliems skyriams reikalingas tas pačias prekes ir bus padidinta tikimybė gauti finansiškai palankesnius tiekėjų pasiūlymus dėl padidėjusio prekių kiekio ir mažėjančių tiekimo ir kt. sąnaudų ir pan.);

– Medicinos centras gaus daugiau jo poreikius atitinkančių pasiūlymų, nes visiems potencialiems tiekėjams bus sudaryta galimybė iš anksto sužinoti Medicinos centro poreikius ir geriau tam pasirengti;

– padidės viešųjų pirkimų skaidrumas, nes sumažės atvejų, kai Medicinos centras viešuosius pirkimus vykdys skubos tvarka.

3. Medicinos centro teisės aktuose nenustatyta, kada, kokiais atvejais, dėl kokių priežasčių pirkimų iniciatoriai turi teisę inicijuoti viešąjį pirkimą skubos tvarka, todėl atsakingiems asmenims atsiranda galimybė piktnaudžiauti siūlant ir priimant sprendimus dėl skubių pirkimų inicijavimo būtinumo Medicinos centrui. Manome, kad skubūs pirkimai turėtų būti organizuojami tik esant staiga atsiradusiam poreikiui dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti, o aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos, bet ne dėl, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos uždelsimo įsigyti reikiamas prekes, paslaugas ar darbus.

Inicijavus viešojo pirkimo atlikimą skubos tvarka, Medicinos centrai atsiranda galimybė viešąjį pirkimą vykdyti patiriant mažiau įstatymų suvaržymų ir tokiu būdu reikalingą prekę, paslaugą ar darbą įsigyti greičiau, tačiau tuo pačiu metu padidėja korupcijos rizika ir tikimybė, kad reikalingos prekės, paslaugos ar darbai bus įsigyti brangiau, todėl ypač svarbu aiškiai Medicinos centro teisės aktuose apibrėžti atvejus, kada gali būti siūloma atlikti viešąjį pirkimą skubos tvarka.

Siekiant skaidresnės veiklos viešųjų pirkimų organizavimo srityje, siūlytina:

1. Parengti tvarką ir joje reglamentuoti pirkimo iniciatoriaus funkcijas ir įpareigoti, prieš teikiant pirkimo paraišką, peržiūrėti pirkimų sąrašo rengimo etape atlikto rinkos tyrimo duomenis, rezultatus ir atlikti išsamesnį rinkos tyrimą, būtiną pirkimo vertei ir realių tiekėjų skaičiui nustatyti. Kuo ilgesnis laiko tarpas praeina nuo metinio pirkimų plano parengimo iki pirkimo paraiškos pateikimo, tuo labiau šis veiksmas padidina viešojo pirkimo sėkmingos ir skaidrios baigties tikimybę.

2. Tvarkoje nustatyti, kad siekiantis inicijuoti neplaninį viešąjį pirkimą iniciatorius, teikdamas paraišką neplaniniam pirkimui inicijuoti, papildomai privalo nurodyti tokio pirkimo poreikio atsiradimo aplinkybes, paaiškęsias po metinio pirkimų plano patvirtinimo, t. y. paaiškinti, dėl kokių priežasčių nebuvo inicijuotas tokio pirkimo įtraukimas į metinį Medicinos centro pirkimo planą. Remiantis tokio pobūdžio duomenų analize, identifikuoti sisteminės priežastis, dėl kurių neplaniniai pirkimai nebuvo įtraukti į metinį pirkimų planą ir, esant galimybei, numatyti priemonės tokioms priežastims šalinti.

3. Medicinos centro tvarkoje aiškiai apibrėžti, kada gali būti inicijuojamas skubus viešasis pirkimas. Manome, kad skubūs pirkimai galėtų būti inicijuojami tik esant staiga atsiradusiam poreikiui dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti, o aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos, bet ne dėl, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos uždelsimo įsigyti reikiamas prekes, paslaugas ar darbus.

VRM. ASMENŲ PRIĖMIMAS Į VRM DARBUOTOJO, DIRBANČIO PAGAL DARBO SUTARTĮ, PAREIGAS. VRM DOVANŲ, GAUTŲ PAGAL TARPTAUTINĮ PROTOKOLA AR TRADICIJAS, TAIP PAT REPREZENTACIJAI SKIRTU DOVANŲ PERDAVIMAS, VERTINIMAS

I. Asmenų priėmimas į vidaus reikalų ministerijos darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigas. VRM personalą sudaro valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, jų pareigybių sąrašus tvirtina vidaus reikalų ministras. Šios analizės metu buvo vertinama, ar VRM personalo, konkrečiai darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartį, formavimo tvarka yra skaidri, ar laikomasi teisės aktuose nustatytų reikalavimų.

Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (toliau – DK) laikytinas pagrindiniu teisės aktu, kuriame reglamentuojami darbuotojų darbo santykiai, tarp jų ir darbuotojų parinkimas į atitinkamas pareigas. DK numatyta, kad darbuotojui parinkti į vadovaujančiųjų darbuotojų ir specialistų pareigas, taip pat tokias pareigas, kurias gali eiti asmenys, turintys tam tikrų gebėjimų arba kuriems keliami ypatingi intelekto, fiziniai, sveikatos ar kiti reikalavimai, gali būti rengiamas konkursas. Pareigybių, dėl kurių turi būti rengiamas konkursas, sąrašą ir konkursų valstybės ir savivaldybių įmonėse, iš valstybės, savivaldybių ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų bei iš kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų finansuojamose valstybės ir savivaldybių įstaigose ir viešosiose įstaigose, kurių savininkė yra valstybė ar savivaldybė, organizavimo ir vykdymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė, išskyrus pareigybes, dėl kurių turi būti rengiamas konkursas ir kurių sąrašas ir (ar) konkursų organizavimo ir vykdymo tvarka nustatyta specialiais įstatymais (DK 41 straipsnio 3 dalis).

Vadovaudamasi minėta nuostata, Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtė pareigybių, dėl kurių rengiamas konkursas, sąrašą⁴ ir jame aiškiai nustatė, į kokias konkrečias pareigas, siekiant parinkti darbuotoją, turi būti organizuojamas konkursas.

Atitinkamai Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras 2018 m. birželio 27 d. įsakymu

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 496 „Dėl Lietuvos Respublikos darbo kodekso įgyvendinimo“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimo Nr. 1162 redakcija).

Nr. 1V-462⁵ patvirtino Asmenų priėmimo į darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį VRM, pareigas priėmimo tvarkos aprašą, kuriame nustatyta asmenų priėmimo į darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį VRM, pareigas priėmimo tvarka, kai į pareigas yra priimama be konkurso: kur turi būti skelbiama informacija apie darbuotojų poreikį, kokią informaciją asmuo, pretenduojantis būti priimtas į darbuotojo pareigas, privalo pateikti, kokiu būdu atrenkamas pretendentas ir kt.

Remiantis anksčiau aptartu teisiniu reguliavimu ir atsižvelgus į VRM darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių sąrašą⁶, buvo atlikta VRM Administravimo departamento (toliau – AD) Teisės ir personalo skyriaus pateiktos informacijos analizė. Jos metu nustatyta, kad analizuojamu laikotarpiu VRM asmenys į darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigas buvo priimti ne konkurso būdu, t. y., juos priimant į nurodytas pareigas, nebuvo teisės aktais nustatyto imperatyvo rengti konkurso procedūros.

Svarbu pažymėti, kad 2017 metais, VRM KPVTIS atliekant korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą, iš dalies buvo atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimas VRM personalo formavimo srityje ir pateikti šie pasiūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo: 1) VRM interneto puslapyje skelbti informaciją apie komplektuojamas darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybes, kurios nėra įtrauktos į Pareigybių, dėl kurių rengiamas konkursas, sąrašą; 2) parengti ir vidaus reikalų ministro įsakymu patvirtinti darbuotojų, pretenduojančių į pareigybes, kurios nėra įtrauktos į Pareigybių, dėl kurių rengiamas konkursas, sąrašą, atrankos taisykles. Įgyvendinant pastarąjį punktą, buvo parengtas ir vidaus reikalų ministro 2018 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-462 patvirtintas Asmenų priėmimo į darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje, pareigas tvarkos aprašas. Šiame apraše aiškiai nustatyta, kad „*informacija apie darbuotojų poreikį (pareigų pavadinimas, pareigybės aprašymas, kokius dokumentus būtina pateikti, informacija apie tai, kaip ir iki kada šie dokumentai turi būti pateikti, kontaktiniai duomenys, kuriais galima gauti išsamią informaciją apie priėmimą į pareigas, kita informacija) skelbiama VRM interneto svetainėje*“.

Taigi, nepaisant imperatyvo skelbti konkursą į tam tikras pareigas nebuvimo, įstaigai išlieka pareiga informaciją apie darbuotojų, kurie į pareigas yra priimami be konkurso, poreikį skelbti įstaigos interneto svetainėje. Tačiau, išanalizavus VRM Administravimo departamento (toliau – AD) Teisės ir personalo skyriaus pateiktą informaciją, nustatyta, kad nė apie vieną iš pareigybių, į kurias VRM vertinamuoju laikotarpiu buvo priimti darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartį, informacija VRM interneto svetainėje nebuvo skelbiama, nors tai numatyta Asmenų priėmimo į darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje, pareigas tvarkos apraše.

Be to, nustatyta, kad VRM interneto svetainėje viešai skelbiama ir prieinama visuomenei yra tik informacija apie konkursus į laisvas valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybes, kurios nurodytos Pareigybių, dėl kurių rengiamas konkursas, sąrašė. VRM AD Teisės ir personalo skyriaus atsakingas darbuotojas paaiškino, kad VRM taikoma praktika, kai asmenys dažnai patys kreipiasi į VRM, teiraudamiesi apie esančias laisvas darbo vietas. Taip pat, esant konkrečių darbuotojų poreikiui, informacija iš lūpų į lūpas būna paskleidžiama įstaigos viduje, taip (dalijantis šia informacija su potencialiais kandidatais) sudaromos sąlygos kandidatams sužinoti apie VRM laisvas pareigybes, į kurias ieškoma darbuotojų.

Įvertinus informaciją apie VRM taikomą praktiką, darytina prielaida, kad informaciją apie galimybę įsidarbinti VRM darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybėse, kurios nėra įtrauktos į Pareigybių, dėl kurių rengiamas konkursas, sąrašą, galima gauti tik iš ribotos grupės asmenų. O asmenys, norintys sužinoti apie laisvas VRM pareigybes, šių pareigybių poreikį, kokie specialūs reikalavimai yra taikomi konkrečiai laisvai pareigybei ir pan., yra priversti kreiptis į VRM AD Teisės ir personalo skyrių, kad gautų reikalingą informaciją. Iš esmės tai reiškia, kad visuomenei nėra laisvai prieinama informacija apie VRM darbuotojų poreikį, todėl darytina prielaida, kad tam tikrais atvejais, norint įdarbinti sau palankų arba įvairiais ryšiais susaistytą darbuotoją, konkursas yra

⁵ Vidaus reikalų ministro 2018 m. birželio 27d. įsakymas Nr. 1V-462 „Dėl asmenų priėmimo į darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijoje, pareigas tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁶ Vidaus reikalų ministro 2017 m. vasario 22 d. įsakymas Nr. 1V-139 „Dėl Vidaus reikalų ministerijos darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių sąrašo ir pareigybių aprašymų patvirtinimo“.

nerengiamas, o tokia situacija antikorpuciniu požiūriu vertintina kaip ydinga ir laikytina korupcijos rizikos veiksniu.

Įvertinus tai, kas pirmiau išdėstyta, konstatuotina, kad nors darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, įdarbinimo VRM tvarka yra gerai reglamentuota, tačiau egzistuojanti viešumo stokos aplinkybė, kai informacija apie galimybę įsidarbinti VRM darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigybėse, kurios nėra įtrauktos į Pareigybių, dėl kurių rengiamas konkursas, sąrašą, viešai nėra skelbiama ir visuomenei neprieinama, didina nepotizmo, favoritizmo ir protekcionizmo pasireiškimo tikimybę, o tai vertintina kaip korupcijos rizikos veiksnys.

Siekiant mažinti antikorpuciniu požiūriu ydingas apraiškas, kartu didinti viešojo sektoriaus darbuotojų priėmimo proceso skaidrumą bei objektyvumą ir užtikrinti tinkamą asmenų priėmimo į VRM darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigas proceso vykdymą, siūloma VRM AD nustatyti pareigą informaciją apie vidaus reikalų ministro 2018 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-462 nustatytos pareigos vykdymą – informacijos apie darbuotojų poreikio skelbimą VRM interneto svetainėje teikti KPVTs.

II. VRM dovanų, gautų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų perdavimas ir vertinimas.

Dovana – bet koks neatlygintinai perduodamas turtas ar turtinė teisė. Dovana apima viską, ką galima įvertinti pinigais, t. y. daiktus, paslaugas, įvairias pramogas, nuolaidas, dovanų čekius, svetingumą, paskolas⁷.

VRM valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartį, vykdydami jiems pavestas funkcijas, gauna darbo užmokestį ir jokio papildomo atlygio gauti neturi teisės.

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 9 punkte nustatyta, kad valstybės tarnautojas privalo elgtis nepriekaištingai, nepriimti dovanų, pinigų ar paslaugų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų iš asmens ar organizacijų, siekiančių daryti įtaką, kai jis eina pareigas.

VPIDĮ 13 straipsnyje aiškiai nustatyta, kad deklaruojantis asmuo ar jam artimas asmuo negali priimti dovanų ar paslaugų, jeigu tai susiję su deklaruojančio asmens tarnybine padėtimi ir tarnybinėmis pareigomis. Šis apribojimas netaikomas: 1) 150 eurų vertės neviršijančioms dovanoms, gautoms pagal tarptautinį protokolą; 2) 150 eurų vertės neviršijančioms dovanoms, gautoms pagal tradicijas, kurios įprastai susijusios su deklaruojančio asmens tarnybinėmis pareigomis; 3) 150 eurų vertės neviršijančioms reprezentacijai skirtoms dovanoms su valstybės, įstaigos ir kitokia simbolika; 4) paslaugoms, kuriomis yra naudojamosi tarnybiniais tikslais.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo metu, remiantis pirmiau nurodytu teisiniu reguliavimu, buvo analizuojamas teisinis reglamentavimas, kuriame nustatytas VRM dovanų, gautų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų perdavimas bei vertinimas, taip pat praktinis šių procedūrų atlikimas.

VRM dovanų, gautų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų perdavimas bei vertinimas reglamentuojamas Prekių, įsigytų iš Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos reprezentacinėms išlaidoms skirtų valstybės biudžeto lėšų, išdavimo, naudojimo, nurašymo į sąnaudas, lėšų šioms prekėms įsigyti apskaitos ir pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas gaunamų dovanų ir reprezentacijai skirtų dovanų, kurių vertė viršija 150 eurų sumą, perdavimo, įvertinimo, apskaitos ir saugojimo tvarkos aprašo, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2015 m. rugpjūčio 17 d. įsakymu Nr. 1V-637 (2020 m. sausio 15 d. įsakymo Nr. 1V-31 redakcija), 15–31 punktų nuostatose, (toliau – Aprašas). Pažymėtina, kad analizuojamu laikotarpiu (2019 m. sausio 1 d.–2019 m. gruodžio 31 d.) galiojo VPIDĮ redakcija⁸ ir Aprašo redakcija⁹, kurioje buvo nustatyta ne didesnė nei 30 eurų dovanų, gautų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, vertė.

⁷ Rekomendacinės gairės dėl dovanų ar paslaugų priėmimo apribojimų, patvirtintos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2020 m. kovo 12 d. sprendimu „Dėl Rekomendacinių gairių dėl dovanų ar paslaugų priėmimo apribojimų patvirtinimo“..

⁸ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41669/ELIBylyQng>.

⁹ Vidaus reikalų ministro 2017 m. rugpjūčio įsakymas Nr. 1V-580 „Dėl vidaus reikalų ministro 2015 m. rugpjūčio 17 d. įsakymo Nr. 1V-637 „Dėl Prekių, įsigytų iš Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos reprezentacinėms išlaidoms skirtų valstybės biudžeto lėšų, išdavimo, naudojimo, nurašymo į sąnaudas, lėšų šioms prekėms įsigyti apskaitos ir pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas gaunamų dovanų ir reprezentacijai skirtų dovanų, kurių vertė viršija 30 eurų sumą, perdavimo, įvertinimo, apskaitos ir saugojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.

Susipažinus su Aprašu ir įvertinus jo turinį, teigtina, kad jame yra nustatyti tik bendrieji reikalavimai VRM darbuotojams gautas dovanas perduodant VRM kanclerio potvarkiu sudarytai Komisijai (toliau – Komisija) vertinti bei bendrieji reikalavimai dovanų vertinimo Komisijai, tačiau nėra aiškių dovanų vertinimo procedūrų ir tvarkos.

Dėl VRM darbuotojų gaunamų dovanų taikomos praktikos. Iš Aprašo bendrųjų reikalavimų VRM darbuotojams matyti, kad VRM darbuotojams yra nustatyta aiški pareiga per konkretų terminą (5 darbo dienas) gautą dovaną, išskyrus reprezentacines dovanas su valstybės ar kitokia simbolika ir nedidelės vertės dovanas, kurių vertė, jas gavusiojo VRM darbuotojo nuomone, akivaizdžiai mažesnė nei 150 eurų, perdavimo aktu vertinti perduoti Komisijai. Tačiau iš surinktos informacijos nustatyta¹⁰, kad paskutinis Komisijos posėdis įvyko 2018 m. vasario 21 d., daugiau nuo to laiko posėdžiai nebuvo organizuoti. Tai parodo, kad nuo 2018 m. vasario 21 d. iki šio vertinimo dienos VRM darbuotojai dovanas vertinti Komisijai nepateikė nė karto.

Pažymėtina, kad laikotarpiu nuo 2019 m. sausio 1 d. iki 2019 m. gruodžio 31 d. VRM darbuotojai vyko į 194 užsienio komandiruotes ir dalyvavo 16 susitikimų Lietuvoje su užsienio delegacijų atstovais. Tokių komandiruočių bei susitikimų metu, laikantis tarptautinio protokolo praktikos ir mandagumo taisyklių, neretai apsiukečiama įvairios vertės dovanomis. Todėl, siekiant nustatyti, kokias dovanas gavo 2019 metais užsienio komandiruotėse ar Lietuvoje vykusiuose susitikimuose dalyvavę VRM darbuotojai ir kodėl jos, laikantis teisės aktų reikalavimų, nebuvo pateiktos Komisijai vertinti, buvo atlikta atsitiktinės atrankos būdu atrinktų tokiose komandiruotėse dalyvavusių VRM darbuotojų apklausa¹¹.

VRM darbuotojai nurodė, kad jų vizitų užsienio šalyse darbo tikslai buvo vykdyti jiems pavestas konkrečios srities ekspertines užduotis (pvz., įgyvendinant Europos Sąjungos Dvynių programos finansuojamus projektus Serbijos Respublikoje, Armėnijos Respublikoje, Gruzijos Respublikoje, atliekant darbą Europos personalo atrankos tarnybos (EPSO), *Almaty* proceso ekspertų grupių susitikimuose ir kt.). Atsižvelgiant į tai, kad jų vizitai nebuvo sietini su diplomatinio darbo funkcijomis, kai įprastai dalyvauja aukščiausieji valstybės ar vyriausybės asmenys ir kai, laikantis diplomatinio protokolo taisyklių, keičiamasi svetingumo dovanomis jų vizitų metu, išskyrus porą atvejų, kai buvo įteikti nedidelės vertės daiktai, nesiekiantys 30 eurų (vyno butelis, uogienės indelis, mažos talpos termosas, skarelė) ir turintys informacinę paskirtį (tušinukas, bloknotas, ženkliukas ir pan.), dovanos nebuvo dovanojamos. VRM Tarptautinio bendradarbiavimo grupės vadovė nurodė, kad nuo jos vadovavimo šiam padaliniui pradžios (nuo 2019 metų liepos mėnesio) protokolinių susitikimų Lietuvoje su užsienio delegacijos atstovais VRM delegacijos nariams buvo įteiktos tokios protokolinės dovanos kaip saldinių dėžutė, knygos, puodeliai ir kt.

Pokalbių su darbuotojais metu nustatyta, kad nors susitikimų metu įprastai dovanos nėra dovanojamos, darbuotojams dažnai kyla neaiškumų dėl su dovanų priėmimu susijusių situacijų, t. y. jie ne visada žino, kokiais atvejais galima priimti dovanas, kada gautas dovanas privaloma pateikti Komisijai ir pan.

Įvertinus darbuotojų pateiktą informaciją, darytina išvada, kad nors VRM darbuotojai užsienio komandiruočių bei susitikimų Lietuvoje metu dovanų įprastai negauna, išskyrus atvejus, kai jiems yra įteikiamos nedidelės vertės daiktai, nesiekiantys 150 eurų (pagal 2019 metų teisinį reglamentavimą – 30 eurų) ir turintys informacinę paskirtį, bei protokolinės dovanos, kurių perduoti Komisijai vertinti nereikia, pagal esamą teisinį reguliavimą neretai darbuotojams sunku susiorientuoti galimose su dovanų priėmimu susijusiose situacijose, nes teisės aktuose nenumatyta rizikų vertinimo kriterijų dėl Komisijai neperduodamų ir nevertinamų dovanų. Toks neaiškus teisinis reguliavimas neišvengiamai gali sudaryti sąlygas korupcijai pasireikšti, pasielgti nesąžiningai, neteisingai ir neskaidriai.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir siekiant teisinio reglamentavimo aiškumo bei tinkamo VRM gaunamų dovanų kontrolės mechanizmo užtikrinimo, siūloma:

¹⁰ VRM AD Organizacinio skyriaus atsakingo darbuotojo pateikta informacija; VRM dokumentų valdymo sistemos duomenys.

¹¹ Apklausa, atlikta pokalbio būdu.

- tikslinti Aprašo nuostatas, detalizuojant dovanų priimtino vertinimo kriterijus, t. y. į kokių klausimų VRM darbuotojas kiekvienu atveju, prieš gaudamas dovaną, turėtų sau atsakyti objektyviai, sąžiningai ir savikritiškai, atkreipti dėmesį ir įvertinti rizikas;

- papildyti Tarnybinių komandiruočių ataskaitos formą¹² nauja grafa „Komandiruotės metu gautos dovanos bei subjektyvi jų vertė“, kurioje iš komandiruotės grįžęs VRM darbuotojas privalėtų nurodyti komandiruotės metu gautas dovanas.

Dėl Komisijos veiklos skaidrumo. Iš Aprašo bendrųjų reikalavimų Komisijai matyti, kad Komisija jai perduotas dovanas turi vertinti, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymu ir Turto ir verslo vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos finansų ministro 2012 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1K-159 „Dėl Turto ir verslo vertinimo metodikos patvirtinimo“ (Aprašo 18 punktas.). Komisijai nustačius, kad perduotos dovanos vertė yra lygi ar mažesnė nei 150 eurų, dovana dovanos grąžinimo aktu grąžinama VRM darbuotojui, kuris tą dovaną gavo (Aprašo 22 punktas), o nustačius, kad dovanos vertė yra didesnė nei 150 eurų, Komisija priima sprendimą dėl dovanos saugojimo vietos arba jos perdavimo konkrečiam VRM darbuotojui naudoti pagal paskirtį, tai nurodo dovanos vertinimo akte ir dovaną įrašo į VRM dovanų apskaitos registrą (Aprašo 23 punktas). Taigi Apraše, kaip nurodyta anksčiau, yra nustatyti tik bendrieji reikalavimai Komisijai, tačiau nei pačiame Apraše, nei jokiame kitame teisės akte nuostatų, kurios detalizuotų Komisijos darbą, t. y.: 1) kiek narių turi dalyvauti posėdyje, kad posėdis būtų laikomas teisėtu; 2) Komisijos narių balsavimo procedūra; 3) nusišalinimo klausimas; 4) posėdžių fiksavimo būdai; 5) priimamų sprendimų / dovanų registrų viešinimas, nėra nustatyta.

Būtina pažymėti, kad viešumas yra efektyviausia galimų interesų konfliktų bei korupcijos prevencijos priemonė, todėl priimtų sprendimų / dovanų registrų pavišimas interneto svetainėje būtų ne kas kita, kaip Komisijos, o kartu ir asmenų, kurių atžvilgiu sprendimas yra priimamas, veiklos viešumo principo praktinė išraiška, suteikianti visuomenei galimybę susipažinti su priimamais sprendimais ir juos įvertinti. Atsižvelgiant į tai, teigtina, kad tokie teisinio reglamentavimo trūkumai, kai nėra aptariami tokie svarbūs teisinio reguliavimo klausimai kaip vykdomų pareigų teisinis apibrėžtumas bei priimamų sprendimų viešumas, sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti – veikti nesąžiningai ir neskaidriai.

Kitas svarbus aspektas, į kurį taip pat atkreiptinas dėmesys, tai Komisijos, sudarytos VRM kanclerio 2016 m. kovo 9 d. potvarkiu Nr. 1PV-9 „Dėl komisijos sudarymo“, sudėtis. Nustatyta, kad šiandien 4 iš 5 Komisijos narių einamos pareigos neatitinka 2016 m. kovo 9 d. potvarkiu Nr. 1PV-9 nurodytų pareigų. Atsižvelgiant į tai, būtina tikslinti / atnaujinti Komisijos sudėtį.

Siekiat užtikrinti Komisijos veiklos skaidrumą, siūloma:

- aiškiai reglamentuoti Komisijos darbo organizavimo tvarką, nustatant: 1) Komisijos narių, privalančių dalyvauti posėdyje, skaičių; 2) Komisijos narių balsavimo procedūrą; 3) Komisijos narių nusišalinimo procedūrą; 4) posėdžių fiksavimo būdus; 5) priimamų sprendimų / dovanų registrų (nuasmenintos informacijos) viešinimą VRM interneto puslapyje;

- atnaujinti Vidaus reikalų ministerijos kanclerio 2016 m. kovo 9 d. potvarkiu Nr. 1PV-9 „Dėl komisijos sudarymo“ sudarytos Komisijos sudėtį.

Vertinimo metu nustatyti korupcijos rizikos veiksniai:

1. Informacija apie galimybę įsidarbinti VRM darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigybėse, kurios nėra įtrauktos į Pareigybių, dėl kurių rengiamas konkursas, sąrašą, viešai nėra skelbiama ir visuomenei neprieinama.

2. Nereglamentuoti dovanų priimtino vertinimo kriterijai, kuriais vadovaujantis VRM darbuotojas kiekvienu atveju prieš gaudamas dovaną turėtų objektyviai, sąžiningai ir savikritiškai įvertinti galimas rizikas.

3. Nereglamentuota Komisijos darbo organizavimo tvarka. Nenustatyta: 1) Komisijos narių, privalančių dalyvauti posėdyje, skaičius; 2) Komisijos narių balsavimo procedūra; 3) Komisijos narių nusišalinimo procedūra; 4) posėdžių fiksavimo būdai; 5) priimamų sprendimų / dovanų registrų

¹² VRM darbo reglamento, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2015 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V-558 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“, 2 priedas.

Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=8301c650651d11eabee4a336e7e6fdab>.

(nuasmenintos informacijos) viešinimas. Komisijos narių einamos pareigos neatitinka Vidaus reikalų ministerijos kanclerio 2016 m. kovo 9 d. potvarkiu Nr. 1PV-9 „Dėl komisijos sudarymo“ nurodytų pareigų.

Pasiūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo:

1. Informaciją apie vidaus reikalų ministro 2018 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1V-462 nustatytos pareigos vykdymą – informacijos apie darbuotojų poreikį skelbimą VRM interneto svetainėje – teikti KPVTTS.

2. Nustatyti dovanų priimtino vertinimo kriterijus, kuriais vadovaudamasis VRM darbuotojas kiekvienu atveju, prieš gaudamas dovaną, turėtų objektyviai, sąžiningai ir savikritiškai įvertinti galimas rizikas.

3. Papildyti VRM darbo reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V-558 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“, 2 priedą „Tarnybinės komandiruotės užsienyje ataskaitos forma“ nauja grafa „Komandiruotės metu gautos dovanos bei subjektyvi jų vertė“.

4. Aiškiai reglamentuoti dovanų vertinimo Komisijos darbo organizavimo tvarką, parengiant Komisijos darbo reglamentą ir jame numatant pareigą viešinti nuasmenintą dovanų registrų informaciją. Taip pat atnaujinti Vidaus reikalų ministerijos kanclerio 2016 m. kovo 9 d. potvarkiu Nr. 1PV-9 „Dėl komisijos sudarymo“ sudarytos Komisijos sudėtį.

Vidaus reikalų ministrė

Agnė Bilotaitė